

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • SEPTEMBER • ZÁŘÍ • WRZESIĘ 1987 (ČÍSLO 352) CENA 10 ZŁ

KSSČaS
v Połsku

V CELEJ KRAJINE sa konali oslavysviatku Obrodenia Poľska. Najdôležitejším bodmi tohtočinných osláv bola slávnostná výmena čestnej stráže pri hrobe Neznámeho vojaka, čestná salva, stretnutie zástupcov najvyšších vládnych orgánov, predstaviteľov politických, spoľočenských a odborových organizácií so zástupcami zahraničných diplomatických zborov, vyznamenania pre zaslúžilých o rozvoj krajiny a návštěvy členov vedenia strany v závodoch. Na snímke: arm. gen. Wojciech Jaruzelski, spolu s členmi najvyšších stranických a štátnych orgánov, položili veniec Od národa na hrobe Neznámeho vojaka.

VARŠAVA. Každý rok prichádza do vlasti veľká skupina rodákov, spomedzi niekoľkých miliónov Poliakov, roztrúsených po všetkých zákutiach zemegule, aby sa zúčastnili bohatého programu polonijného leta. Na kráľovskom zámku sa s polonijnými činiteľmi stretol predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski, ktorý o. i. povedal: „Sme spolu — tu v srdci Varšavy, v zámku poľských kráľov. Jego dejiny sú spojené s osudem národa — s poľskou slávou, porážkou a obrodou. Je to zároveň nás symbolický, spoločný dojmov. Takto myšlienkom vitam vás drahí rodáci vo vlasti.“ V sŕdečných rozhovoroch, ktoré sa predĺžili ponad plánovaný čas, sa účastníci stretnutia delili o dojmy z pobytu v domovine a s uznaním sa vyjadrovali o rozhodnutiach vlády, ktoré uľahčujú aj najmladším zahraničným Poliakom kontakt s rodinou krajinou.

V ČÍSLE:

Dvojhlas spod Poľany	— 6
Osobnosti — T.G. Masaryk	— 7
Nejen pro krajany —	8
Účty s mladými	— 10—11
Ukrajinská kultúra —	12
Češi v Poľsku	— 13

PRVNÍ TAJEMNÍK ÚV PSDS, predseda státní rady PLR Wojciech Jaruzelski prijal 24. července letošného roku generálneho tajemníka Bulharského lidového rolnického svazu, prvého námestku predsedy Bulharskej lidové republiky Petyra Tančeva, ktorý vedl oficiálnu bulharskú delegáciu pri jej návštěve Poľska. Setkání sa zúčastnil predseda hlavného výboru SLS, maršálek Sejmu PLR Roman Malinowski. Na snímku: během setkání.

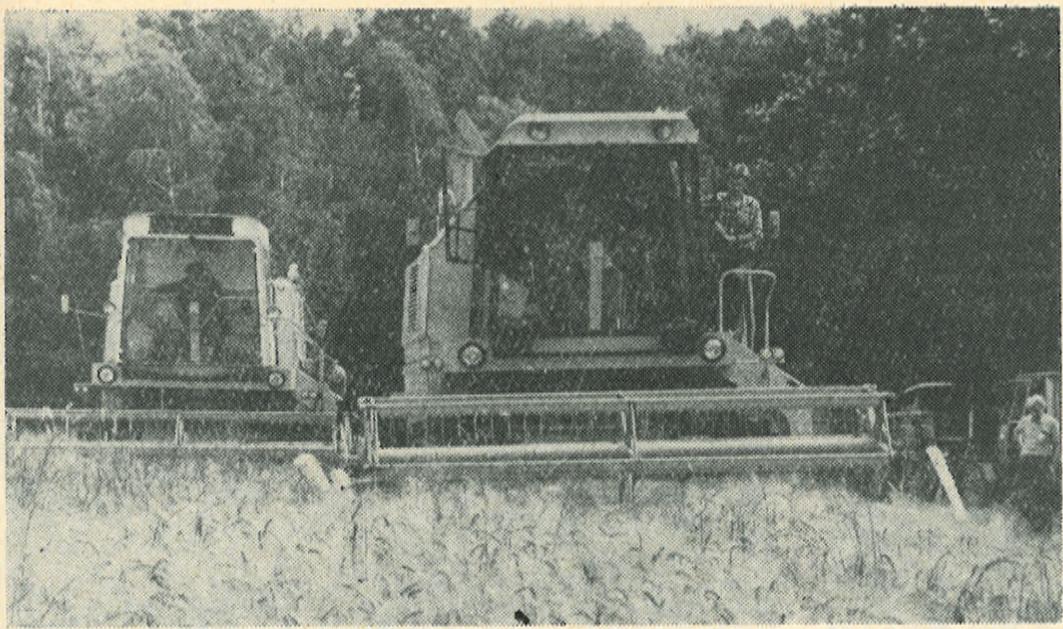
VARŠAVU NAVŠTÍVILA stranická a státní delegace Kampučské lidové republiky pod vedením generálneho tajemníka Lidové revolučnej strany Kampučie, predsedy státní rady Henga Samrina. 24. července dopoledne, v posledním dni pobytu ve Varšavě, si hosté prohlédli Staré Město a Královský zámek. Během prohlídky shledali dokumentární film A přece Varšava. Na snímku: na Starém Městě.

KONGRES ESPERANTISTOV. Vo Varšave sa pod protektorátom predsedy Sejmu PLR Romana Malinowského konal 72. svetový kongres esperantistov, ktorý bol hlavným bodom osláv 100. výročia esperanta. Kongresu sa zúčastnilo ok. 6 tisíc osôb zo 70 krajín. Bolo to najširšie fórum esperantistov venované doterajším skúsenostiam spojeným s využitím esperanta v medzinárodnej kultúrnej výmene. Pripomeňme, že tvorcом esperanta bol lekár Ludwik Zamenhof. Na kongrese rozhodli, že v jeho rodnom meste — v Bielostoku vznikne Centrum esperanta. Na snímke: čítanie zakladacej listiny na výstavbu Centrum esperanta v Bielostoku, vedľa Romana Malinowského je dr. Ludwik Zalewski-Zamenhof.

V SOPOTE v Lesnej opere zvolili Miss Polonia 1987. Stala sa ňou 22-ročná Monika Nowosadková z Kolobrzegu (175 cm vysoká a rozmery 93/61/93). Na snímke: Monika Nowosadková Miss Polonia v spoločnosti vicemiss a miss sveta.

Zber jačmeňa v Sulechove. Foto: CAF

POTREBNÁ KONCENTRÁCIA PROSTRIEDKOV A ČINNOSTI

Ked' chceme hovoriť o druhej etape reformy v poľnohospodárstve, musíme najskôr analyzovať rozhodnutia XI. spoločného plenárneho zasadania ÚV PZRS a HS ZES, uznesenia X. zjazdu PZRS, ako aj uznesenia Sejmu, týkajúce sa NSHP na roky 1986—1990 v otázke Programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami do roku 1990.

Za štyri roky realizácie Programu sa celková hrubá poľnohospodárska produkcia, ako aj tovarová výroba, zvýšila o vyše 20 percent. Napríklad v roku 1986 dosiahlo poľnohospodárstvo, po prvýkrát od roku 1973, neznačné zvýšenie vývozu nad dovozom v obchode poľnohospodársko-potravinárskymi článkami. Rok 1986 bol štvrtým rokom v poradí rastu produkcie v poľnohospodárstve. Dosiahnutie týchto výsledkov, okrem priaznivých meteorologických podmienok, bolo spôsobené hlavne:

- veľkou aktivitou a pracovitosťou roľníkov všetkých sektorov,

- rastom dodávok a zlepšenia využitia výrobných prostriedkov,

- v stále širšom meradle zavádzaného biologického pokroku,

- veľkého organizačného vkladu v oblasti zavádzania poľnohospodárskeho pokroku.

Aveďak štyri po sebe nasledujúce priaznivé roky nemôžu oslabiť našu starostlivosť o vytváranie trvalých základov, umožňujúcich udržanie dosiahnutých výsledkov. Totiž fakt, že po rokoch dobrej úrody nasledujú roky slabé, sa v tomto sektore národného hospodárstva opakuje dosť často. Vysokú úrodu, dosiahnutú v posledných rokoch, nemôžeme ešte považovať za trvalý obrat k lepšiemu vo výrobe, pretože nie je dôsledkom podstatného zvýšenia nákladov na poľnohospodárstvo.

Vyskytujú sa ešte určité nedostatky:

- popri priaznivých výrobných výsledkoch v poľnohospodárstve, nadálej sa v r. 1986 prehľboval nepomer medzi rastom poľnohospodárskej výroby a výživy a podporou poľno-

hospodárstva zo strany celého národného hospodárstva;

- vláda neplnila v celej šírke uzávery Programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami do r. 1990, ani uznesenie Sejmu, týkajúce sa NSHP na roky 1986—1990. Vládne orgány nezrealizovali väčšinu smernic minuloročného uznesenia Sejmu z 23. apríla, týkajúceho sa vládneho programu rozvoja poľnohospodárstva v r. 1985.

Nedostatky v oblasti zásobovania poľnohospodárstva výrobnými prostriedkami, zníženie podielu nákladov na investície v oblasti výroby, zhoršenie ekonomickej situácie, oneskorenia v plnení sociálneho programu vidieka, sú nedodržaním záverov uznesenia XI. spoločného plenárneho zasadania ÚV PZRS a HS ZES, uznesenia X. zjazdu PZRS, ako aj uznesenia Sejmu, týkajúceho sa NSHP na roky 1986—1990 vo veci Programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami do r. 1990 a uznesenia Sejmu z 23. apríla 1985.

Realizácia druhej etapy poľnohospodárskej reformy vyžaduje:

- zúčtovanie investícii, vytýčených Centrálnym ročným plánom na rok 1986;

- zabezpečenie plnej realizácie plánovaných investícii v hospodárení potravinami v rokoch 1987—1990;

- v druhej etape reformy zavedenie takých ekonomických prostriedkov, ktoré budú účinnejšie než doposiaľ pôsobí na zvyšovanie rentabilnosti a vytváranie podmienok pre samofinancovanie rozvoja potravinárskeho hospodárstva a priemyslu výrobných prostriedkov a podporovať rozvoj drobného spracovateľského priemyslu;

- dôslednú realizáciu jednotlivých melioračných programov, zásobovania dediny a poľnohospodárskych oblastí vodou, elektrifikácia určených odvetví poľnohospodársko-potravinárskeho, chemického a strojárskeho priemyslu, telefonizácia, skvalitnenie služieb a sociálnych podmienok na dedine.

Dalšia realizácia programu rozvoja poľnohospodárstva bezpodmienečne vyžaduje väčšiu než doteraz koncentráciu prostriedkov a činností, ktorých cieľom je odstránenie vyskytujúcich sa v tejto oblasti nebezpečí, oneskorení a rozporov. Je to prvoradá podmienka vytvorenia trvalých základov rozvoja celého hospodárstva zabezpečujúceho výživu, rýchleho zlepšenia situácie vo výžive národa a vytvorenia nevyhnutných potravinových zásob.

A ešte jedna nezanedbateľná vec! Druhá etapa reformy predpokladá zavedenie do priemyslu a poľnohospodárstva trhových mechanizmov dosiahnutím m.in. cenovej rovnováhy na celom trhu. Treba si však v tejto súvislosti odpovedať na otázku: nehrozí nebezpečie, že padne to na osoh v prvom rade výrobcom výrobných prostriedkov pre poľnohospodárstvo, ktorí v snahe zrovnať dopyt s ponukou budú ceny zvyšovať, zatiaľ čo roľníci, spútani úradnými cenami výkupu, budú môcť tento rast vyrovnávať len v obmedzenom rozsahu?

Dosiahnutie cenovej rovnováhy na trhu výrobných prostriedkov pre poľnohospodárstvo je zvlášť dôležité. V súčasnosti platia ceny určené tzv. cenovou formulou: cena hradí výrobné náklady a poskytuje podniku určitý zisk. V praxi túto cenu určuje výrobca a je osožná predovšetkým pre neho. Tento systém určovania cien nevyžaduje, samozrejme, od výrobcu zvyšovanie efektívnosti výroby, pretože každý vzrast nákladov hradí zodpovedajúcim zvýšením ceny. Ak rastú náklady na výrobu výrobných prostriedkov pre roľníka — platí za ne roľník. Preto treba bezpodmienečne nájsť také riešenie, aby cena bola stanovená nie vnútornie, z podniku, ale nezávisle od výrobcu. Nútilo by to k zvyšovaniu efektívnosti predovšetkým cestou zvyšovania výroby.

K dosiahnutiu tohto cieľa je potrebný čiastočný zásah vlády — musí určiť záväzne maximálnu cenu na obdobie napr. 3—4 rokov, ktoré výrobcu nebude už môcť zvyšovať. Pri aktuálnej veľkej monopolizácii výroby a nezrovnovaženom trhu je to jediný spôsob, ako vynútiť zvýšenie efektívnosti, hlavne prostredníctvom rastu výroby výrobných prostriedkov pre poľnohospodárstvo. Okrem toho je nutné vytvárať podmienky pre vznik konkurencie, napr. zvyšovaním dovozu výrobných prostriedkov. Vzhľadom na nedostatok devíz, nie je to úloha ľahká, je však uskutočniteľná. Napr. prostredníctvom maximalizácie exportu poľnohospodárskych výrobkov. V tejto oblasti máme vari najväčšie šance na zvýšenie vývozu. Rozdiel medzi nami a tým, čo sa vyrába na svete, je totiž v prípade poľnohospodárskych výrobkov pomere najmenší.

Na druhej strane, pri určovaní cien za poľnohospodárske plodiny, mali by sa plne zohľadňovať pravidlá trhu, čiže ceny by mali byť voľné. Štát by mal zasahovať do tohto trhu len v jednom: určiť a zaručiť minimálne ceny na mlieko a obilie, zaručiť, že štát záväzne vykúpi plodiny za tieto ceny. Nehrozí vtedy nebezpečie, že výrobcovia budú bez obmedzenia zvyšovať ceny poľnohospodárskych produktov. Bude to trh s takmer ideálnymi podmienkami pre konkurenčiu. V štáte je predsa okolo 3 mil. individuálnych a štátnych výrobcov, pre ktorých by tzv. ceny voľného trhu určoval zvonka spotrebiteľ. Dopyt bude brzdou nadmerného rastu cien.

Nášmu potravinovému trhu nechýba veľa k dosiahnutiu rovnováhy. Stačí si uvedomiť rozdiely medzi cenami voľného trhu a úradnými, maloobchodnými cenami potravín a porovnať ich s rozdielmi cien iných výrobcov. Áno — každý roľník by si mohol určovať vysoké ceny, lenže vtedy by nikto jeho tovar nekúpil. Príkladom je ovocno-zeleninový trh.

Na záver. V druhej etape reformy sa netreba obávať nadmerného rastu cien potravinárskej výroby. Hrozí však nebezpečie, že výrobcovia výrobných prostriedkov pre poľnohospodárstvo, často monopolisti, budú ceny zvyšovať, a to nemôžeme pripraviť.

ZBIGNIEW RUTA

KRONIKA V OBRAZOCH

INDICKÝ MINISTERSKÝ předseda Rádziv Gándhi přijel na oficiální návštěvu do Moskvy. Na snímku: během rozhovoru s generálním tajemníkem ÚV KSSS Michailom Gorbačovem.

IZRAEL začal stavět další sídliště na okupovaném západním břehu Jordánu nedaleko města Tulkarem.

SNÍMKY: CAF, TASS, AP ARCHIV

NDR. Baníci z hnedouhoľnej bane v Groberne pri Halle uskutočnili senzačný objav. Našli dokonale zachovanú kostru slona spred 100 tis. rokov. Nepravidelné uloženie kostí svedčí, že slona zjedol predhistorický človek, ktorého činnosť na tomto území potvrzujú iné vykopávky.

ZAKONČENÍ MANÉVRU PŘÁTELSTVÍ-87. Na Pomořském vojenském cvičišti skončily 31. července letošního roku manévry tří bratrských armád pod krycím jménem Přátelství-87. Na snímku: přátelské setkání vojáků tří armád po skončení cvičení.

MEKKA. Asi 400 osob bylo zabito a 670 zraněno při srážce iránských demonstrantů, poutníků do Mekky, s oddíly saúdské policie. Na snímku: na ulici w Mekce demonstranti zapalují motocykl (snímek z televizní obrázovky).

ÚČASTNÍCI AMERICKÉHO MÍROVÉHO POCHODU podél řeky Volhy vítají 28. července letošního roku obyvatelé Volgogradu.

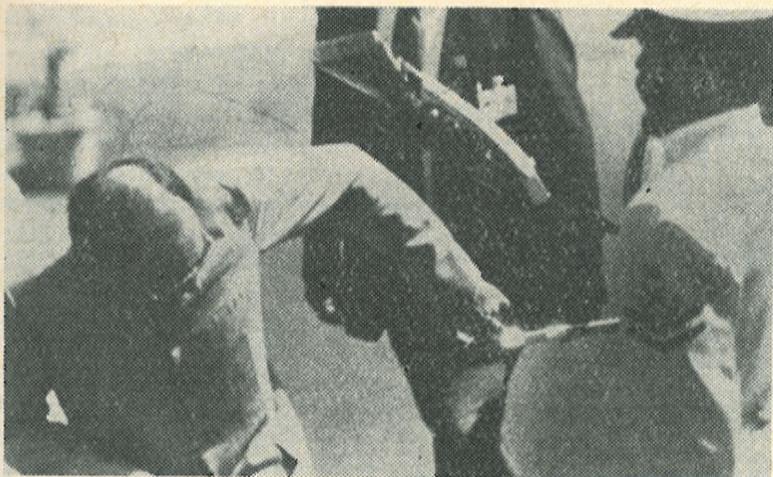

V PORT AU PRINCE na Haiti sa uskutočnili demonštrácie obyvateľstva, ktoré sa dožaduje zmeny vlády. Počas zrážok s políciou zahynulo 22 osôb.

AUSTRÁLIA. Vyše 10 miliónov obyvateľov sa zúčastnilo všeobecných volieb. Na snímke: hlasuje predseda Bob Hawke, ktorého Strana práce zvíťazila po tretíkrát.

JAPONSKO hodlá v 90-tych rokoch posielat do kozmického priestoru vlastné raketoplány. Pripravujú ich dva druhy: osobné a dopravné. Do priestoru ich budú vynášať rakety H2. Na snímke: futuristická vidina japonského raketoplánu.

SRI LANKA: Indický ministerský predsedca Rádziv Gándhi uzavrel počas návštavy v Sri Lanke mierovú dohodu, ktorá má skončiť dlhočasné krvavé boje s tamilskou menšinou, vyznávajúcou hinduizmus. Armáda Sri Lanky sa má vrátiť do kasárni, tamilskí separatiisti majú odovzdať zbraň, tamilskí väzni majú dostať amnestiu. Tamilovia získajú autónomiu a tamilskí utečenci sa budú môcť vrátiť z Indie na rodný ostrov. Keď Rádziv Gándhi po podpisani dohody robil prehliadku čestnej stráže v Colombo, zaútočil naňho pažbou pušky jeden z vojakov (na snímke). R. Gándhi sa vyhol úderu a atentátu zatkli.

NEDÁVNO jsme si pripomenuli 45. výročí hitlerovského zločinu spáchaného v obci Lidice v Československu, ktorý se zapsal na nejsmutnejší stránky historie druhé svetovej války. Vyvraždení byli všichni obyvatelia Lidic a celá vesnice srovnána se zemí. Mezi oběťmi bolo mnoho dětí. Právě jím věnovala československá sochařka Marie Uchytilová svoje poslední dílo.

GRÉCKO. Okolo 7 km od brehov ostrova Rodos našla na morskom dne skupina potápačov dosť veľký kameň, ktorý je pravdepodobne fragmentom dlane slávneho rodského kolosa — jedného zo siedmich záhrakov stavovského sveta. Obrovská socha stála na ostrove pri vchode do prístavu a zničilo ju zemetrasenie v r. 224 p.n.l. Na snímke: pravdepodobne takto vyzeral rodský kolos.

91-ROČNÁ Američanka Hulda Crooksová, ako najstaršia vyšla na šít japonského vrchu Fudžisan. Údatná starká dobyla už niekoľko šítov v USA. Na snímke: cestou na Fudžisan.

*Santa Maria
Pinta
Niña*

OBJAVITEL' NOVÉHO SVETA

12. októbra pred 495 rokmi taliansky moreplavec Krištof Kolumbus vyplával zo španielskeho prístavu Palos na oceán smerom na západ a po 70 dňoch plavby objavil neznámnu pevninu, ktorú rok po jeho smrti nemecký tlačiar Waldseemüller pomenoval — podľa mena talianskeho moreplavca Ameriga Vespucciho — Amerikou. A takto veľký objaviteľ otvoril pred ľudstvom cestu zo Starého do Nového sveta a dal začiatok novej ére — ére zemepisných a vedeckých objavov. Uskutočnil objav, ktorý nemienil uskutočniť. Túžil o výprave do zlatodajnej Ázie a do konca života bol presvedčený, že priplával do Ázie. Dovtedy cesta do Ázie znamenala dlhodobé výpravy po pevnine.

Krištof Kolumbus sa narodil v Janove niekedy medzi augustom a októbrom 1451 (presný dátum neustáli). Jeho matkou bola Domenika Zuzana, tkáčova dcéra. Jeho otec Domenico Colombo bol tkáčom a určitý čas tiež pestoval vinnú révu. Kolumbus už v mladosti plával po moriach a Janov bol vtedy jedným z najstarších pristavov, v ktorých sa budovali lode a najrúnskejším prístavom Stredozemného mora. Koncom roku 1476 alebo začiatkom roku 1477 sa mladý Kolumbus presťahoval do portugalského Lisabonu, kde vtedy bývali mnohí Janovčania a medzi nimi jeho mladší brat Bartolomeo, ktorý delil svoj čas medzi prácu nad morskými mapami a kosmografické štúdiá a obchodné cesty. Pravdepodobne tak isto žil v prvom portugalskom období aj Krištof Kolumbus; spolu s bratom pracoval v kartografickom závode a naďalej plával po Atlantickom oceáne, na Island, Azorské ostrovy, Madeiru až po Zelený mys, do Portugalskej Guiney a Severnej Európy. Ako tridsaťročný sa oženil s portugalskou aristokratkou Filipou Perestrelo e Moniz, spríbuznenou s dvorom vtedajšieho panovníka kráľa Jána II. Mal s ňou prvého syna — Diega. V tom čase Kolumbus rozmyšľal o morskej výprave do Ázie, smerom na západ. Svoj návrh predložil kráľovi, ktorý uznal, že je málo pravdepodobný a neschválil ho. Sklamany Kolumbus opustil Portugalsko a odišiel s pátročným synom Diegom do susedného Španielska. V tom čase jeho manželka už pravdepodobne nežila. Istú dobu bol vo františkánskom kláštore La Rábida nedaleko pohraničného mestečka Palos. Nechal tam syna a sám odišiel do Sevilly, keďže myslal o zorganizovaní ázijskej výpravy. Po roku očakávania a úsilia 1. mája 1486 ho v zámku Alcazar prijala kráľovná Izabela Kastilská. Janovčan jej predložil svoj projekt výpravy. Izabela ho neschválila, ale ani nezamietla; povolala komisiu, ktorá mala preskúmať jeho hodnotu. Začalo okolo 5–6-ročné obdobie očakávania na výsledky práce komisie. Toto obdobie patrí k najťažším v živote veľkého moreplavca. Viedol ponížujúci život; bránil svoj projekt a často musel bojovať s predsudkami a tupou ľahostajnosťou kráľovskej byrokracie; vysmievali sa z jeho projektu výpravy do neznáma. Musel aj trpiť nádzru.

Konečne 30. apríla španielski králi Kolumbovi plán prijali a podpisali s ním pamätnú dohodu o podmienkach podujatia. 23. mája v Palose za prítomnosti Kolumba a predstaviteľov mestskej správy, notára prečítať kráľovskú vyhlásovaciu listinu. Zverbovali okolo 98 členov posádky. V historický deň 3. augusta, za výhodného raňajšieho odľitu, flotila zložená z troch karaviel sa vydala dobývať Nový svet.

Prvé slová, ktoré si Kolumbus zapísal do loďného denníka boli: „Na cestu sme sa vydali v deň piatkový 3. augusta roku pána 1492 o ôsmej hodine rájajšej.“

V očakávaní na kráľovo rozhodnutie španielska plebejka Beatriz Enriguez de Arana, Kolumbova milenka, porodila mu syna Hernanda, ktorý sa stal autorom a vydavateľom prvej knihy-pamäti o Krištofovom Kolumbovi s názvom Príbeh života a skvelých záležitostí Admirála dona Krištofa Kolomba, zachovanej do našich čias.

Objaviteľ Nového sveta zomrel vo Valladolide, krásnom meste starej Kastílie 20. (alebo 21.) mája r. 1506, vo veku 50 rokov, skolený tažkou chorobou. Pochovaný bol v Seville, odkiaľ boli jeho telesné pozostatky prevezené na Haiti, z tohto ostrova ich vrah prenesli na Kubu a z Kuby späť do Sevilly. Nevedno, kde spočíva.

Dvojhlas spod Pol'any

Tohtoročných Folklórnych slávností v Detve pod Poľanou (6.—13. júla tr.) sa zúčastnili krajanské súbory z Francúzska, Juhoslávie, Maďarska, USA a samozrejme z Poľska. Našu Spoločnosť zastupoval folklórny súbor Veselica z Nedeca, ktorý v detvianskom amfiteátri predviedol program Verbunk na vojnu.

Tohto roku sa nám najviac páčilo vystúpenie „amerického“ súboru, ktorý prekvapil peknými rezkými tancami. Zasa vďaka čardášom a pekným starým slovenským piesňam si užnanie divákov získali súbory z Maďarska a Francúzska. Vystupovalo tiež veľa súborov zo Slovenska, medzi nimi aj súbor Čatelinka z Detvy s primášom Andrejom Molotom a kontrášom Jozefom Berkym. Všetky súbory zo zahraničia a tiež aj naša Veselica sa zúčastnili nahrávok pre česko-slovenský rozhlas a televízii v Bratislave.

Záverečným podujatím Folklórnych slávností v Detve bola krajanská nedele na Kalamarke. Tohto pekného podujatia sa zúčastnili všetky zahraničné súbory spolu s organizátormi slávnosti. Bola to nielen dobrá zábava, počas ktorej tancom a spevom nebolo konca, ale aj výborná príležitosť k výmene názorov, k besede o kultúrnej práci a k spomienkam. Všetci sme sa cítili výborne a tí starší akoby omladli. Asi to bude pravda, že kto účinkuje v súbore a pracuje s mládežou, sám sa cíti mladým. Som pomerne častým svedkom folklórnych slávností v Detve a s radostou pozorujem, že úroveň podujatia, ale aj úroveň jednotlivých súborov stále stúpa. Domnievam sa, že vo všetkých týchto krajinách sa dobре pracuje na kultúrnom poli a to teší. Všetci sú si totiž vedomí, že bez kultúry niet národa. Samozrejme kultúrna činnosť si vyžaduje aj určité náklady, ale na kultúre by sa nemalo šetriť, veda je to najväčšie národné bohatstvo každej krajiny. Želal by som si, aby sa folklórnych slávností mohli zúčastniť krajanské súbory z iných miestnych skupín zo Spiša a Oravy, najmä z tých obcí, kde doteraz nejestvovala táto forma kultúrnej aktivity. Veda Folklórne slávnosti v Detve pod Poľanou sú nielen prehliadkou ochotníckej folklórnej činnosti zahraničných Slovákov, ale aj veľkým sviatkom ich účastníkov a príležitosťou k stretnutiam a nadvádzaniu známostí a priateľstiev. Preto vždy najčažšie bývajú rozlúčky. Aj tentoraz sme sa lúčili so všetkými priateľmi niezriedka so slzami v očiach.

Pri tejto príležitosti by sme sa chceli srdceňne podakovať Matice slovenskej a celému organizačnému štábu za pozvanie a stavroslivosť o nás počas celého pobytu v nezabudnuteľnej Detve.

JOZEF MIRGA

O folklórnych slávnostach v Detve pod Poľanou by sme mohli povedať a napiisať ozaj veľa. Je to prekrásny sviatok slovenského ľudového umenia v Stredoslovenskom kraji, miesto stretnutia folklórnych skupín, súborov, ľudových kapiel, spevákov, tanečníkov a tanečníc, ktorí svoju nadšenou prácou chcú uchovať tie najcennejšie hodnoty z klenotnice národnnej kultúry a odovzdať ich publiku, ba aj budúcim generáciám. Tohtoročné slávnosti v Detve sa konali už po 22. raz.

ZIVOT

Veselica na scéne detvianskeho amfiteátra

Aj tento rok, tak ako po minulé, sa pri príležitosti detvianskeho festivalu konalo už XX. stretnutie krajanských súborov, ktoré od r. 1968 pravidelné prichádzajú na Slovensko na pozvanie Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. Krajanské súbory z Maďarska, Francúzska, USA, Juhoslávie, Rumunska a Poľska sa tak mohli po minulé róky predstaviť divákom vo Východnej, Martine, Banskej Bystrici, Terchovej a napokon v Detve, čím aspoň trochu priblížili Slovensku vlastné ľudové zvyky, piesne a tanec, ktoré si v minulom storočí, v dobe vysťahovalectva „odniesli“ a ktoré si v cudzine udržujú.

„Krajanská nedele“ — takto bol pomenovaný tohtoročný program sólistov, skupín a súborov zahraničných Slovákov, ktorý režíroval zaslúžilý umelec Jaroslav Ševčík — bola skutočne „dňom slávnostným“. Detvianskemu publiku sa predstavilo skoro 300 účinkujúcich krajanov z Maďarska, Juhoslávie, Francúzska, USA a Poľska a publikum doslova jasalo. Vedomie nášho malého, no roztrúseného národa, akoby na tú chvíľu zmizlo, vytvorila sa atmosféra neviditeľnej jednoty tých čo sa domov prišli len ukázať, a tých,

čo dávno doma ostali. Vedomie jednoty národnnej kultúry všetkých ratolesťí národa.

V tomto je azda národné poslanie Matice slovenskej — Oddelenia pre zahraničných Slovákov, ktorá vytvára stále nové mosty a spojenia Slovákov zo zahraničia s rodnou zemou a národnou kultúrou. Patri jej preto vďaka a mimoriadne ocenenie. Je totiž jediná, ktorá túto krásnu vec programovo reálizuje.

Našu Spoločnosť a zároveň Slovákov žijúcich v Poľsku na folklórnych slávnostach v Detve reprezentoval súbor Veselica MS KSSČaS v Nedeci, ktorý viedie kr. Zofia Bogačíková a ktorý vďaka jej obetavej práci sa tohto podujatia zúčastnil už po tretíkrát.

Rozospievaná Veselica predviedla detvianskym divákom regrútske tance a piesne, spojené s odchodom brancov na vojnu, ktoré

Snímka: F. Lašut

v živote zamagurskej dediny Nedeca tvorili určitý rituál rozlúčky a s tým spojenej celobocnej slávnosti. So súborom Veselica na Detve vystúpili aj mladučké sestry Porembské, ktoré spolu s kr. J. Mirgom, J. Kuželom a primášom M. Čurejom vytvorili zohratú kapelu.

Pobyt nedeckých tanečníkov na Detve bol zároveň určitým načerpaním sile do ďalšej práce v krajanskom hnutí, bol priamym stretnutím s čiernou slovenskou ľudovou kultúrou a so Slovenskom vôbec. Všetci si odniesli pekné spomienky, na ktoré budú dlho spomínať a určite popredné miesto v nich bude patriť pracovníkom Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, ktorí svojím úsilím dokázali všetko krásne pripraviť. Súbor Veselica je im preto úprimne vďačný.

E. MOLITORIS

P.S. Za dvadsať rokov pravidelných pozývaní na Slovensko Maticou slovenskou sa krajanských programov zúčastnilo 9 folklórnych kolektívov našej Spoločnosti, ktoré vystúpili 28-krát.

50. VÝROČÍ ÚMRTÍ T. G. MASARYKA

14. září uplyvá 50 let od úmrtí T.G. Masaryka, českého filozofa, politického činitele, hlavního představitele nemarxistického společenského myšlení v buržoazním Československu, který stál jako první prezident v jeho čele od vzniku Československé republiky v roce 1918 do roku 1935, kdy jako 85letý pro svůj vysoký věk abdikoval. Stal se v československých podmírkách neobvykle výraznou osobností. Chceme proto podat s odstupem 50 let realistický obraz jeho života a díla.

Mnoho se změnilo od té doby. Naše národy prošly mezičím mnoha tvrdými a trpkými zkouškami i tragickými zkušenostmi. Poučeny vstoupily po Únoru 1948 do novodobých dějin budování nové, socialistické společnosti.

T.G. Masaryk pocházel svým původem ze skromných poměrů. Jeho otec byl nejprve kočí a později hospodář panského dvoru. Svého otce T.G. Masaryk cítil. Svou matku, neobyčejně bystrou a jemnou ženu, zbožňoval, své dva bratry miloval. Moravské Slovácko se stalo Masarykovi rodným domovem, kde se 7. března 1850 v Hodoníně narodil. Jeho osobnost provázely již od mládí typické slovácké rysy — prudkost, vznětlivost, výmluvnost, umocněné charakteristikou neústupnosti, houzevnatosti, odvahou ničeho se nebojící a vše strhující silou vůle, mimořádným intelektem, vynikajícím postřehem, nepokojným duchem, který jej hnával neustále dopředu ve zjevné touze po poznání a prosazení vlastních názorů. Studoval na reálném gymnáziu nejprve v Brně, později ve Vídni a po maturitě na filozofické fakultě vídeňské univerzity, kde promoval v roce 1876 jako doktor filozofie. Tehdy vstoupil do českého veřejného a společenského života, v období průmyslového rozkvětu Vídne, který zde vyvolal zcela mimořádný, rušný život modernizujícího se kapitalismu. T.G. Masaryk byl tím přímo opojen a nadšen, neviděl rostoucí stíny buržoazního panství. Tento nový život ve srovnání s ještě feudálními podmínkami v českých zemích a zvláště v jeho rodišti na Moravském Slovácku jej inspiroval a uchvacoval. Tyto opojné vidiny nového světa se v něm stupňovaly, když přišel po ukončení doktorátu ve Vídni na další studia do Lipska. Zde je nadšen ještě větším rozvojem společnosti, německého hospodářského podnikání. Vstřebává do sebe dávku sebevědomí a bravosti, již produkoval kapitalismus tohoto období i odraz toho v duchovním životě Německa. Vrcholem poznání nových společenských jevů je jeho poznání Ameriky, kam jede poprvé v roce 1879. Tento svět nejrozvinutějšího kapitalismu jej plně získává, formuje a utvrzuje v něm světový názor, touhu dostat se nahoru, prosadit se, zařadit se na výsluní společnosti, pro kterou se také později svou životní filozofií a politikou zcela angažoval.

V roce 1882, po zřízení české univerzity, přišel T.G. Masaryk jako její nový, mimořádný profesor do Prahy, kde začíná kolem sebe formovat politickou skupinu „Athenaeum“, jež vydávala pod tímto názvem vědecký a kritický měsíčník, jehož šéfredaktorem se stal profesor Masaryk. Již zde pro-

níká svým mimořádným zjevem a buduje postupně politickou platformu, vliv a potřebné styky k prosazení svého politického programu. Do tohoto období spadá také většina jeho pokrokové činnosti, v níž zaujal ostrý, kritický postoj proti zpátečnictví, ztrnlosti a autoritářství konzervativní buržoazie. Již reprezentovala staročeská strana. Ustřední motivace jeho pokrovkových bojů má však politický náboj, protože si v těchto bojích získával pověst pokrovkového vzdělance, neohrozeného bojovníka, jenž klestil cestu kupředu nově nastupující imperialistické buržoazii, jejímž reprezentantem se profesor Masaryk stal. V roce 1886 začal jeho první velký boj proti šovinismu vlastenčíci nacionalistické české buržoazie, boj o autenticnost nebo neautenticnost dvou středověkých literárních památek, rukopisů Královédvorského a Zelenohorského, ve kterém označil tyto rukopisy za padělky. Masaryk se také postavil proti pověram, antisemitismu a rasismu, ale i proti tuposti a naprosté

zatemnělosti té doby, za což byl vystaven hanobení, inzultacím a štvanici, kterou podporoval tehdejší klérus.

Profesor Masaryk byl také znám svými pronikavými postoji v tehdejších srbských zápasech, když vystoupil s důkazy, že rakouské dokumenty, jež měly usvědčit malé, ale důležité Srbsko z útočných úmyslů proti Rakousku-Uhersku, jsou padělky. Veřejně obvinil tehdejšího rakousko-uherského ministra zahraničních věcí Aerenthala, že věděl o tomto padělkou a souhlasil s ním. Získal si tak hlubokou vděčnost všech Jugoslávců.

Pokroková byla také vystoupení profesora Masaryka proti přežitímu autoritářství, v němž bylo neslychané vyslovit například nesouhlas s výrokem autority, jako to dělal mimorádný profesor Masaryk na české univerzitě. Vystupoval proti frázovitosti, plánemu řečení, které nic netvöří, ani neuskučeňilo, ale vládlo zde a dusilo vše živé, za což byl Masaryk označen za buřiče, který chce rozbit a zničit českou univerzitu.

Marxističtí historikové však nemohou přehlédnout, že Masaryk nepochopil nový historický mezník novodobých dějin, Velkou říjnovou socialistickou revoluci v roce 1917 v Rusku. Stal se naopak, jak sám formuloval ve své práci „Světová revoluce“, „mnohem radikálnějším odpůrcem bolševismu než mnozí páni v Paříži a Londýně“. V revolučním roce 1917 přijel do Ruska a začal zde organizovat čs. legie, které byly zneužity proti sovětskému Rusku jako kontrarevoluční zápalka. Tehdy Masaryk vojenskou intervencí 14 imperialistických států schvaloval.

V období první světové války se stal T.G. Masaryk nejaktivnějším buržoazním obojářem v zahraničí a v roce 1918 se po pádu rakousko-uherské monarchie stal prvním prezidentem nové vzniklého Československa, v němž prosazoval svůj po dlouhá léta koncipovaný program humanitní demokracie, ovšem humanismu pro buržoazii. Buržoazní vláda v čele s prezidentem Masarykem neváhala dokonce střílet nejen do dělníků, ale i do demonstrujících žen a dětí v době krize, hladu a nezaměstnanosti. Prezident Masaryk byl plně odpovědný za krvavou bilanci střelby do dělnictva, jež obžalobou zůstaly v našich dějinách místa Duchcov, Košuty, Chust, Frývaldov, Most, Horní Suchá, Telč, Turja, Pasika a Nižná Apša, kde padly desítky nevinných lidí, demonstrujících své právo na práci. Prezident Masaryk tedy vykonal pro českou buržoazii velice mnoho, vlastně všechno, ale jen pro buržoazii.

Musíme vzpomenout i účasti prezidenta Masaryka při kontrarevolučním potlačení Maďarské republiky rad a v Československu Slovenské republiky rad v roce 1919. Letošního 14. září je třeba vzpomenout nejen pozitivních, ale i negativních stránek života a činnosti T.G. Masaryka. My marxisté můžeme jen litovat, že se tato mimořádná osobnost našich dějin všemi svými vlastnostmi, schopnostmi a intelektem nepostavila již na sklonku 19. století do boje za stále sílící marxistické učení, které obohacené Leninem vitézně dobývalo a stále přesvědčivěji dobývá celý svět.

VĚRA PETRÁŠOVÁ
TA Orbis

ŽIVOT V KAŽDEJ KRAJANSKEJ RODINE

Pripomíname všetkým krajankám, krajanom a dôručovateľom, že len do 10. novembra t.r. možno predplatiť Život na rok 1988. Pre tých, čo budú zbierať predplatné na naš časopis, vypisujeme tradičnú súťaž s hodnotnými cenami. Podmienky súťaže sú podobné ako vlni.

Predplatné pre odberateľov v Polsku — 240 zł ročne — vplácame výlučne na poštovom úrade buď miestnemu doručovateľovi. Predplatné pre odberateľov v zahraničí — 360 zł ročne + 10 zł poštový poplatok — posielame zvláštnou poukážkou na adresu: RSW „Prasa-Książka-Ruch“, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie, Nr 1153-201045-139-11.

Každý čitateľ, ktorý získa dodatočne nových predplatiteľov Života, môže získať osobitnú hodnotnú cenu nezávisle od tradičnej súťaže. Stačí poslat do redakcie ústrižok z pošty o vplatení predplatného na rok 1988. Pozývame!

SLOVENSKÁ POÉZIA V PODANÍ

NAŠICH ŽIAKOV

Tohoročná recitačná súťaž sa uskutočnila, žiaľ, len na Orave. V sobotňajšie predpoludnie 13. júla v Základnej škole č. 1 v Hornej Zubriči odzneli pekné básne. Súťaže sa zúčastnilo sedemnásť žiakov z 8 oravských škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina. Žiaci boli rozdelení do dvoch vekových skupín — mladšia I.—IV. tr. a staršia V.—VIII. tr. Výherci súťaže dostali odmeny od redakcie Života a ústredný výbor KSSČaS prichystal pre všetkých účastníkov diplomy a slovenské knihy.

Poradie účastníkov recitačnej súťaže:

I. skupina

1. KATARÍNA KNAPČÍKOVÁ (III. tr.) z Hornej Zubriče č. 1 — hodinky
2. ADAM KARBOVSKÝ (II. tr) z Podsrnia — lopta
3. MÁRIA MASTELOVÁ (IV. tr) z Podvlnka č. 2 — malé krošná

II. skupina

1. JOZEF LOPUCH (VII. tr.) z Podvlnka č. 2 — rádio
2. LUCINA GRELÁKOVÁ (VII. tr.) z Jablonky — ruksak
3. DOROTA KULAKOVÁ (VI. tr.) z Hornej Zubriče č. 2 — biliard

Snímky víťazov Kataríny Knapčíkovej a Jozefa Lopucha sme uverejnili v živote č. 8. na str. 13. Teraz vám predstavujeme ďalších výhercov recitačnej súťaže na Orave.

NEJEN PRO KRAJANY

Čtenářům se konečně dostala do rukou dřív očekávaná kniha J. Górala, R. Kotowicze a Z. Tobjańskiego „Zarys dziejów Zelowa“. Tato monografie města Zelova je trvalým dokumentem historie jeho obyvatel od počátku 19. století až do dneška.

Autoři ukázali přístupnou formou události související se společensko-hospodářským rozvojem města, zdůraznili svazky této oblasti s počátky českého osadnictví; Češi pronásledovaní za víru, kteří museli opustit svou vlast, přinesli s sebou znalost tkalcovského umění a dali tím počátek bavlnářskému průmyslu, který dodnes v okolí převládá.

Monografie se skládá z šesti kapitol. První zahrnuje 19. a počátek 20. století. Ličí vznik osady, kterou založili čeští kolonisté v roce 1803, hospodářský a demografický rozvoj, počátky dělnického hnutí v Zelově a okolí; zabývá se problémy školství a náboženskými otázkami a osudy Zelova za první světové války. Druhá kapitola zahrnuje meziválečné dvacetiletí: rozvoj domáckého a továrního průmyslu, rozvoj a činnost dělnického a re-

volučního hnutí, účast Čechů v hospodářském, politickém a veřejném životě oblasti. Třetí kapitola je věnována osudu Zelova za hitlerovské okupace. Čtvrtá ukazuje utváření a upevňování lidové moci do roku 1948. Další dvě kapitoly se zabývají společensko-hospodářským rozvojem Zelova v lidovém Polsku, zejména v sedmdesátých letech, období největšího rozvoje města, a ukazují strukturu a směry činnosti místních správních a samosprávních orgánů.

Monografii doplňují fotografické materiály a bohatá bibliografie.

Podobné komplexní zpracování bohaté a dlouhé historie města dosud chybělo; publikace „Zarys dziejów Zelowa“ tuto mezeru vyplňuje. Zároveň je významným akcentem oslav 185. výročí příchodu Čechů a 30. výročí udělení městských práv Zelovu.

Naši čtenáři měli sice možnost dozvědět se z publikaci na stránkách Života mnohé z dějin zelovských Čechů, ale jistě i oni najdou v této monografii mnoho nového a zajímavého.

J. GÓRAL, R. KOTEWICZ, Z. TOBJAŃSKI

ZARYS DZIEJÓW ZELOWA

URZĄD MIASTA I GMINY ZELOW

1987

JÁN SMREK

DOMA

Niekedy ťa už skoro nepoznávam,
ach, nepoznávam, moja domovina.
Nachádzam rudu tvoju neraz v hrdzi
a srdce moje, ktoré sa ti nikdy neodeudzí,
bojí sa, zakaždým že budeš iná,
ked' pride k tebe z diaľok zakalených
očistovať sa.

Bohatství takých, čo by zavážili
na burze dobyvatelov a svetovládcov,
nemusím odnášať si z tvojich baní,
ale ked' načerpať chcem v svoje žily
sily a jasavosti, ked' chcem svoje slová
prekovať na zvonivé znova-znova,
vtedy vždy obraciam sa tvárou k tebe
i srdcom k tebe, moja domovina,
bo len ty' pre mňa čistá kovadlina
jediná v svete.

Kto si chce vybojovať mužskú česť
na aréne, na ktorej synovia
národov mnohých sprobúvajú piky,
musí štiť pancierový sebou niest
a ten mne dávaš len ty, rodné nebe,
zákon a štit, znamenajúci večnú vernosť
k sebe,
a ten je svätý.

Vo všetkých chvíľach, ktoré hrozili mi
urobiť zo mňa márnu trstinu,
náhlieval som sa pod hór rodnych výšky,
v hromom a bleskom odolávajúcemu
kosodrevinu,
jej zákony si v srdeci obnoviť.
Preto dnes, ked' som ti zas cele blízky,
vzývam ťa, domovina moja milá:
nedopust, by sa krv na vodu premieňala,
lež dbaj, nech v tepnách tvojich nezriedená
navky prúdi.

Chór v našej škole — maľba Danuty Waresiakovej (10 r.) z Hornej Zubrince — 1. miesto v mladšej skupine

JAROSLAV VRCHLICKÝ

ZÁŘI

Milha padá, bude krásny den!

Zlatý září v zralých hroznů krásce
pavučinami, hle, usmívá se,
jako mudřec v sny své zapředen.

Slední zbytky květů luh a niv
plní perel hledí v azur čistý.
Les je žihán, různým ohněm hoří;
kaštan měď, dřiny ametisty.
Zdá se, všecko že je jako dřív;

řeka v mlze, zátoka jak v moři,
kostelík jak maják na předhoří
svítí v dálku, vše plá v barev strží;
a přec vše již zima v spárech drží.

Milha padá, bude krásny den!

SLOVNÍK ŽIVOTA (151)

Názvy jazykov tvoríme od príslušných príavných mien na -ský alebo -cký takto:

1. Ak pred príponou -ský predchádza spoluďaska (okrem sykaviek), tvoríme názov jazyka príponou -čina, napr.: sloven-ský — sloven-čina, latin-ský — latin-čina, maďar-ský — maďar-čina, portugal-ský — portugalčina, kórej-ský — kórej-čina, švéd-ský — švéd-čina, island-ský — island-čina, holand-ský — holand-čina, chorvát-ský — chorvát-čina.

2. Ak pred príponou -ský predchádzajú spoluďasky š, ž, tvoríme názov jazyka príponou -ština, pričom kmeňové š splýva so š v prípone -ština, ale kmeňové ž sa v písme zachováva, napr.: laš-ský — laština, lotyš-ský — lotyš-ština; francúz-ský — francúz-ština, kirgiz-ský — kirgiz-ština.

3. Ak pred -ský predchádza samohľaska, tvoríme názvy jazykov príponou -ština, napr.: český — čeština, ruský — ruština.

4. Od prid. mien na -cký tvoríme názvy jazykov na -čtina, napr.: anglický — angličtina, grécky — gréčtina, hanácky — hanáčtina; pobobne; bibličký — bibličtina, bernolácky — bernoláčtina (popri bernolákovčina).

POLSKY

SLOVENSKY

CESKY

miara
miarka
miarkač
miarodajny
miarowo

miera
mierka
mierať
smerodajny
rytmicky

míra
měřítka
měřit
směrodatný
rytmicky

miarowy

miasto
miasteczko
miastowy
miauczeć
miazga

miażdżycą
miażdżycę
miać
miaższ
micha, miska
michałki
miech
dudy w miech
miec
miecownik
mieć

miedznicą
miedza
miedziak
miedzianobrody
miedź
miedziany
miedzioryt
miedziowy
miejscie

rovnomerný, rytmický

město
městečko
městský
mňaučať
kaša

(niečo rozmočené)
skleróza
mliaždiť
žmolit, húžvať
dužina
miska, misa
láry-fáry
mech, vrece
stratiť odvahu

umývadlo; panva
medza
medenák
ryšavej brady
med'
miedziany
miedzioryt
miedziowy
miesto

měrný, rytmický

město
městečko
městský
mňoukat
pulpa, drť

skleróza
drtit
mnout
dužina
misa
třesky plesky
měchy, pytel
ztratit odvahu

meč
mečník
mit
umývadlo; pánev
mez
měďák
rudovousy
měď
měděný
mědirytina
měděný
místo

ÚČTY S MLADÝMI

Mládež — naša budúcnosť. Toto heslo obmienané na niekoľko rôznych spôsobov sprevádza činnosť našej Spoločnosti už mnoho rokov. Nie je to však iba prázdné heslo, ale krajanská skutočnosť. Svedčí o tom už štyridesaťročná existencia našej organizácie a vôleb krajanského hnutia. Vedľa Spoločnosti pôsobi dnes už tretie pokolenie, alebo lepšie povedané, pracujú v nej tri generácie spolu. Vedľa pamätníkov — zakladateľov organizácie, pracuje stredná generácia a o slovo sa hlásia aj najmladší. Je to zákonitý proces.

Myslim, že v súčasnosti najdôležitejšia úloha spočívajú na mladom krajanskom pokolení. Nielen preto, že prevezme žezlo v našej Spoločnosti, ale predovšetkým preto, že sa bude starat o výchovu krajanských detí. A predsa o význame a potrebe národnej vý-

chovy netreba nikoho presvedčovať. Umne a od najmladších rokov vychovávané dieťa je nielen potenciálnym žiakom slovenského jazyka v základnej škole, ale neskôr môže byť aj členom umeleckého súboru a aktivistom Spoločnosti. Možnože zachádzam priďaleko a veľmi zjednodušujem, ale asi v takejto jednoduchej podobe by sa mal formovať patričný krajanský postoj, ktorý — že je nepopriateľné — závisí predovšetkým od výchovy v rodine. V našich krajanských rodinách sa ešte pomerne často podceňuje táto úloha. Lebo ako si potom vysvetliť stanovisko rodičov, žeby posielali svoje deti na vyučovanie slovenčiny, ale dieťa vraj nechce. Pamätam si z nedalekej minulosti, že povinnosť navštěvovať hodiny slovenčiny bola takou istou povinnosťou, ako návštěva základnej školy. Nemienil som sice pišat

Od výchovy a prístupu najmladšieho pokolenia a školskej mládeže závisí budúcnosť krajanského hnutia.

o vyučovaní materčiny, ale nedá sa poprieť, že výuka a znalosť jazyka podmieňuje v ďalších rokoch aj aktívnu krajanskú činnosť. Zoberme napríklad činnosť ochotníckych divadiel. Len veľmi zriedkavo sa podarí obsadiť niekoho v hre bez znalosti jazyka. Podobne je to aj s činnosťou folklórnych súborov. Ako vystúpiť a diskutovať na schôdzke. Až vtedy si dospej človek uvedomí svoj nedostatok, ktorý spôsobila nerozvážnosť v mladosti, má zábrany, nechce sa zo smiešniť. A ešte jedna zákonitosť. V tých obciach, kde sa už dlhšie nevyučuje v škole slovenský jazyk, pokuľháva nielen kultúrna, ale aj organizačná práca vôleb.

Vráťme sa však k mládeži. Nemáme ju predsa zlú. Svedčia o tom početné krajanské umelecké súbory a taktiež ich nie zriedkavé úspechy. Nebudem tu vymenúvať ani súbory, ani úspechy, robíme to pomerne často na týchto stránkach. Pravdu je však, že týchto úspechov by mohlo byť aj viac. Keď však premičíme naše skromné možnosti a tzv. objektívne príčiny, narazíme často na nevôľu a neochotu miestnych činiteľov, ktorí sa snažia nevidieť naše súbory, nehovoria o tom, že by im chceli ponúknut svoju pomoc. Na druhej strane, čo viac môžeme očakávať od spoločenskej, amatérskej práce nielen členov súborov, ale aj ich vedúcich, ktorí svoju krajanskú povinnosť vykonávajú predsa iba zo záľuby a snahy zachovať kultúrne dedičstvo svojich predkov. Sú to jednoduché nadšenci a treba im vyslovíť uznanie. Lebo čo my, ako organizácia môžeme ponúknut všetkým mladým ľuďom, ktorí sa predsa hrnú do súborov? Nechajme zatiaľ bokom frázy o krajanskej povinnosti a pozrime sa na konkrétnu ponuku. Vysvitne, že je veľmi chudobná, lebo okrem možnosti kultúrneho využitia, niekoľkých prehliadok a občasného vystúpenia v Detve, je to v podstate všetko. A jednako mladí a pomerne často aj starší krajania predsa vystupujú. Voľačo ich teda príťahuje k tejto činnosti. Hám to bude chut ukázať sa na verejnosti a radosť zo života v kolektíve a o vzdúšie, ktoré v nom vládne. Ostatné, individuálne pohnutky k takejto činnosti sú veľmi rôzne. Prečo potom tých súborov niesie viac? Hovoria o tom krajania na schôdzkach. Predovšetkým je potrebný ozajstný, kvalifikovaný

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

SEPTEMBER — ZÁŘÍ

1.IX.1882. — Vo Varšave vznikla sociálno-revolučná strana Proletariát I., nazývaná Veľký proletariát; bola to prvá marxistická strana na polskej robotníckej triede.

1.IX.1887. — v La-Chaux-de Fonds (Švajčiarsko) sa narodil Blaise Cendrars, vln. menom Frédéric Sauser-Sall francúzsky básnik a prozaik švajčiarskeho pôvodu; výročie UNESCO.

1.IX.1939 — Nacistické Nemecko prepadlo Poľsko na zemi, mori a vo vzduchu. Začala sa II. svetová vojna, ktorá trvala skoro 6 rokov; bola najkrutejšia a najtragickejšia v dejinách ľudstva.

2.IX.1945. — Na palube amerického krížnika Missouri v Tokijskej zátoke minister zahraničných vecí Japonska Shigemitsu a predstaviteľ generálneho štábhu gen. Umetsu podpisali akt bezpodmienečnej kapitulácie císařstva pred vízavnými štátmi: USA, ZSSR, Veľkou Britániou, Čínskou, Austráliou, Kanadou, Francúzskom, Holandskom, a Novým Zélandom, ktoré sa zúčastnili vojny. Tak skončila posledná kapitola druhej svetovej vojny na Čínskom východe, ktorá sa začala 7. decembra 1941, neocakávaným útokom japonských leteckých a námorných síl na americkú základňu v Pearl Harbor na Havaji v strednej časti Tichého oceánu. Bolo to 1364 dní, 5 hodín a 44 minút urputnej vojny, v ktorej 6. a 9. augusta 1945 padli na japonské mestá prvé atómové bomby na svete.

3.IX.1939. — Veľká Británia a Francúzsko vypovedali vojnu Nemecku.

4.IX.1907. — V Bergene umrel Eduard Hauggerup Grieg, najvýznamnejší nórsky hudobník, skladateľ, dirigent a klavirista (nar. 15.VI. 1843 tamtiež).

4.IX.1837. — Americký vynálezca Samuel Morse odosiel telegraficky z Baltimoru do Washingtonu prvý telegram na svete zložený z 5 slov.

5.—7.IX.1812. — Veľký boj medzi ruským vojskom a francúzskou armádou pri Borodine (110 km od Moskvy), ktorý rozhadol o úplnej porážke Napoleona v Rusku.

5.IX.1817. — V Petrohrade sa narodil Alexej K. Tolstoj, ruský básnik, dramatik a prozaik, pevec patriarchalizmu starého Ruska (um. 10.X.1875 v Krasnom Rogu pri Černogrove).

5.IX.1857. — V obci Iževskoje v Riazanskej gubernii sa narodil Konstantin Eduardovič Ciolkovskij, ruský učenec a vynálezca v obore aerodynamiky, raketodynamiky a konštrukcie lietadiel; tvorca vedeckých základov raketových medziplanetárnych letov; syn Edwarda, poľského politického vynhnance. (um. 19.IX.1935).

6.IX.1522. — V španielskom prístave San Lucar sa zakončila prvá námorná výprava okolo sveta vedená Fernão de Magalhãesom, portugalským moreplavcom v španiels-

kej službe. V októbri 1520 výprava objavila prieplav, ktorý oddeluje juhoamerickú pevninu od Ohňovej zeme a umožňuje prechod z Atlantického do Tichého oceána, a tým rozhradne potvrdila, že Zem je guľatá. Magalhãesova výprava, zložená z 5 lodí, začala svoju plavbu v San Lucar 20. septembra 1519. Po dvojročnej plavbe sa vrátila posádka iba jedinej lode. Na jej palube neboli Magalhães, ktorý padol do rúk domorodcov 27. apríla 1521 na ostrove Mactan na Filipínach. Názov Tichý oceán dal Magalhães a objavený prieplav nesie jeho meno.

6.IX.1944. — Do osloboďovacích bojov o poľské mesto Przemyśl bola nasadená 2. paradesantná brigáda.

7.IX.1147. — Sauzdaľské knieža Jurij Dolgorukij založil Moskvu, hlavné mesto ZSSR.

7.IX.1822. — Proklamovanie nezávislosti Brazilskej federatívnej republiky; najväčší štát v Južnej Amerike, 5. najväčší štát na svete.

8.IX.1944. — Začal sa boj sovietskych vojsk a 1. československého armádneho zboru o prechod cez Karpaty s vytýčeným cieľom preniknúť na Slovensko a poskytnúť pomoc Slovenskému národnému povstaniu. Hlavný úder bol vedený na mesto Dukla, Duklský priesmyk, Prešov. Nepriateľ využil nedostupný horský terén, vytvoril silnú obranu a kládol zúrivý odpor. Za ťažkých bojov 20. septembra bola oslobodená Dukla a 21. bola oslobodená prvá slovenská obec Kalinov. 6.

vaný odborník pre prácu s mládežou, inštruktor a často aj zapálenec, ktorý svojim postojom, autoritou a osobnosťou dokáže zaujať, pritiahnúť a zoskupiť mladých ľudí a vytvoriť kolektív schopný konáť na kultúrnom poli. Veď práve vďaka súborom môžeme na seba upozorniť a verejne sa ukázať, predstaviť svoju národnú odlišnosť.

Za štyridsať rokov existencie Spoločnosti sa na našich scénach vystriedala celá armáda ochotníkov, ktorým jedinou odmenou bol potlesk a uznanie divákov. Na viacerých z nich sa zabudlo, ani sú dodnes aktívnymi členmi miestnych skupín. Faktom je, že aj s tými zabudnutými ľahšie nájst spoločný jazyk, ktorý tkvie práve v tejto ochotnickej činnosti. V spomienkach sa vždy k tomu vracajú. Najčastejšie spomínajú to najkrajšie, teda vystúpenie na Slovensku alebo na koncerty národnostných menšíň vo Varšave. Pamäťajú si teda takéto úspechy. Tito už ostriefaní krajania lepšie chápú potrebu národnnej výchovy a vyučovania svojich detí v slovenskom jazyku. Teda osôh z účinkovania v súboroch je viasnosť.

Avšak krajanská mládež to nie sú len umelecké súbory. Treba tu spomenúť stovky žiakov, študentov stredných a vysokých skôr, mladých roľníkov a mladých ľudí skoro všetkých profesii, ktorí nielen pochádzajú z krajanského prostredia, ale v ňom nadalej žijú, podielajú sa na jeho rozvoji, spolu tvoria ho. A keď sa pozrieme na vzmáhajúci sa Spiš a Oravu, nie je tento podiel malý. Hodno tu poznámenať, že už niekoľko rokov časť našej mládeže študuje na stredných a vysokých školách na Slovensku. Časť z nich sa po skončení škôl vrátila do rodného kraja, našla uplatnenie vo svojom povolaní a zapadla do spoločenského života svojich obcí. Viacerí sú dnes angažovaními a aktívnymi členmi našej Spoločnosti, tvoria jej uvedomelý káder. Isté je, že krajanská mládež má dobre meno vo svojom prostredí, ne podlahla nezdravým vplyvom, ktoré nesie dnešný svet. Samozrejme, nájdú sa aj výnimky, ktoré svojim rodicom a krajanskému hnutiu chválu nerobia.

Kedysi sa na ústrednom výbere Spoločnosti robili percentuálne výpočty členského zloženia našej organizácie. Z údajov spred štyroch rokov vyplýva, že v Spoločnosti je

ok. 20 percent mladých ľudí. Znamenalo by to, že sa nemusíme obávať o budúcnosť krajanského hnutia. Mohol by to byť optimistický akcent, na ktorom by som mohol skončiť. Lenže štatistika býva často veľmi zvodná. Keby sme totiž skúmali percentuálny podiel mládeže v jednotlivých miestnych skupinách, tieto údaje by už boli menej optimistické. Totiž ukázalo by sa, že niektoré miestne skupiny združujú veľmi málo mládež. A určite týchto skupín je viac na Ora-

ve. Záver? Ešte viac sa usilovať pritiahnúť mládež do krajanského hnutia všetkými možnými spôsobmi, teda aj presvedčovaním, príkladom, ale aj prostredníctvom umeleckých súborov. Jedným slovom treba naplniť naše stále heslo Mládež naša budúcnosť tak, aby sme mohli s optimizmom pozerať do ďalších štyridsiatich rokov s vedomím, že má kto svedčiť o našej slovenskej prítomnosti v Poľsku.

Text a foto: DOMINIK SURMA

Posila Spoločnosti — krajanskí absolventi vysokých škôl na Slovensku (hora zľava) Alojz Rusnák z Jurgova, Žofia Chalupková z Novej Belej, Milan Venit z Kacvina, Eugen Mišinec z Hornej Zubrince, (dole zľava) Žofia Bogučíková z Nedece, Anna Šoltýsová a František Šoltýs z Vyšných Lapšov.

októbra 1944 1. čs. armádny zbor prekročil Dukelský priesmyk a vstúpil na územie Československa. Šestisíc československých vojakov a desaťtisíc sovietskych vojakov položilo svoje životy v boji cez Karpaty.

9.IX.1437. — V Prahe na Staromestskom námestí bol popravený významný husitský bojovník Jan Roháč z Dubé spolu s 52 spolu bojovníkmi.

9.IX.1912. — V Domažličiach (juhozáp. Čechy) umrel Jaroslav Vrchlický, vlastný menom Emil Frida, významný český básnik, dramatik, prozaik, prekladateľ a literárny kritik (nar. 17.II.1853 v Lounach — severozáp. Čechy).

8.II.1813. — V Jelšavskej Teplici (dnes Gemerské Teplice, okres Rožňava) sa narodil Samuel Tomášik, štúrovský básnik a prekladateľ; autor najznámejšej hymnickej básne „Hej, Slováci, ešte naša slovenská reč žije...“, ktorú básnik napísal v r. 1834 na melódii polskej hymnickej piesne — Jeszcze Polska nie zginęła... Pieseň Hej, Slováci v r. 1848, po Slovenskom kongrese v Prahe, bola uznána za všešlovenskú hymnu. Podporovala úsilie štúrovskej školy a českých vlastencov. Bojovala proti národnostnému útlaku a násilnej maďarizácii. Mala veľkú budeteľskú úlohu, podobne ako aj iné Tomášikove básne a historické povesti, ktoré viac ráz vyšli aj po smrti a získali si obľubu (um. 10.IX.1887 v Chyžnom, okr. Rožňava).

14.IX.1867. — V Hamburgu vyšiel prvý vzájom Kapitálu Karola Marxa: ďalšie zväzky vydal v rokoch 1855—1894 Fridrich Engels.

14.IX.1944. — Varšavská štvrt na pravom brehu Visly, Praga, bola po piatich rokoch nacistickej okupácie oslobodená sovietskymi a poľskými vojákm.

20.IX.1902. — V Tisovci sa narodil Vladimír Clementis, slovenský politik, publicista a historik, od 1925 člen KSC, spoluzakladateľ a vedúci redaktor revue DAV, propagátor a teoretik socialistickej kultúry. V r. 1939—40 bol činný v čes. zahraničnom odboji v Paríži, 1940—45 v Londýne. Po osloboodení ČSR bol tajomníkom a potom ministrom zahraničných vecí, členom SNR a poslancom NZ. Na základe vykonštruovaných obvinení bol r. 1951 uvážený a r. 1952 odsúdený k smrti a popravený. V 1963 r. bol právne, stranicky a občiansky rehabilitovaný. Hrdina ČSSR (1968) in memoriam.

20.IX.1912. — V Smižanoch na Spiši sa narodil Ján Nálepka, slovenský vlastenec, protifašistický bojovník, povolaním učiteľ; poručík čs. armády; koncom r. 1939 zmobilizovaný do 101. pešieho pluku slovenskej armády. Keď nacistické Nemecko prepadi ZSSR, Nálepka bol poslaný na východný front. V hodnosti kapitána bol povolený funkciou pobočníka veliteľa pluku v zaistovacej divizii. V auguste 1942 nadviazal spojenie s veliteľstvom spojených partizánskych

oddielov Žitomírskej oblasti; odovzdával im dôležité informácie o nemeckých jednotkách, zorganizoval ilegálnu skupinu 101. pluku. 15. mája 1943 prešiel so skupinou slovenských vojakov pri Jelsku k partizánom a pod krycím menom kapitán Repkin stal sa veliteľom 1. československého partizánskeho oddielu v ZSSR, ktorý v nasledujúcich mesiacoch rozvinul rozsiahlu diverznú a bojovú činnosť na Ukrajine a v Bielorusku. Nálepka bol vyznamenaný partizánskou medailou 1. stupňa. Padol 16. novembra 1943 pri oslobodzovaní ukrajinského mesta Ovruc, ktoré vojaci 1. čs. partizánskeho praporu dobyli a udržali do príchodu sovietskych vojsk. Hrdina Sovietskeho zväzu (2.V.1945) a Slovenského národného povstania (5.V.1945) in memoriam. Vyznamenaný radom Bieleho leva (1945) in memoriam.

29.IX.1747. — V Będzinom pri Kościerzynie sa narodil Józef Wybicki, spisovateľ a publicista, príslušník poľskej lige H. Dąbrowskeho, tvorca poľskej národnnej hymny — Mazurky Dąbrowskiego (um. 19.III.1822 v Mańczkach pri Sreme).

29.IX.1938. — Na konferencii v Mnichove predstavitelia vlád Veľkej Británie (N. Chamberlain), Francúzska (E. Daladier), Nemecka (A. Hitler), a Talianska (B. Mussolini) podpisali dohodu, ktorá bola diktátom a bez súhlasu ČSR odovzdávala Nemecku československé územie tzv. Sudety; prispeala k odstúpeniu českého územia Poľsku, slovenského územia Maďarsku a fakticky priniesla likvidáciu Československej republiky.

SVIATOK PIESNE, HUDBY, TANCA

Počas dvoch horúcich júlových dní v Lesnej opere v Sopote a jej okolí zneli ukrajinské piesne, hudba a rozhovory. Konala sa tam totiž X. ústredná prehliadka umeleckých súborov Ukrajinskej kultúrno-sociálnej spoločnosti v Poľsku, ktorá už po tretí raz dostala čestný názov SOPOT '87.

Na javisku tejto medzinárodnej opery mali možnosť predstaviť sa blízkym, rodinám, priateľom a pozvaným hostom členovia UKSS, žiaci škôl s ukrajinským vyučovacím jazykom, zástupcovia skoro všetkých profesii. Bol to obojstranne hlboký zážitok.

Prehliadka znamenala zavŕšenie úsilia a obetavosti stovák, ba tisícov oddaných činiteľov niekoľkých generácií v priebehu 20 rokov tohto ukrajinského sviatku kultúry a umenia. Ich námahu a obetavosť doceňuje nielen široké ukrajinske spoločenstvo, ale aj poľskí obyvateľia. Ved koľko len priateľstiev sa nadviazalo na takýchto podujatiach, koľko kontroverzných tem sa vysvetlilo pri meditovaní o piesňach, koľko sa prispelo k procesu integrácie, a napokon koľko prekážok sa odstránilo v spolunažívaní rôznych spoločenstiev.

X. prehliadka predstavujúca kultúrne výsledky UKSS v jej tridsaťročí je kontinuitou spoločenskej angažovanosti v prospech rozvoja rodnej kultúry Ukrajincov v Poľsku, ktorá predsa tvorí integrálnu súčasť poľskej národnej kultúry. Väčšina repertoáru na prehliadke pochádzala z bohatej pokladnice ľudovej kultúry a zretelne poukazovala na vzájomné prenikanie národných kultúr a tým aj ich obohacovanie.

Prehliadka bola obrovským umeleckým podujatím rozdeleným na 4 časti — koncerty. I. koncert, v ktorom sa predstavili zbor, vokálno-inštrumentálne kapely, orchestre, tanecné súbory a profesionálni

umeleci, sa nazýval „Mereživo”, čiže známa ukrajinská výšivka. Na scéne Lesnej opery doslova vládla táto výšivka, charakteristická červeno-čierna, križiková, ľudová, ale i štylizovaná. Až sa nechce veriť, aká pestrá, rôznorodá a bohatá môže byť táto typická ľudová tvorba. II. koncert pod názvom — Mládež — hudobné kontrontácie, predstavil tradičné formy estrádnej hudby a umelecké hľadanie v súčasnej mládežnickej hudbe. Tu si pozornosť zaslúžil vyspelý inštrumentálno-vokálny súbor Orden z Wroclawi a moderná, kontroverzná skupina Osceledeč z Elblaga. Bol to veľmi hlasitý koncert, ktorý však ukazoval, aké rôznorodé sú smery tvorivého hľadania mladej generácie.

III. koncert (na druhý deň), ktorý predstavoval bohatstvo ľudovej kultúry, mal názov Soľ zeme. Znamenal kontinuitu tvorivých výsledkov mnohých pokolení — základu národnej kultúry. Vystupovali tu ľudové zbor, folklorne súbory a kapely. Najväčší úspech zožal 56-členný folklórny súbor Lemkovina z Bielanky v Novosáczskom vojvodstve. Napokon IV. koncert nazvaný V bratskom kruhu zdôvodňoval aktuálnu ideu súčasnosti — bratstva ľudu na svete v krahu kultúry a mieru.

Na pozvanie organizačného výboru na prehliadke pohostinne vystúpili: litovský folklórny súbor Ulbuoneles zo Všeobecnovzdelávacieho lýcea s litovským vyučovacím jazykom v Pušku, poľský folklórny súbor z gdanskej oblasti Chmielia, trio banduristiek Ukrajinského rozhlasu a televízie USSR, zaslúžilý umelec USSR Mikola Mozhovyj a mužský zbor Ústredného výboru UKSS — Žuravli.

V priebehu dvoch dní na scéne Lesnej opery v Sopote vystúpilo 42 rôznych ukrajinských súborov, v ktorých pôsobilo vyše 800

Kapela Dolynizny z Przemyšli

členov. Počas koncertov trvajúcich spolu asi 17 hodín predviedli ok. 200 rôznych skladieb, tanecov a iných prejavov umeleckej tvorby. Nie div, že v tomto repertoári si každý divák mohol nájsť pre seba niečo zaujímavé.

Počas slávostného ukončenia tohto pekného podujatia predstaviteľ ministerstva kultúry a umenia odovzdal odmenu 300 tis. zł folklórnemu súboru Dumka zo Všeobecnovzdelávacieho lýcea s ukrajinským vyučovacím jazykom v Górowe Ilawieckom za jeho doterajšie umelecké výsledky.

Napadla ma otázka, či by na budúcej, XI. prehliadke nemohol pohostinne vystúpiť jeden z našich folklórnych súborov zo Spiša alebo Oravy. Aj pre ne by to bol neopakovateľný zážitok.

KADEF

SNIMKY: M. KERTYCZAK

Skupina banduristiek z Przemyšli. Bandura — originálny ukrajinský hudobný strunový nástroj, ktorý v priebehu storočia vznikol z lutny (na malej snímke). Otvárací ceremoniál 10. festivalu USKS

V OPOLSKÝCH LESÍCH

Ceské osadnictví v Opolské regenci souviselo s kolonizační akcí krále Fridricha II. Nezávisele na této akci přicházelo na Opolsko mnoho Čechů, kteří se usazovali v malých skupinách nebo jednotlivě. K významnějším obcím patřily Grodziec, Piotrówka, Zagwiździe a Lubienie. Tato silnici kolonizace na Opolsku se vysvětluje různými příčinami. Jednalo se mj. o levnou pracovní sílu pro rozvíjející se průmysl (hutníci, uhlíři, dřevorubci). Kolonisté žili v těžkých podmínkách; museli mýt lesy, připravovat půdu pro zemědělství a stavbu domů.

V roce 1828 žilo na Opolsku 11 300 Čechů, čili 1,6 procenta obyvatelstva.

LUBIENIE

Vesnice Lubienie leží 21 kilometrů na západ od Opole mezi Popielowem a Karlowicemi. V roce 1780 sem přišlo 40 českých kolonistů. Vesnice se německy jmenovala Sacken. Většina kolonistů pocházela z okolí Hradce Králové a Čáslavi, ale byli mezi nimi i osadníci z Litomyše a Náchoda. Početná skupina přišla ze Ziębic a Husince. Postavili 40 domů, 4 studny a školní budovu. Mýtili lesy a zakládali pole. Kromě zemědělství se zabývali řemeslem. Velmi těžké životní podmínky odradily některé kolonisty, kteří se vydali na další pout. Některí došli až do Zelova. V roce 1819 měla vesnice 301 obyvatel a v roce 1861 již 648. Na místo odjíždějících Čechů přicházeli Němci. Během doby se začali do Lubienie stěhovat Poláci z okolních vesnic.

V roce 1898 byla mezi Čechy provedena sbírka na stavbu evangelicko-reformovaného kostela, ale shromážděné prostředky nestačily na zahájení stavby. V té situaci byly peníze věnovány na stavbu evangelicko-augsburgského kostela s tím, že v budoucnosti budou mít osadníci právo na bohoslužby podle evangelicko-reformovaných obřadů. Češi zvali do Lubienie českého pastora z Grodziec. Slezská evangelická konzistoř tam však posílala německé pastory. Přijížděl luteránský duchovní z Pokoje a kázal německy. Pouze za první světové války pastor Schmidt v kostele a ve škole při sboru mluvil česky, ale po skončení války znova začala germanizace.

V roce 1922 se kazatel Vladimír Mičan za svých toulek po Slezsku dostal do Lubienie. Přihlásil se u místního pastora s žádostí, aby mu dovolil české kázání v kostele, ale ten odmítl. Prý to nedovolovaly nadřízené církevní a správní orgány.

Podobné potíže měla čeština ve školách. Pouze na začátku se vyučovalo česky, ně-

mecky i polsky, což souhlasilo s národnostním složením žáků. Slovanské jazyky byly postupně ze školy odstraňovány. Kantor a učitel Straschek se vyptával dětí, zda doma mluví česky, a pak je za to trestal.

V 18. století jako školní budova sloužila kúlna, stojící vedle zvonice na hřbitově. První škola byla postavena v roce 1918, dalsí, modernější v roce 1933.

V roce 1861 celá rozloha půdy v obci Lubienie činila přes 900 jiter. Živý inventář se skládal z 5 koní, 63 volů, 143 krav a 29 jalovic. Postupně stoupal počet koní, které nahrazovaly voly (jako tažná síla). V roce 1918 tu bylo 11 koní, 332 krav, 74 prasat, 91 koz, 194 králíků a 734 kusů drůbeže, a v roce 1931 273 krav a 262 prasat.

V roce 1945 do zdejších lesů vtrhla válka. Správní úřady a SS nařídily evakuaci vesnice; asi 40 občanů zůstalo na místě. 22. ledna 1945 vesniči projelo 40 sovětských tanků směrem na most na Odře. Ve válečných operacích padlo mnoho vojáků a 13 obyvatel vesnice. Shořelo 20 budov. Po přechodu fronty se většina obyvatel vrátila do vesnice. V červnu 1945 přišlo 16 repatriantů z východu, kteří dostali poněmecká hospodářství. Prvním rychtářem byl Čech Bohumil Marek. V letech 1946–1948 probíhaly repolonizační kurzy, které ukončilo 108 osob. Učilo se tam polštině, dějepisu a zeměpisu. Kurzy byly pořádány hlavně pro místní Poláky, ale i Češi na ně ochotně chodili.

V roce 1960 bylo ve vesnici 442 obyvatel, z toho ve výrobním věku 54,8 proc. Mimo zemědělství pracovalo 39,9 proc. Plocha zemědělské půdy ve vesnici činila 388,1 ha.

V celém poválečném období Češi odjížděli do jiných částí Polska nebo za hranice. Nyní žije 12 rodin českého původu v Lubieni a 3 v okolních vesnicích. Jsou to rodiny Nováková, Machová, Prokopová, Karličková, Ničíšová, Šimelová, Rejhertová a Lanckornanova. Bohužel odjel za hranice Bohumil Marek a vzal s sebou kroniku, kterou v roce 1865 založil tehdejší učitel Čerátku (Schul und Gemeinde Chronik von Sacken).

Vesnice je dnes okázalá, s velkými, čerstvě omítnutými domy a rozlehlymi hospodářstvími. Vesniči vede asfaltová silnice. Uprostřed vesnice stojí budova sboru (má dnes 82 členů). Luteránský pastor dojíždí z Pokoje.

Vesnice má mateřskou školku (25 dětí) a základní školu (120 žáků a 4 učitelé).

Stejně jako kdysi je základním zaměstnáním obyvatel vesnice zemědělství. Pěstuje se tu žito, oves, triticále, Brambory a cukrová řepa. V každém hospodářství je 3–5 krav.

Rolníci mají traktory a zemědělské stroje. Co se však stane s hospodářstvím, kde majitelé stárnou a nemají nástupce? Potkával jsem mládež českého původu, ale budou ti mladí lidé chtít zůstat na venkově? Budou pěstovat tradice předků?

S milým přijetím jsem se setkal u bývalého ředitele školy v Lubieni, dnes důchodce Bronisława Warzechy. Vyprávěl mi, že jeho otec za první světové války zběhl z pruské armády a vstoupil do tvořících se polských legií. Po válce se vrátil do Slezska, kde reprezentoval polskou stranu jako plebiscitní komisař (plebiscit 1921 měl rozhodnout o příslušnosti sporných území ve Slezsku mezi Polskem a Německem). Bohužel tato část Slezska připadla Německu a Warzechův otec znova musel utíkat. Legálně se vrátil teprve v roce 1945.

ZAGWIŽDZIE

Vesnice leží 29 kilometrů na sever od Opole u silnice do Wolczyna. Osada vznikla na začátku druhé poloviny 18. století. Začaly ji české rodiny, celkem asi 500 osob. V roce 1789 zde žilo 520 osob (včetně osady v Huti Kluczborské). Iniciátorem založení osady byla právě tato huť. V roce 1819 měla vesnice 769 obyvatel a v roce 1910 již 1047. Po druhé světové válce se všichni Češi vystěhovali.

PIOTRÓWKA

Příčinou založení Piotrówky bylo přelidnění české vesnice Grodziec. Češi z Grodziec chtěli mít „novou vlast“ blízko lesa. Z tohoto hlediska bylo okolí Strzelecké Opolských velmi vhodné pro kolonizaci. Piotrówka byla založena v roce 1832. Byla to zásluha pastora z Grodziec Piotra Sikory. Za jeho zásluhy při zakládání kolonie byla vesnice pojmenována Petersgratz. Místní pečeť měla vyrytu jedli se sedicím mudrcem (Sikorou). Každý z kolonistů dostal 20 jiter lesa s právem dědictví. Stanovy Piotrówky platily do roku 1893. Od té doby se stala samostatnou obcí. Správce zprostil kolonisty všech povinností vyplývajících z dřívějších stanov.

Na začátku 20. století měla vesnice 600 domů po obou stranách silnice s lipovou alejí. Lidé žili chudobně, písčitá půda byla neúrodná. Obec se nemohla udržet z vlastních prostředků a byla odkázána na pomoc státu a církve. Muži jezdili na sezónní práce. V prvních letech měla osada 259 obyvatel, kolem roku 1915 jich bylo 1400. Běžným jazykem byla čeština; kolonisté si udrželi i kulturní a náboženské tradice. Němci jim byla cizí. Piotrówka byla ve stálé péči české náboženské obce Grodziec.

Když jsem před několika lety sbíral materiál o historii kolonie Grodziec, našel jsem na hřbitově hrob Piotra Sikory, zakladatele Piotrówky. Rímskokatolický farář z Grodziec slíbil, že o něj bude pečovat.

Text a foto: ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Dům českých osadníků v Lubieni.

Hlavní ulice v Lubieni.

Jiří Marek

Pan rada

v Paříži

(II)

Je-li statistika přesným součtem nepřesných čísel, musíme mít za to, že se ve světě skutečně denně koná 76 kongresů nejrůznějších druhů, od kongresů pěstitelů rybek druhu Scallaria až po kongres zastánců hypnozy a sugesce či sběratelů sloupkových hodin.

Je však velice dobré možné, že onen chystaný kongres policejních pánu radu nebyl nikde v statistice uveden, protože páni policejní radové nemilují hlahol novinářských článků a troubení večerníků; tito mužové dávají přednost tichu a nenápadnosti. Nicméně takový kongres se v Paříži chystal a pražské policejní ředitelství se ráčilo dotázat vyšších míst, zdali by nebylo vhodné, aby jej obeslalo. V ten čas se velmi nosilo přátelství s Francií, jejíž generálové zhusta navštěvovali Prahu a pronásledovali tak krásně řeči, že dám v dekoltovaných róbách se nezdřely obdivně vzdychnáni. Nuže, toto přátelství k Francii zavazovalo, a tak bylo nakonec rozhodnuto po dlouhých tahanicích, jimž se říká úřední šetření, že by se kongres pánu policejních radu v Paříži měl účastnit vedoucí oddělení vražd pan rada Vacátko. Trvalo to dost dluho, protože mnoho z těch úředníků, jimž bylo podepsati definitivní schválení cesty spolu s vyměřením diet, bylo toho názoru, že by do Francie, najměj pak do Paříže, měli jet spíše oni.

Na starostlivý dotaz pánu v detektivní odvětě proto pan rada: „No, jel bych rád, co by ne, on tam bude krvavej Wahl z Vídne a taky starej Gennap z Düsseldorfu, to se hned tak nevidí pohromadě, a přijedou i páni ze Scotland Yardu, kdyby člověk nečetl Sherlocka Holmese, ani by nevěřil, že opravdu jsou. Ale moje matka taky chtěla celý život na pouť do Lurd a nikdy se tam nedostala, přičemž určitě přišla do nebe. Takže chápete, pánové, že tam taky ani jet nemusím...“

A pan rada přešel k dennímu pořádku, vyslechnuv hlášení o osobách ve Velké Praze k včerejšímu datu pohrešovaných.

Je velmi pravděpodobné, že choť pana rady zatím doma pro každý případ škrabila a do vysokého lesku žehlila manželovy košile, že tvrdé límce byly obzvláště tvrdé a manžety že opatřila novými knoflíčky, protože Paříž je Paříž.

Nuže, tolík o kongresu, který možná ani ve statistice uveden nebude...“

Zcela jistě však v té statistice nebyl uveden onen kongres, který se v ten čas konal v Praze, a to v hotelu Tichý na Žižkově, kde se odjakživa scházela dobrá společnost, před válkou dokonce i anarchisti; za republiky, kdy se politika uklidnila a policie vzaala pod svůj dozor bolševiky, hotel Tichý se stal místem různých schůzí a tančených věnečků, přičemž ani na chvíli neztratil svou dobrou pověst hodinového hotelu.

Když sem dnes zcela neočekávaně vstoupil pan Lebovič z Krakova a když se usmál na hluboce skloněného pana vrchního Pa-

tejdla, blýsknuv svým neodolatelným zubem, v němž měl zasazený briliant, bylo o tom rozhodnuto.

Na udílenou otázku vrchního Patejdla: „Ze bylo nějaké této, pane Lebovič?“ odvětil: „Zádné této, proše pana, bude tu kongres!“

Protože pak profese pana Leboviče byla známa jak panu Patejdlovi, tak i jiným osobnostem, bylo jasné, že to bude kongres nejnoblejších členů galerky, kasařů.

„Takže pohoštění má mít vyšší úroveň, jestli se nemýlim,“ špitil pan Patejdla.

„Ano, ale hlavně bude mít kongres pracovní náplň,“ odvětil pan Lebovič. „To znáčí, prima doutníky, kuba i viržinka, a šampaňské, protože všistko druhé je svinstvo, pane Patejdle!“ usmál se opět pan Lebovič svým neodolatelným brillantem.

„A dám?“ informoval se věčně pan vrchní, aby pak během jednání už nerušil.

„Nie, kobiety nie. A když, tak až potom... Ale pro mě, panie Patejdle, objednejte Černou Máru. Privátně.“

Pan Patejdla se poté šel informovat k vrátnému, pod jakým jménem se pan Lebovič zapsal, a když spatřil, že pod svým vlastním, ustrnul: „Jo, tak tohle bude něco vážného. Pamatuji, Ferdo, že přijedou ještě dva nebo tři takoví sekáči, jako je on!“

A šel hlásit panu Tichému, že je třeba od Lipperta objednat opravdu šampus a ne jej narychlou udělat z bílého vína za osm korun a z pár lžic cukru, což se dělává, když je kasařské této, protože kasaři rádi pijou to, co má říz a rámaje správně zádušek, zespáblý vězeníským praženkami.

„A policie?“ řekl tiše pan Tichý, který musel být dobrý na obě strany.

„Hlásil se svým jménem, takže je na něj policie krátká!“

Týž den večer přicestoval pan Meyer z Vídne, jemuž se muselo běhat pro pivo s extra džbánkem k Procházkovým, protože jiné pivo nepil, ale dával pětku zpropitného, takže ho pivo stálo jako šampaňské a o to slo. A taky se přihlásil na své jméno, přičemž jako zaměstnání uvedl: obchodník.

Co bych za to dal, vzdychal pan vrchní Patejdla, kdybych jenom tušil, oč jde! Tohle není samo sebou, na mou duši, on mně chybí už jenom ten černej Talián.

Nechyběl dluho; pan Maglio z Milána se dostavil ráno a hned si objednal na pokoj signorinu.

Pan Patejdla lomil rukama a v duchu si říkal, že je v nebezpečí určitě korunní poklad svatozářský, od něhož má, jak známo, klíče sedm pánu, především pan arcibiskup Podlahu.

Dal vysmýčit zadní salónek a osobně dohlédl, jestli žebřík, jimž lze ze salónku přejít střechu a zmizet ve vedlejším bloku, je v pořádku.

Leč nebylo ho potřeba, kongresmani se chovali rádně a policie nezakročila, protože nebylo jednak proč a jednak neměla o ničem ani poněti.

Celou mordpartou pana rady zmitaly teď pochybnosti, zdali se podaří, aby jejich šéf opravdu do té Paříže jel, aby tam skvěle obhájil své metody a aby v celém světě se dovděčili, že je nějaký Vacátko, Bouše, Brůžek a penzista Mrázek, o ostatních pánech ani nemluvě. Přetřásaly se novinky v kriminalistice, i lidé v laboratořích najednou hovorili o nových metodách ve snímání otištů, a pan rada se sám osobně zamýšlel nad problémem, který straší v Americe, nad gangsterstvím; okolnost, že se v Praze nevyskytlo, přičítal jedině tomu světlému jevu, že u nás není prohibice.

„Gangsterství, pěkně prosím, pane rado, podle mého mínění u nás být nemůže,“ řekl uvážlivě pan Brůžek, „jelikož my jsme národ pivářů. Pivo nejde ke gangsterskému povolání, na to musí být whisky, a ještě pašovaná.“

„Kromě toho,“ doplnil ze svých zkušeností pan Bouše, „u nás je spiritus předmětem politického zájmu, jak ukazuje ty naše lihové aféry. Ale vylekalo mě, že hlavou jedné celé gangsterské party je v Americe ženská! Tak to teda je něco hravnýho! To by taky mohl být konec světa.“

„Vy myslíte Carpis-Baker partu?“ upřesnil pan rada. „Jo, tak tu tedy vede slečna Katy, a jak jsem se dočetl, tak jejich zisk za pár posledních let byl akorát sedm milionů dolarů.“

„To je moc pěkná sumička,“ zatesknil pan Brůžek.

„Takže snad se u nás najde ve státní pokladně pár korun na tu vaši cestu, abysme i my tady věděli, co se v naší branži děje ve světovém měřítku.“

„Nejen to, pánové,“ přiznal se pan rada. „Já bych chtěl při té příležitosti vidět hlavu Monu Lisu. To je žena s nejzáhadnějším úsměvem.“

„Nejspíš něco jako Anči Parapličko,“ pochtal chápavě pan Bouše. „Ta když se usměje, tak je hospoda auf.“

Pan rada neodpověděl. Koneckonců, proč ne. Mona Lisa je staletí mrtvá a Anča žije. To je rozdíl, který nelze jen tak opomenout.

Jenom tomuto napětí a těmto okolnostem bylo možno děkovat, že se policie ani nikdy zvláště nezajímala o kongres, konaný v hotelu Tichý.

Pan Maglio z Milána, který nesnímal klobouk ani v místnosti a kouřil tlustá havana, s velkým zájmem ocenil onen žebřík, který byl z okna dostupný, a pravil, že takovouhle ohleduplnost od správy hotelu ani nečekal.

Pan Meyer nasával pilně pivo, bručel, že situace se mu zdá neobyčejně složitá, ale pivo že je jako křen. Dokonce pravil, že má velkou chuť udělat jednu kasu v Plzni, v měšťanském pivovaru.

Pan Lebovič ponuře pravil, že tedy takový kongres v Paříži, kde se páni radové budou radit, jak by šlápli správným mužům na krk, je svinstvo a že je třeba proti tomu zakročit. To je také smysl celé jejich porady. Nebot ve svém řemesle jsou právě oni povoláni, aby určovali běh světa.

„Hodíme tam pumu,“ řekl rozhodně pan Maglio a pošoupl si poněkud klobouk.

„Aber Mensch, to bysme to chytli,“ odmítl ho pan Meyer. „My potřebujeme k práci klid, a ne aby nám polizei šlapala na pře. Přeci si můžeme představit, co by z toho jenom u nás ve Vídni udělal ten, jemuž se říká Blutwahl!“

Ano, Kravavý Wahl, to byl Vacátko města Vídne a nebylo radno ho podceňovat.

„Na násilnosti jsem nemyslil,“ řekl pan Lebovič. „Bardzo proše, panové, je třeba to udělat tak, aby se nic velkého nestalo, ale aby na celém světě měli policijati ostudu.“

Pan Lebovič byl veselá kopa. Jednou v Gdánsku vodil ze sebou detektiva, jenž si myslil, že je mu už na stopě, celé tři dny Pak mu zdrh a uštvany detektiv pro tu ostudu požádal o penzionování. A o víc Lebovičovi nešlo.

Proto i nyní se chytře usmál a řekl: „My, pánové, nemůžeme bohužel znemožnit kongres. Můžeme však znemožnit jeho účastníky.“

Pan Meyer se zhluboka napil a pravil: „Sehr gut! Ale jak je znemožnit? Já bych například myslil, že bychom mohli zařídit, aby prostě nepřijeli!“

Pan Lebovič se díval mléky před sebe.

Pan Meyer v tom viděl souhlas a pokračoval: „Mohli bychom to udělat tak, aby všichni radové zmeškali vlak nebo nějaké spojení.“

Pan Maglio, myslil na svou bombu, se zavářil nevěřicně: „Přijedou pozdě, ale přijedou, a to je hlavní!“

„Jednak,“ pravil pan Lebovič, „a jednak, kdo by si troufnul zadržet třeba pana radu Wahla?“

Pan Meyer byl nucen přiznat, že je to nemožné.

„Novináři by sotva psali o tom, že pánové zmeškali vlak. To je nezajímá. Novináři ale s radostí budou psát o tom, že se všem účastníkům kongresu ztratily řekně hodinky,“ pravil Lebovič tiše, ale důrazně.

Pan Meyer vyvalil oči. I pan Maglio přestal v hubě postrkovat svůj doutník.

„Páni rozumějí, jak to myslím?“

„Ja,“ zahučel pan Meyer. „Ale copak někdo z těch pánu přizná, že byl okraden? Budou mlčet a nikdo se to nedozví.“

„Dovzí, protože se to dovídí novináři. V Paříži se noviny dají koupit docela snadno. Už vidim ty titulky: Kongres policistů okraden... Zádný policejní rada nemá hodinky... Kapsáři složili svou zkoušku zdatnosti...“

Udělalo se ticho. Bylo to prosté a geniální. A vlastně to bylo docela malé riziko.

„Halt,“ řekl pan Meyer, „ale rada Wahl k sobě přece nepustí kapsáře, protože všechny z Vídne zná!“

„S tím jsem počítal,“ řekl tiše pan Lebovič. „Okrade ho někdo z Prahy. Zdejšího radu Vacátku udělá někdo z Ríma... A tak dále. A proto jsem vás sem pozval. Ta vše se musí dokonale připravit a bude to skvělá legrace. Nejde o hodinky, jde o tu ostudu. Naši lidé v galerkách poznají, že ani policijní radové nejsou neomylní. A to stačí.“

„Finito,“ pravil pan Maglio. „Ale stejně jsem pro tu bombu. Třeba až na poslední den. A třeba Jenom kourovou!“

„Jo, tak teda to jo,“ řekl Lebovič. „Zasmradit jim to tak, aby museli utéct!“

A páni se dlouho a veselé smáli. Pan Maglio si takovou bombu vzal na starost. Byl totiž velkým milovníkem ohňostrojů.

„Bude to bardzo plienkne,“ řekl pan Lebovič nadšeně. „Nakonec jim můžeme ukrást i kufry. Aby to mělo všechno správný konec!“

A pak se jednání přesunulo na pole ryze odborné. Šlo o to, udělat velkou kasu v Linci, pan Lebovič a jeho parta ji otípli a nyní požadovali pomoc pana Meyera. Dohodli se na procentech a pan Meyer si poznámenal, co jim může dodat: především zcela bezpečný úkryt u Spitalsee v odpovídající vilce, zaručeně bezpečně a zvláště hlídané. S turistickými výlety po okolí. A s dámami.

Kongres pokračoval velice zdárňě, holky si po Praze šeptaly, že ten Talián je k neutahání. Pan Meyer podnikl studijní cestu po vinicích a byl nakonec velmi spokojen i ve sklepě U dvou koček, kde výčepní točil pivo zcela speciálně pro něho.

Pan Lebovič pak odpočíval po kongresové námaze v pokoji hotelu a Černá Máry se točila u zrcadla, protože si chtěla poněkud svinout do uzu své přebohaté tmavé vlasů, jež tak dobře slušely její bílé pleti. Černá Máry nebyla holka z Jedové chýše, dbala o svou pověst a měla své klienty. Tvářila se vždycky, jako by udílela audienci, a ne jako holka, kterou je možné prostě si objednat. Znala svou cenu, a například s panem Lebovičem se scházela, kdykoliv tento zdatný muž zavítal do Prahy. Je třeba říci, že na rozdíl od slečen, co šlapou dlažbu, Černá Máry své hosty nepráskala policii. Byla drahá, ale spolehlivá. Nešlo jí vždycky Jenom o řemeslo, někdy jí dokonce šlo o zábavu. A věděla taky, že rozkošný pan Lebovič by ji v případě zradě velice něžně, leč odborně podřezal.

Černá Máry si udělala vlasy a vrátila se k posteli. Objala Leboviče a zašeptala: „Ježíšmarjá, ty roštáku, když se na ženskou usměješ tím svým brilliantem v předním zuba, tak každá musí ztratit dech.“

Pan Lebovič se tedy na Černou Márku znova usmál a ona slastně přívřela oči a skoro nedýchal. Když zase byly schopny slova, zavářila se Márka starostlivě: „Poslouchej, mně se moc líbí, co jsi vymyslel s tím kongresem, ale nějak mně to k radovi Vacátkovi nepasuje...“

„Jak to nepasuje?“ zamračil se Lebovič a jeho brilliant rázem pohasl. „Na toho mám extra žízeň. Ten má u mne nejeden vroubek!“

„Ale jo, jenom ho pořádně prožeň, ale hodinky je na něj trochu málo. Kromě toho bych se chtěla vsadit, že on chytne toho chmatáka, co mu vjede pod kabát, za ruku, ať už bude z Vídne nebo z Ríma. On totiž není žádná bábovka.“

„Ale taky není žádný zázrak z Čenstochové,“ zabručel nerudně pan Lebovič, protože ta holka mu kazila jeho krásnou představu. Na okradeného pražského radu se zvláště těšil.

„Není. Ale jestli chceš něco ode mne uslyšet, tak ti řeknu, že si dovedu docela dobré představit ženskou, která by se do něho dovedla zbláznit. On má něco, co ženskou dovede našprácovat... Viš, co to je, našprácovat? Neviš. Tak ti to řeknu jinak. Na něm je vidět, že by si ještě dovedl nabrnknout holku. No a teď tedy viš, co si já o něm myslím.“

„Takže by mi tě přebral!“ řekl zlověstně. Černá Máry zavrkala jako holubička a vystoupila.

nutila si, aby se na ni ten zatracený frajer zase usmál tím svým brilliantem. A pak řekla: „Tobě nemůže přebrat ženskou nikdo, ani pámbu.“

Lebovič se honem pokřížoval, protože byl z Krakova a tam je lid pobožný.

„Kdo si ale umí nabrnknout ženskou, v tom je pořád ještě dobrý jádro, i když má své roky,“ řekla Márka hlučkomyslně. „A takovýmu krástu hodinky, to je podle mého málo. Já bych teda Vacátku dostala na kolena jinak. Psaly by o tom všechny noviny na světě, ale... Ale to nejdé, protože on mne zná.“

Pan Lebovič vyskočil, tak jak byl, z postele a zíral na Černou Márku s jakýmsi povídavným vytržením: „Mucinko, ty jsi řekla něco fantastického!“

Pak si zase spořádaně lehl, něžně ji k sobě přivinul a ona se mohla přímo zhližet v záři jeho zuba.

„Vacátko mi leží v žaludku,“ řekl tiše. „Samozřejmě že hodinky je na něho málo. Tak abys věděla, já si ho vezmu na starost osobně.“

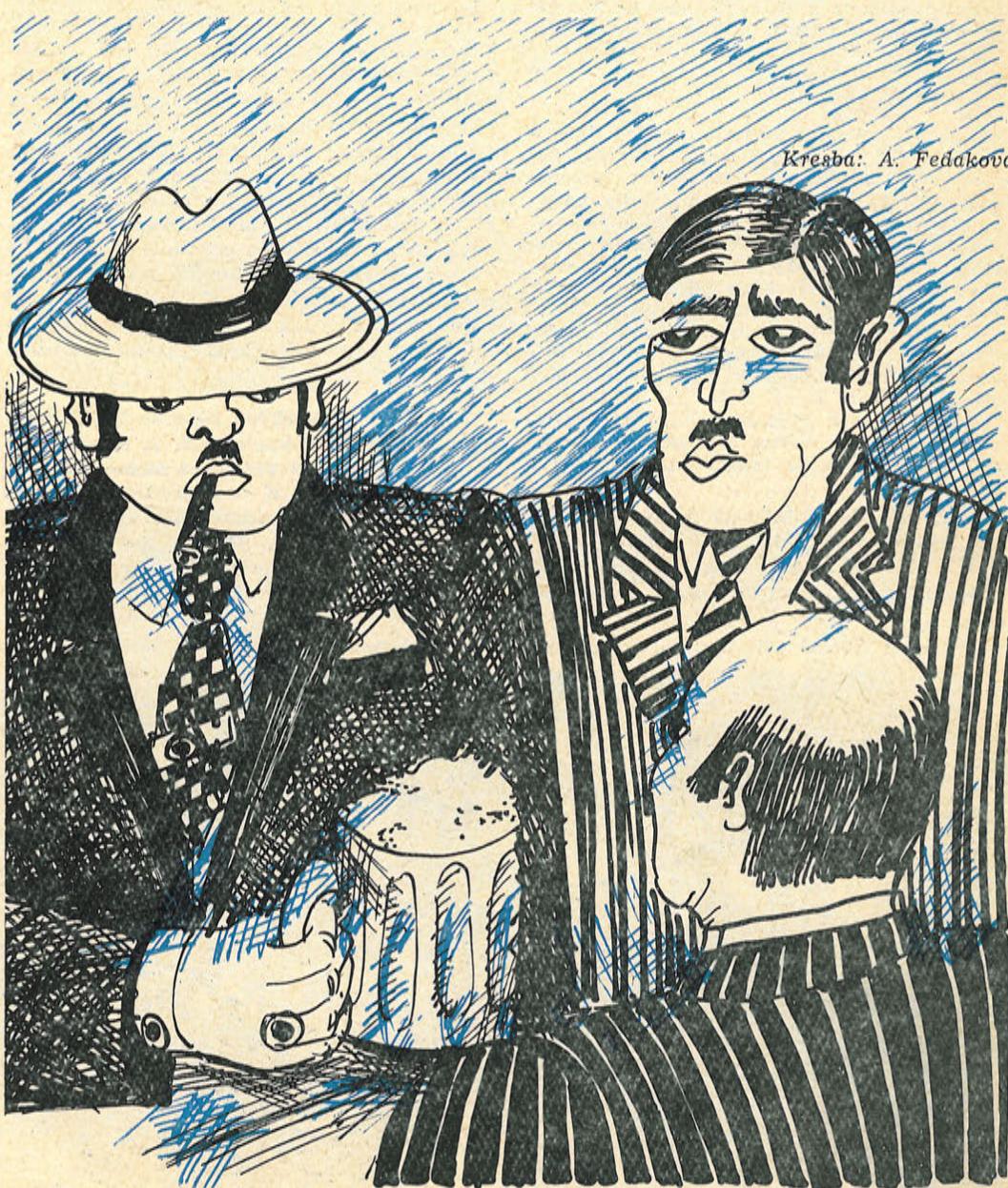
„Ježíšmarjá, to nesmíš, on tě přece pozná, ty s tím svým zatraceným brilliantem v předním zuba jsi známej až kórmoc!“

„Neboj, já mám na lepší práci lidi.“

A pan Lebovič se sebevědomě zasmál. Je to marné, člověk má všelijaké nápady, ale je-li dost moudrý, poradí se vždycky ještě se ženskou. Ženské mají leccos jiného než mužský asi jen proto, aby měly také jiné nápady.

Sáhl na noční stolek a nalil dvě plné sklenice pěnívěho vína.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

Predsedníctvo I. zjazdu Spoločnosti z 9.-10.III.1957 v Krakove. Pri prejave učiteľky, inšpektorky slovenčiny Maria Kasperczyková

Bez veľkých osláv uplyva štyridsiate výročie pôsobnosti Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slokákov v Poľsku: v septembri 1987, v súlade s tradíciou našich národnostných menšíň, Ústredný výbor Spoločnosti po prvýkrát zanechal tradičný „september“ a rozhodol sa osláviť svoje jubileum 25. októbra t.r. v Nedeci na Spiši. Ústredné oslavovy štyridsaťročia predchádzali obvodné slávnosti: 26. júla v Krempachoch na Spiši, 23. augusta v Zelove a 27. septembra t.r. v Dolnej Zubrici na Orave, o ktorých napišeme zvlášť.

* * *

Jubileum vyvoláva reflexie, pohľad do minulosti ... 40 rokov zoskupujúcich veľa rôznych nádejí, úspechov a neúspechov, štachetného zanietenia a mŕkvého uplyvania, radosť a znepojení, priaznivých a nepriaznivých mienok a znetvorení, snáh a úsilí. Celkove však výsledky Spoločnosti dosiahnuté v uplynulých štyridsiatich rokoch nalaďujú optimisticky a svedčia o veľkej životnosti spoločensko-kultúrneho hnutia českej a slovenskej etnickej skupiny v Poľsku. Mimoriadne veľkú úlohu v tomto hnutí plní mesačník Život, ktorý bude na budúci rok v júni oslavovať tridsaťročie svojho prvého vytlačeného čísla. Veľmi dôležité pre budúenosť tohto hnutia je udržiavanie zväzkov s mládežou.

Avšak celé úsilie by bolo nanič, keby nebolo inšpirátoršké diela a tvorivého zanietenia aktívnych a spoločensky vyspelých národnostných činiteľov, vedomých si svojich

úloh a podporovaných kolektívnym úsilím českého a slovenského obyvateľstva, ktorí nadvázovali na kultúrne tradície a výsledky rodnej krajiny, na pramene jej celonárodnej a Ľudovej kultúry. Konečne si plne uvedomujeme to, že by sme nedosiahli tie všetky štyridsaťročné výsledky, keby nebolo žičlivého vzťahu orgánov štátnej moci Ľudového Poľska k našim otázkam a pomoci pri realizácii našich kultúrnych potrieb.

Zo všetkých týchto predpokladov — hovoriac čo najväčšejšie — sa zrodili naše výsledky, prospievajúce rozvíjaniu spoločensko-kultúrnej činnosti a pocitu národnej príslušnosti; trvalé zväzky nášho etnického hnutia s krajinou našich predkov. V prvých rokoch po druhej svetovej vojne sme to nemohli dosiahnuť. Živým tkanivom sú tu predovšetkým rôznorodé ochotnícke umelecké súbory Spoločnosti. Zoskupujú mládež a dospelých, ľudí, ktorí s nadšením venujú svoj voľný čas kultivovaniu tradícii vynesených z minulosti a vytvárajúcich vlastné kultúrne hodnoty.

Pôsobnosť umeleckých súborov popri mnohých klubovniach Spoločnosti je zároveň dôležitým činiteľom v práci pre zachovanie materinského jazyka. K najdôležitejším patria: folklórne súbory, divadelné krúžky, kapely a dychovky na Spiši a Orave, ako aj spevokol v Zelove, ktorý pripomína perlu, zasadenu v centrálnej časti Poľska.

Tieto súbory majú pomerne rozsiahly program, majú často vysokú umeleckú úroveň a sú podstatným nástrojom zovšeobecňovania rodnej, najmä Ľudovej kultúry. Vo veľkej mierre integrujú prostredie našich národnostných menšíň a tešia sa veľkej popularite. Vystupujú v krásnych krojoch, nielen na miestnych oslavách a slávnostach Spoločnosti. Zúčastňujú sa rôznych kultúrnych podujatí, súťaží a festivalov v iných oblastiach Poľska. Každý rok sa zúčastňujú Folklórnych slávností v Detve pod Poľanou na Slovensku. Majú ctižiadostivé plány rozšírenia výmeny medzi súbormi na Slovensku v rámci pohraničnej spolupráce.

Neobvykle veľký význam pre kultúru našich národností má vyučovanie materinského jazyka. Na Orave a Spiši vyučba slovenského jazyka spočíva — pri ešte rôznych nedostatkoch — na sieti školstva. Žiaľ, od konca päťdesiatych rokov z našej osvetovej mapy zmizli, z mnohých a rôznych príčin, školy s vyučovaním českého jazyka. Medzi Čechmi v Zelove znalosť hohoto jazyka prechádza z pokolenia na pokolenie a okrem toho vo forme kurzov, ktoré vedie v klubovni Spoločnosti lektor z Československého kultúrneho strediska vo Varšave. V ostatných českých strediskach materinský jazyk zachovávajú iba v rodinnom a susedskom živote.

Obraz dosiahnutých výsledkov Spoločnosti a kultúrnych hodnôt našich národností by nebol

Na I. zjazde Spoločnosti vystúpil folklórny súbor z Kacvína

Záber zo zasadacej sály I. zjazdu

Záber z II. zasadania ÚV Spoločnosti 10.I.1959 vo Varšave. Zľava: Ján Kovalík, Władysław Skrzypczak z Administratívneho oddelenia UV PZRS, Maria Finkielgluzová zo Spoločensko-administratívneho odboru ministerstva vnútra, Aleksander Sław — tajomník komisie pre národnostné otázky UV PZRS, Adam Chalupec — predseda ÚV, Antonína Kaśkiewiczová — podpredsedníčka UV, Bohuslav Kopecký — tajomník UV, Henryka Mossakowska-Mazanyová z ministerstva kultúry a Teofan Timofiejczyk — predseda Okresného národného výboru v Novom Targu.

úplný, keby som nespomemal pomoc Matice slovenskej a Československého ústavu zahraničného v Prahe a jej význam pre celkový rozvoj našej kultúry v Poľsku. Je dôležitým, realne pocítovaným prúdom v práci Spoločnosti, obohacujúcim jej rôznorodú kulturnú aktivitu. Zvyšuje úlohu našej organizácie v šírení tejto kultúry.

Rôzne sú formy poskytovanej nám pomoci. K najdôležitejším patria: vzdelávanie slovenskej mládeže z Oravy a Spiša na rôznych stredných a nadstavbových školách a na vysokých školách na Slovensku. Aktuálne na týchto školách študuje 25 osôb. Umelecké súbory zdokonaľujú repertoár a obohacujú svoj program na odborných choreografických kurzoch, organizovaných každý rok Maticou slovenskou. Každé leto cez prázdniny naša mládež — česká a slovenská — býva na rekreačných táborech v Československu. Knižnice v našich školách, kde sa vyučuje slovenčina, a mnohé klubovne Spoločnosti v obvodoch a miestnych skupinách sú vybavené knižnými zbierkami, ktoré sme dostali do daru — niekoľko tisíc diel českej a slovenskej literatúry, ktoré podnecujú potrebu kultivovania výuky materinského jazyka, čítania krásnej literatúry, poznávania dejín a kultúrneho dedičstva, súčasnej umeleckej tvorby a nadobúdania vedomostí o dnešnom Československu. Čítania románov, literatúry pre deti a iných publikácií.

Sú to iba niektoré príklady, hoci nechybujú ani ďalšie formy pomoci, napríklad vlastivedné zájazdy mládeže na Slovensko, ktorých je však stále málo. Chýbajú tiež vlastivedné zájazdy do Čiech a na Slovensko, pre aktív nášho krajanského hnutia, pre našich obojárov z čias národnoslobodzovacích bojov počas druhej svetovej vojny.

* * *

Samozrejme, v krátkom príležitostnom článku nie je možné predstaviť obdobie a mimoriadne okolnosti, určujúce vznik Spoločnosti, premeny a jej celú zložitú a rôznorodú pôsobnosť. K týmto otázkam sa vrátim v ďalších číslach Života.

ADAM CHALUPEC

Pamiätková snímka účastníkov choreografického kurzu v Krakove

V septembri 1960 asi 120 krajaniek a krajanov zo Spiša a Oravy pracovalo pri znova-výstavbe Varšavy

Snímky: M. Iringh, A. Chalupec, E. Węglowski a archív

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(20)

POKRAČOVANIE Z MINULEHO ČÍSLA

Ako sa rozhodlo na okresnom výbore, prvé pohovory s drienkovskými roľníkmi o založení jednotného roľníckeho družstva prebehli hneď po Novom roku. Nepriniesli významnejší pokrok; gazdovia počúvali agitátorov z patronátneho závodu, aj ich pohostili, ale nič nesľúbili. — Uvidime, čo bude dalej, — bola všade rovnaká odpoveď.

Okolo poludnia boli Šimon a Augustín s kotecami hotoví. Napoludnie im ostávalo okovať dvere a povešať ich a pánty. Prípravy na spoločné hospodárenie v bývalom hospodárskom dvore krémára Šama Birku pokročili oveľa ďalej ako výsledky agitácie roľníkov pre vstup do jednotného roľníckeho družstva. Pravda, Šimon ani Lantaj si od agitácie, ktorú viedol a riadil predovšetkým Benčík, nesľubovali veľké prelomy. Černodroz bol ako medzi dvoma mlynanskými kaňiami: zdravý rozum mu napovedal, aby sa pridal k Lantajovi a Šimonovi, ktorí chceli najprv vybudovať menšie spoločné hospodárstvo, dokázať na ňom výsledkami, že sa dajú dodávky plniť, a potom postupne získať najprv drobných a potom stredných roľníkov. Benčík dokazoval, že iba tvrdou rukou dostance roľníkov do družstva; prednosti veľkovýroby sa nemôžu prejavíť na šesdesiatosemdesiathektárovom hospodárstve. Z agitátorov aký-taký úspech dosiahol iba Repík; hoci to znelo úplne nevierohodne, dušoval sa, že Pustý do družstva pôjde. Uvádzal dva veľmi silné dôvody: prvý bol dobytok. Chovateľská väšeň Pustého sa ukazovala byť mocnejšia ako zdanlivé sedliacke skupánstvo. Druhý dôvod bol praktický: Pustému nemal kto na majetku robiť. O treťom Repík nehovoril. Preluskol však tvrdú škrupinu Pustého náturom, pod ktorou sa ukrývala vlastne mäkká dobrota. Nepekný, takmer až odpudzujúci sedliak od detstva psychicky trpel pre svoj výzor. Svoje bohatstvo používal ako obranu a slzy, ku ktorým mal vždy veľmi blízko, zastavoval predstieraným grobiamstvom. Vo vojne, v zákopoch pred guľkami, tam bol rovnocenný, tam sa mohol blysniť svojou statočnosťou a skúsený Repík objavil pravú príčinu, prečo Pustý rozpráva tak rád o vojne.

Bola sobota. Lantaj, Šimon, Augustín a Samuel Guban od rána čakali na malej konečnej staničke lokálky za Prúteným na vagóny s jalovicami, ktoré mali prísť z karanténneho strediska. Vetrisko Škľbal dechový papier na pražcoch pred kratučkou nákladnou rampou. No ani jeden z nich sa nešiel zohriať do čakárne. Pre všetkých to bola veľmi túžobne očakávaná chvíľa, ktorá im však narobil až starost. Krmoviny ani slama ešte neprišli. Guban poskytol svoje niekoľkoročné zásoby. Pri všetkej skromnosti bolo to však riešenie iba na týždeň-dva. S jadrovým krmivom bolo ešte horšie; v certifikátoch, ktoré prišli, jasno stálo, že jalovice sú sedem až osiem týždňov pred otelením.

Ludoš Ďurík čoskoro zomrel. A hoci si ho za živa nikto nevážil, na poslednú cestu ho išla vyprevadiť takmer celá dedina. Lantaj so Šimonom išli vtedy na okres oznamovať, že v Drienkovciach administrátor organizuje odpor proti združstevňovaniu. Nepochodili však. Poradili im, aby zistili, ktorý gazda je ako naklonený a podľa toho začali okamžite agitáciu. V tom čase prišla do obecného domu Helena Adamcová pýtať si povolenie na mletie. Na úrade však našla iba Černodroza, ktorý sa takýmito vecami nezaoberal. A hoci ich rozhovor nepatrial k priateľským, vzbudili o seba záujem, ktorý v budúcnosti vyústil do lúbovneho vzťahu. V posledný predvianočný týždeň Anna Beňáková vyvážala na saniach močovku na lúku nad Mičanovým polom. Samuel Guban v to ráno zasa stahoval po snehu traktorom dva mohutné buky z urbárskej hory. Stretli sa v úvoze v skoro nierišteľnej situácii. V lete by sa tu obišli dva vozy, ale v zime len veľmi ľahko. Chvíľu stáli mlčky oproti, potom sa však pustili do práce a odtisli buky, aby mohli prejsť sane. Tá chvíľa však stačila, aby nadviazali dávno prerušený vzťah. V nedelu pred Štredým dňom sa u Gubanovcov konal závažný rozhovor, počas ktorého starý Guban vyznal Samuelovi, že Šimon je jeho synom a on po celý život tajne pomáhal Sidónii. Anna Beňáková sa od stretutia so Samuelom v úvoze začala väčšmi o seba starat. Cítila totiž, že Samuel ich navštívi cez Vianoce. A nepomýlila sa. Samuel prišiel na Štredý večer a doniesol malej Bernardine, svojej dcére, veľkú bábiku.

ulúpi, keď ho bude vystavovať na obdiv. Ona bude paňou, ktorá rozkazuje tak samozrejme, ako odpovedá na dobré ráno, dobrý deň, dobrý večer!

Svokrovci jej boli potajomky povdáční za to, že sa neobzerala po chlapoch. Mysleli, že azda z vernosti k ich nešťastnému synovi. S dvojnásobnou ochotou a často so sebazařením robili v gazdovstve do poslednej kvapky sily, najmä starý. Nik netušil, že Helenin chlad vanul z celkom iného záktutia jej duše. Rana z mladosti žila v srdeci ustačiace, ale pod ľadovou kôrou túžby po akejsi desivej pomste svetu, okolia, všetkému a všetkym.

V kúrii už dávno zavľádlo obvyklé ticho. V maštali občas frkla niektorá kobyla, na dvore z polspánku zaštekala starý pes Brinkoš. Ustavične si hľadala voľajakú robotu, aby podaromnici nesvetila. Netáhalo ju na lôžko. Myseľ sa jej neprestajne vracaťa k nemu. K tomu červenému komisárovi.

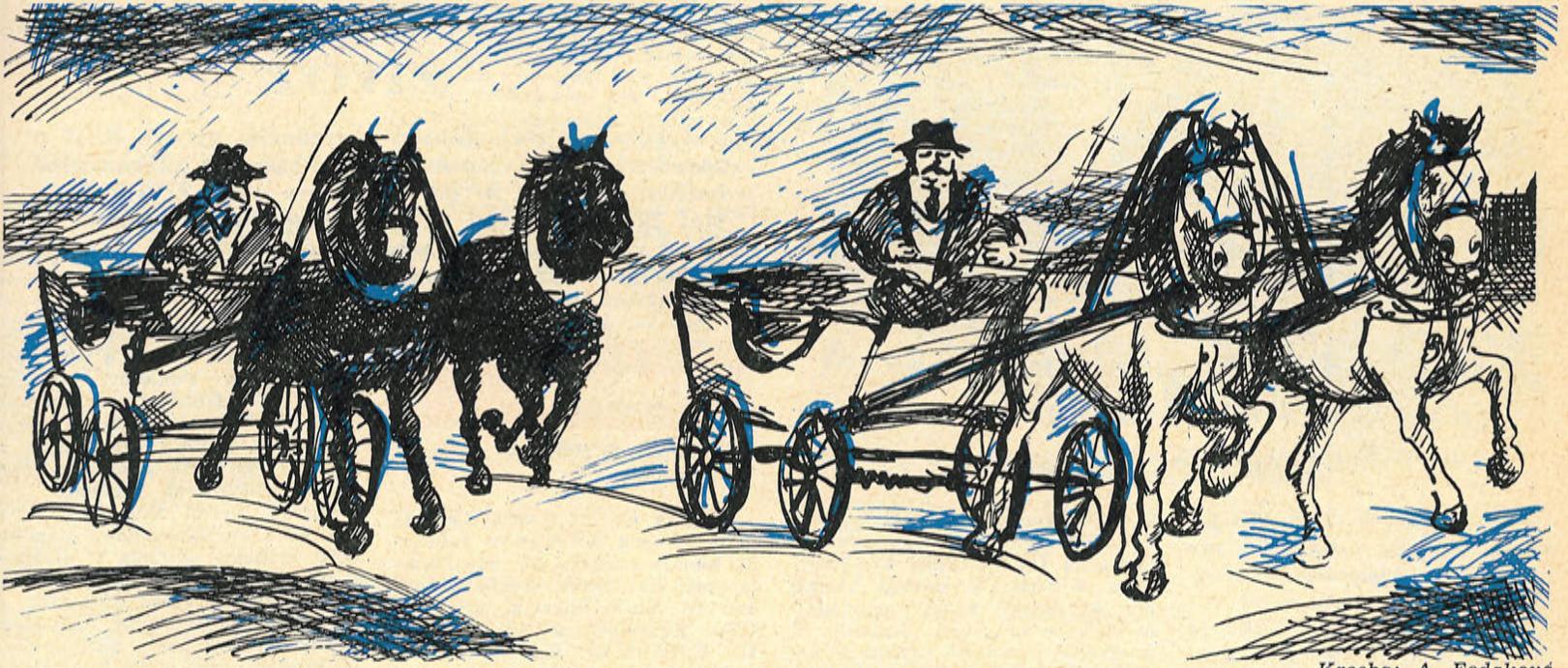
Vari ani ako dieťa nikdy nepocitila taký rešpekt ako keď ľahkým úsmevom odhrnul mocné a biele, až do modra zachádzajúce zuby, a riekoval: „Nie som komisár pani...“ Hlas mal čistý, zvonivý, až prilahodný k drsné tvári. „A ja nie som pani! Tak ma neoslovujte!“ sekla v nevedomej sebaobranci.

Pamäta si celý ich rozhovor. Ani slovíčko z neho nezabudla. A nezabudne. „Neviem, akú tu máte robotu a či mi dáte odpoved...“ akoby počula svoj vlastný hlas; priznáva si, že nemohla odtrhnúť oči z tej čiernej medenej tváre. Chvenie jej prebiehalo od konca prstov na nohách až do lona. Vie, pozná sa dobre, proti tejto túžbe by na darmo bojovala.

— Panebože, nedopust, aby som sa vláčila ja za nim; Ochráň ma pred hanbou! — vzdychla si polohlasne. Prefakla sa. Slová sa odrážali od stien. Bala sa modlit.

Jozef Černodroz pochádzal z mnichodetnej chudobnej rodiny, z dedinky ležiacej v úzkej dolinke na levom brehu Kysuce. Za ním, posledným synom, sa narodili už iba dievčatá. Rástol ako nadané dieťa a farár pre-svedčil drobného gazdu Ambróza Černodroza, sezónneho robotníka a lesného furmana v jednej osobe, aby najmladšieho syna dal na štúdiá. Študentik chodil takmer sedem kilometrov peši na železničnú zastávku, potom sa hodinu viesol do Žiliny vlakom, a tam chodil do reálky. Z kvinty prešiel do kapitulského učiteľského ústavu vďaka farárovej intervencii.

Na prvú a zároveň poslednú učiteľskú stanicu nastúpil na jednotriedke v malej drevorubačskej dedinke pod Inoveckými vrchmi. Stadial ho stiahli k vojsku. S výjskom potom išiel do Povstania. Po oslobodení vstúpil do strany a k učiteľovaniu sa vlastne vrátil až potom, keď ho poslali do učilišťa pracovných záloh. Oženil sa, mal tichú, nenápadnú a pracovitú ženu, pre ktorú nebola žiadna robotu príťažká. Dvaja chlapci prišli rok po roku. Prvý už chodil do školy. Všetko bolo

Kresba: A. Fedakova

v úplnom poriadku, ibaže s rodinou — s bratmi a sestrami — voľajako stratil spojenie. Z tých starších už daktori aj pomreli. Počúval, že sa veľa zmenilo aj v jeho rodnej kysuckej dedinke. Veril tomu a sluboval, si, že sa tam raz pôjde pozrieť. No nevychádzal mu čas. Ani na tú milú hudbu ho nezostávalo. V učilišti dávali vo vyučovaní prednosť iným, praktickejším predmetom.

O tom, že ho poslali do Drienkovce za inštruktora, rozhodli dotazníky: z dediny pochádzal, na dedine učiteľoval a viedol aj štátny majetok. Takáto kvalifikácia sa okresným činiteľom videla dostačujúca. Kysucká dedina s úzkymi kamenistými grapami bola však napokon iná ako bohaté Drienkovce; v drevorubačskej dedinke pod Inovecom sa ani dobre nezohrial. Do školy nastúpil v jeseni, ale už na jar ho povolali k vojsku. S tým štátnym majetkom to bolo najsmiešnejšie: ešte v uniforme poslali ho na dolnú zem, na maďare, strážiť bývalý grófsky majetok, aby tam ľudia všetko nerozkradli.

„Mal som šťastie, že som tu našiel tých dvoch. Starého Lantaja a Šimona,“ hovorieval si v duchu. „Ináč by som tu bol strategicky...“

Od jesene si už celkom zvykol na Drienkovce. Cez zimu ho prípravy na spoločné hospodárenie v bývalom Birkovom dvore zaujali takisto, ako zaujali Šimona a Lantaja. Pre vlastné potešenie pomáhal občas aj Samuelovi Gubanovi a mladému Črevovi vo vyhni Hanka Wurma opravovať tak na traktoroch, ako na závesnom náradí. Po Drienkovciach išiel o nám chýr, že červený komisár vie sa veru chytiť hociktoraj roboty. Pomenovanie červený komisár mu ostalo. Nik nevedel, kto ho tak pomenoval prvý. Ani sa na to nehneval. Gazdovia chodili na obecný dom vybavovať rozličné záležitosti práve vtedy, keď boli presvedčení, že tam červeného komisára zastihnuť; mysleli si totiž, že pred ním Lantajom nebude do nich štuchať so svojimi kolkami-okolkami a Šimon im nebude zakaždým na oči vyhadoval podlžnosti v dodávkach.

Keď sa vtedy po Eudošovom pohrebe ztvorili dvere za Helenou, dlho sedel na mieste. Hlavu mal obrátenú ku dverám, akoby sa krásna gazdiná v priliehavom čiernom oblečení mala v nich každú chvíľu zjavíť. Jej chimerický obraz sa mu nevytrácal spomedzi podvoja; ba videlo sa mu, že v sere dostáva čoraz konkrétniešie obrýsy. Pokojný Černodrozd pocítil, že táto žena ho zasiahol v srdci tak hlboko ako doteraz žiadna iná. A pretože bol človek poctivý, preťažol sa.

„Saliem... To všetko z dlhej chvíle! Nemám tu poriadnej roboty!“ začal sa prechádzat po miestnosti a rozmyšľať, čo by mohol na budúcom hospodárstve vziať do rúk. „Abyste ma prešli takéto myšlienky...!“

Vydržal do soboty. Vydržal aj cez viačné sviatky, ba videlo sa mu, že dlhším pobytom pri rodine v meste zaspali sa aj jeho úvahy o gazdinej z Podkosu. Na obecný dom viac neprišla a v dedine ju nestrel. Zavše čakal, že Šimon alebo Lantaj začnú o nej reč. Tí však akoby náročky mlčali. „Alebo niečo postrehli...?“ preťažol sa.

Urbanský jarmok v Prútenom spadol však do takého času, keď už na poli nebola súrna robota. Odjakživa sa chodievalo naň, tak povediac kvôli spoločnosti. Stretávali sa tu známi, priatelia a vzájomnešší príbuzní zo širokého okolia. Skôr vysedávali v krémach a v hostincach, ako chodili po trhu. Gazdovia v tom čase skončili už okopávky a ostatné roboty na okopaninách; sená a ďateliny ešte nekosili. Gazdiná kúpila pre meno vařku alebo podobnú drobnosť, gazda zasa nový kosu, len aby nešiel naspiť s prázdnymi rukami.

Napriek tomu bol Urbanský jarmok najhustejšie navštievovaný. Na štvorcovom, z kopčeka šikmo padajúcom námestí zavše aj tak bývalo, že nebolo kam nohu položiť. Zvyk sa držal tuho. Kým ostatné tri jarmoky v roku — timotejský v januári, michalský v septembri a medový na Mikuláša — sa veľmi nelíšili od bežných trhových dňa, ľudia zo širokého okolia považovali si za povinnosť navštíviť ho. Keď mal záprah, viesol sa na voze, kto nemal, išiel peši.

V Drienkovciach boli dve košinové bričky. Vlastne skôr iba také ľahké vozíky. Bričkami ich nazývali preto, že boli na perách, mali vpredu i vzadu konskou srsťou vystlané, kožou obšíte sedadlá a hamovky mali na vsetky štyri kolesá. Jedna bola na Podkose, druhá v Hrašnom mlyne. Sotva Cypríán vyrážil cez kamenný most na Rakové a potom ďalej na Prútené, počul za sebou hrčat bričku z Hrašného mlyna. Obzrel sa na gazdinu, ktorá sedela s Katkou na zadnom sedadle. Pozrela sa cez neho dopredu, nevsimajúc si hrkot bričky za nimi. Katka sa obzrela spolu s Cypríánom. Pochopil: nesmie sa nechať predísť čiernym Gubanovcom! Vedľa starého rozoznal belavú hlavu mladého Benjamina. Cmukol na vránky, potiahol opraty a šibol bičom po oji. Iba na výstrahu. Aby počul švhnutie.

Od detstva ostýchavý a citlivý ťuhaj stal sa chlapom. Plecia sa mu rozložili do širky, drieck sa mu pretiahol do dlžky, pohlad spevnen. Z chlapčenskej podoby ostali mu len jasné veľké oči s mäkkým pohľadom, tuhé vlasy, ponášajúce sa na konope vymáčané do žltia. Nepodobal sa na nikoho z rodiny, a predsa to bol Guban. Starý rozoznal v ňom už predtým prvé prejavy rodovej tvrdohlavosti, pravda, zatiaľ iba v robe. Teraz vedel naisto, že ho prestúpi celého. Nebál sa toho. „Ináč by sme boli dávno utonuli v temto cudzom mori!“

Aj Katka postrehla, že obaja furmani súperia. Rozveselená často sa obzerala na Gubanova. Benjamin sedel bez klobúka v bielej košeli. Z ďaleka mu bolo vidno do bronzova opálenú tvár i odhalený kus hruďe. Svetlé vlasy mu prefukoval vietor. Sedel ledabolo, akoby ani nemal v rukách opraty trápujúcich koní.

Cyprián by sa nebol obzrel za nič na svete. Napísal sluch, odhadoval, ako ďaleko môžu byť Gubanove kone. Len čo prešli oba záprahy cez Rakové, galop kopýt za Cypríanovým chrbotom zhustol. Ozvalo sa trojnásobné plesknutie biča, ktoré znamenalo: „Zhýbaj sa z jednej kolaje!“ Tomu rozumel každý furman.

— Neuhýbaj! — rozkázala Helena Cypríanovi.

— Prečo...? — opýtala sa Katka veselo. — Keď majú lepšie kone...

— Ničomu nerozumieš, — zahriakla ju mať.

Benjamín znova zapieskal bičom. To prebral starého Gubana z driemot. Chvíli sledoval súboj furmanov o priestor na hradskej. Dva vozy by si vyhli, keby, pravda, Cypríán náročky nešiel prostredkom.

— Daj sem opraty! — povedal starý. — Presadneme si, — Guban už aj naťahoval ruky za opratami.

— Tu nie. Nechám ho pred sebou až pred mestom. Tam sa hradská rozširuje. Zoberiem ho tak, až si pomyslí, že mu kone uviazli v močiari! — Benjamín sa sebavedome vystrel. Zasmial sa a obnažil mocné biele zuby.

„Otcuprisám, do tých bo som sa nechcel dostať,“ pomysiel si starý; driemal mu viac nedalo. Dve veže dvoch kostolov v Prútenom, nahnevané na seba, a preto každá na inom konci mestečka, zjavili sa im pred očami.

Stalo sa, ako Benjamín sľubil. Od križovatky na Hrabovany bola hradská dva razy taká široká. Benjamín nepotreboval bič. Láskavo povzbudil grošiaky:

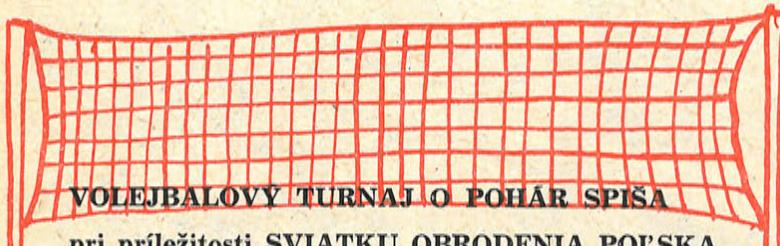
— Hijo, jarabičky! Letime... — rozhodil ruky a každej kobyle hodil opratu jemne pozdĺž chrbtice.

Obe hrdo zalomili šije, strojne sa odklonili od seba a pretiahli krok. Preťfli vedľa bričky z Podkosu. Až desať metrov za nimi sa zdvihol prach z hradskej. Katka sa nahlas smiala. Stíhla hodiť pohlad na mladého furmana, hoci vedľa nej sedela mať a vedľa neho otec. Guban sa dotkol na pozdrav dvojma prstami čierneho klobúka. Helena neodpovedala ani kývnutím hlavy.

— Majú tažké podkovy! — zasmial sa Guban. Pozrel na syna. Benjamínovi horeli oči i líca.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

OSLAVY 40. VÝROČIA KSSČaS NA SPIŠI

VOLEJBALOVÝ TURNAJ O POHÁR SPIŠA

pri príležitosti SVIATKU OBRODENIA POĽSKA
a 40. VÝROČIA KSSČaS

V Krempachoch sa 26. júla t.r. konali obvodné oslavys 40. výročia našej Spoločnosti. Oslavy sa začali už v sobotu večer vystúpením divadelného krúžku zo Spišskej Belej na Slovensku, ktorý dvakrát (pre mládež a starších) predviedol hru Máje. V rámci obvodnej slávnosti sa v nedeľu uskutočnil tradičný, už 18. ročník volejbalového turnaja o Pohár Spiša. Zúčastnili sa ho o.i. LŠK Spiš z Krempach, TJ Slavoj zo Spišskej Belej na Slovensku a volejbalisti Miestnej skupiny KSSČaS z Tych Turnaj prerusili z ohľadu na prudký dlhovrájúci dážď. Hlavným bodom obvodných osláv jubilea

krempaškom kultúrnom dome. Príležitosťny prejav prednesol predsedov OV na Spiši kr. František Kurnát. V uznaní zásluh pre krajanské hnutie odovzdali niekoľkým krajandom diplomy. V programe slávnosti vystúpila nedeká Veselica, detsky súbor z Novej Belej a mladá krempašská krajanka Mária Petrášková s niekoľkými slovenskými pesničkami. Na záver sa konala slávnostná schôdza spišského obvodného výboru, počas ktorej krajania zhodnotili doterajšie výsledky miestnych skupín na Spiši.

Informujeme, že obvodné oslavys jubilea Spoločnosti v Zelove sa konali 23. augusta a na Orave 27. septembra v Dolnej Zubrici.

D.S.

HARKABUZ

POCHVALA GMINNÉMU ÚRADU

V Harkabuze je spolupráca medzi Gminným úradom v Rabe Wyżnej, politickými a administratívnymi orgánmi tejto gminy a miestnym obyvateľstvom veľmi dobrá. V Harkabuze sme veľmi vybudovali: školu, sklad pre umele hnojivá a v súčasnosti budujeme mosty na potokoch do polí. Takým mostom, dôležitým pre rolníkov bývajúcich na sídlisku Olesiówka, bol most z ich sídliska do polí. Obrátili sa na gminný úrad so žiadostou o pomoc a ich žiadosti kladne vyslovili. Náčelník GÚ Michał Andrzejczuk konštatoval, že ked rolníci budú na výstavbe mostu svojpomocne pracovať, GÚ zabezpečí ostatné. Tak sa aj stalo, rolníci zmobilizovali všetky sily a GÚ zabezpečil cement, traverzy, výstuž, rúry na zábradlie, štrk a rýpadlo. Most bol vybudovaný doslovne za niekoľko dní. Obyvatelia sídliska Olesiówka budú mať teraz pohodlnú cestu do polí.

Tento cestou d'akujeme politickým a administratívnym orgánom našej gminy a osobne náčelníkovi M. Andrzejczukovi, kto-

Tohoročná žatva v celej krajine nepatria k ľahkým. Postup práce brzdiť diľhotrvajúce dažde. Roľníci zo Spiša a Oravy sa však na tohoročné počasie nesťažovali, tamjšie pomere priažnivé poveternostné podmienky im dovolili zozbierať obilie suché a pomere rýchlo. Nejajhoršiu tohočnú úrodu však veľmi zničili hladavce, ktoré sa veľmi rozplienili. V dôsledku bude menej zrna a bude chýbať aj slama, ktorú roľníci využívajú na stielivo.

NOVÁ CENA ŽIVOT a

Z súlade s rozhodnutím Ústredného výboru RSW o zavedení nových cien na niektoré časopisy informujeme našich čitateľov, že od 1. januára 1988 ŽIVOT bude stáť 20 zl. Známená to, že sa zmení aj predplatné na Život v budúcom roku a bude stáť: štvrtročné — 60 zl., polročné — 120 zl. a ročné — 240 zl.

JABLONKA

OBVODNA SCHÔDZA NA ORAVE

19. júla t.r. sa v sídle Obvodného výboru KSSČaS v Jablonke konala schôdza OV našej Spoločnosti na Orave. Schôdzu viedol kr. Alojz Šperlák, predsedova OV. Zúčastnil sa jej predsedova UV KSSČaS kr. Ján Molitoris.

Obvodný výbor si vypočul správu o činnosti OV v roku 1986 a plnení plánu práce na r. 1987. Boli prejednávané viaceré otázky života jednotlivých miestnych skupín, ich aktivity, celkového kultúrneho života a spolupráce s československými kultúrnymi ustanovizňami.

K závažným otázkam, ktoré obsahovala správa a nad ktorými sa krajania zamýšľali, bolo 40. výročie vzniku Spolku Čechov a Slovákov na Orave a 40 rokov pôsobenia krajanskej organizácie. Pripromenuté boli podmienky z r. 1947, v dôsledku ktorých vznikla možnosť založenia prvej organizácie Slovákov žijúcich na tej časti Oravy, ktorá od r. 1920 bola pripojená k Poľsku. Krajania zdôrazňovali význam tohto medzinka v našej krajanskej histórii. Pripromenuli taktiež ľažké obdobie krajanského národného života v medzivojnovej období, keď krajanské spolky neboli povolené a všetko, čo akýmkoľvek spôsobom súviselo so Slovenskom, bolo zakázané, v tom aj členstvo v slovenských organizáciách, ktoré v období maďarizácie zohrali významnú národnokultúrnu úlohu. Ignorovalo sa skutočnosť, že

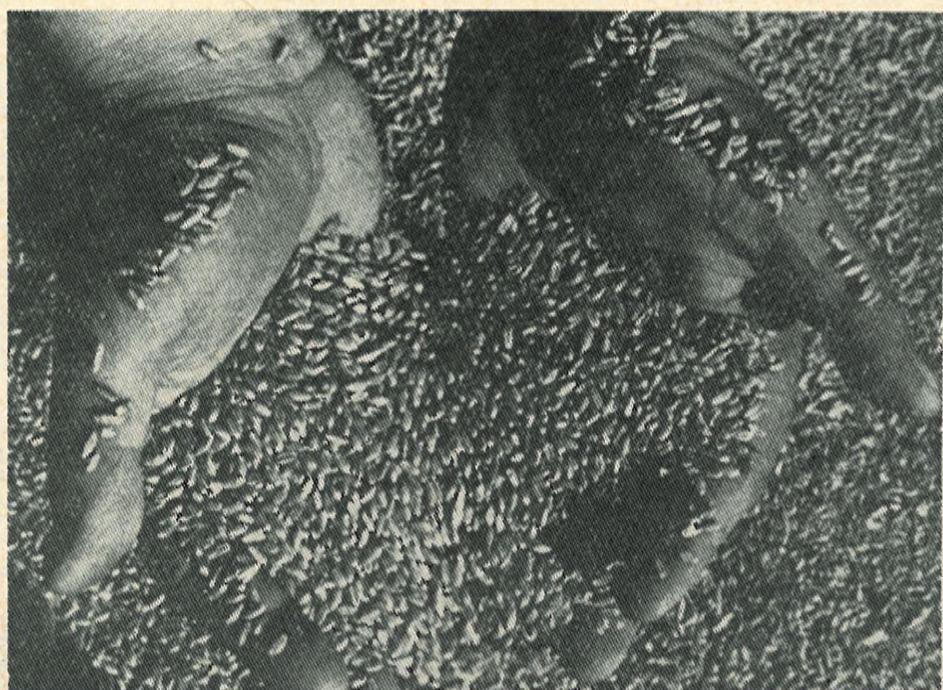
na Orave žili Slováci. Rozširovalo sa názor, že ide o tzv. „neprebuďených Poliakov“ (pojem knaza F. Machaja). Skutočnosť však bola úplne iná. Svedectvom toho je krajanská organizácia a jej štyridsaťročná pôsobnosť, ako aj rad kultúrnych úspechov.

Ďalšou, veľmi závažnou a na schôdzi prejednávanou otázkou bola kritická situácia v slovenskom školstve. Viacerí učitelia totiž odchádzajú do dôchodku a niesú ich následovníkov. Obvodný výbor vyslovil preto požiadavku, že táto situácia môže byť vyriešená zamestnaním učiteľov zo Slovenska. Nemôže sa do nekoľkých opakovat situácia, aká bola vo Veľkej Lipnici-Skočíkoch alebo v Podskli, kde deti boli zapísané na vyučovanie slovenčiny a s vyučovaním sa vôbec nezačalo. Krajania taktiež vyslovili názor, že je neprípustné, aby vo vyučovaní slovenčiny vznikali niekoľkomesačné prestávky, ktoré sú zapričinené, bud' nedostatkom učiteľov ako v Podskri, bud' negatívnym postojom nedávneho vedenia školy ako v Dolnej Zubrici.

Vo veci príprav osláv 40. výročia vzniku KSSČaS krajania rozhodli, že obvodná slávnosť na Orave sa uskutoční 27. septembra t.r. v kultúrnom dome v Dolnej Zubrici.

Účastníci obvodnej schôdze na Orave navrhovali obnoviť spoluprácu s poľskej, dolnokubinským okresom na Slovensku, ako aj v rámci tejto spolupráce obnoviť výmenu umeleckých súborov. Totiž táto výmena je povzbudením a inšpiráciou pre jednotlivé folklórne kolektívy našej Spoločnosti na Orave.

LUDOMÍR MOLITORIS

JURGOV

Z MINULOSTI MS KSSCaS

Nedostatok dokumentácie nedovoľuje povedať príliš veľa. Pi-somné záznamy o činnosti vtedy nevieli možnože v presvedčení, že činy prevažujú nad slovom, alebo snáď aj preto, že v nepo-kojných povojských časoch mo-hlo to byť jednoducho nebezpečné. Už dávno nie sú medzi nami traja prví predsedovia jurgovskej krajanskej organizácie: Martin Tybor, Jakub Rusnák a Vojtech Mačiáček, ktorí by mohli najviac povedať o ťažkých začiatkoch. Späť dnes snom spravodlivých na jurgovskom cintoríne, v oprávne-nom presvedčení, že urobili všetko pre zachovanie národného ducha v nových, nevelmi priazni-vých podmienkach, ktoré auto-maticky neodstránilo uzavretie poľsko-československej zmluvy o priateľstve a spolupráci z 11. marca 1947.

K aktívnym činiteľom v prvom období existencie miestnej skupiny — okrem troch predsedov — patrili: dlhorocený dopisovateľ a člen spoločenskej redakčnej rady, účastník Slovenského národného povstania Andrej Vojtas, ľudový rezbár Andrej Gombos, zosnulý v roku 1969 František Mušák, ako aj Jozef Lačniak (um. pred niekoľkymi rokmi) a účastník SNP Ján Bachleda. Dnes už ťažko povedať, koľko členov mala MS na začiatku. Ne-možno ani presne určiť dátum za-čatia jej činnosti. Nuž čože, ži-vot len zriedkavo dokumentujú metódy, ktoré môžu uspokojiť profesionálneho historika.

Miestna skupina vyvinula veľ-ké úsilie pre vznik slovenskej školy a zaistenie slovenského ja-zyka počas náboženských obradov v kostole.

Pre zaistenie jurgovským Slo-vákom živého, tlačeného sloven-ského slova sa jeden z členov miestnej skupiny vybral do Bratislavu a za vlastné peniaze pred-platil na celý rok Pravdu pre každý dom v Jurgove.

V dome prvého predsedu Martina Tybora existovala slovenská knižnica so značným množstvom kníh, obdržaných ako dar od Matice slovenskej. Postupne si ne-vrátené knihy privlastnili miestni čitatelia pre svoje súkromné knižnice a aj takýmto spôsobom man-ifestovali svoju oddanosť slo-venskému slovu.

Miestna skupina inšpirovala a organizovala ochotnícke divadel-né hnutie. Vďaka nej predviedli v Jurgove — pod vedením Andreja Soltýsa — viaceré divadel-né hry.

V období predsedovania Voj-techa Mačiáčka vznikol v Jurgove slovenský folklórny súbor, ktorý vystupoval nielen na do-máciach scénach, ale aj v Česko-slovensku spolu so súborom z Novej Belej. V roku 1973 miest-na skupina otvorila pekne za-

riadenú klubovňu KSSCaS, dosta-la tiež darom od Matice sloven-skej viaceré kultúrne zariadenia. Prejavom uznania pre aktivitu miestnej skupiny boli návštevy v Jurgove zástupcov Matice slo-venskej a ministra kultúry Slo-venskej socialistickej republiky Miroslava Válka. Člen MS Andrej Gombos vystavoval v Bratislave v roku 1977 svoje drevo-rezby a práce svojej školy. Pred niekoľkými rokmi na Vysokej škole lesnickej a drevárskej vo Zvolene získal titul lesného in-žiniera vnuk druhého predsedu miestnej skupiny Alojz Rusnák.

JOZEF ČONGVA

INFORMACE V JAZYCÍCH NÁRODOSTÍ

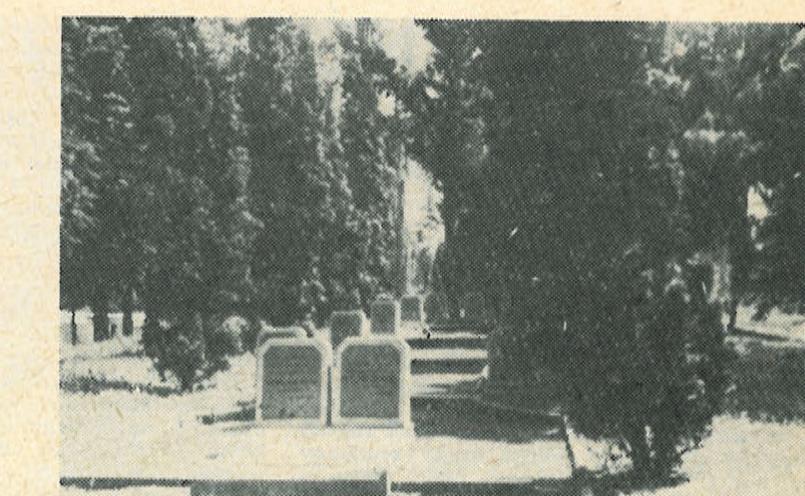
V posledných letech pokročilo v Jugoslávii informování v jazy-cích národnosti prostredníctvom rozhlasu a televize. Platí to i o informování české a slovenské národnosti v SR Chorvatsku. RTV Záhreb vysílá jednou mě-siène patnáctiminutový program pro Čechy a Slováky. Daruvar-ský rozhlas vysílá každodenní pùlhodinovou relaci v českém jazyce a na závìr programu struèný přehled zpráv v češtine. Usiluje se o zlepšení kvality tèchto pořadù, jakož i o jejich zařazení do programu ve výhod-nějších hodinách.

Z krajanského časopisu „Jednota“

NIŽNÉ LAPŠE

KEDY S TÝM SKONCUJÚ GMINNÉ ORGÁNY?

V Živote je veľmi zaujímavá rubrika Stáva sa..., do ktorej by sa asi hodil aj môj príspevok, keby otázka nebola taká závaž-ná. My Slováci, ktorí žijeme v PDR, máme zaručené plné men-šinové práva, vyučuje sa rodny jazyk, máme styky so starou vlastou, ale... Chýba nám otverenosť a úprimnosť už len z tej príčiny, že si necháme, aby sa nám škodilo priamo pred našimi očami a sedíme všetci ticho, len aby som nebol ja ten najhorší. Máme na to rôzne príklady v na-jej krajanskej činnosti a kul-túrnej práci. Skoro v každej obci na Spiši máme neprajníkov, ktorí namiesto toho, aby slabli, vzmáhajú sa a z roka na rok sú horší a zákernejší. Podnetom pre činnosť týchto našich neprajníkov je nacionalizmus. A čo je zarážajúce, jeho sile sa podro-bujú aj mladí ľudia. Odkiaľ ho berú? Predovšetkým v rodinných domoch. V Kacvíne, kde som vy-rástol, by som mohol poukázať na tie rodiny, v ktorých nacio-nalizmus vzniká a udržuje sa. Prejdime však ku konkrétnym faktom.

Ceskoslovenští občané tvořili nejpočetnější skupinu vězňů v hitle-rovském vězení v dolnoslezském městě Brzegu. Na snímku: hroby Čechoslováků — vězňů Brzegu. (Obšírnější materiál jsme otiskli v č. 7/85.)

Koncom roka 1985 z kacvinskej klubovne KSSCaS ukradli ta-buľu. Miestna skupina tento fakt ohlásila príslušným úradom. Ale musíme otvorené priznať, že tieto nevykonali ani poriadne vyšetrenie a dodnes nepodnikli žiadne opatrenia. V roku 1986 sa zále-žitosť zopakovala, lenže tentokrát už tabuľu ukradnutu nemohli. Le-bo výbor miestnej skupiny po prerokovaní otázky krádeže ta-bule sa rozhodol tabuľu na klubovni pripievnit 45 cm klinicami. Ale naši neprajníci našli aj na spôsob. Našu tabuľu natreli žltou farbou. Opýtate sa, ako za-reagovali príslušné orgány pre verejný poriadok? Nič, tichúčko, bez ozviny a nepočul som tiež, aby voľačo vyšetrovali. Je to pri-najmenšom čudné. Veď máme silnú administrativnú správu a úrady. Tie sa však chovajú ako-by nič nepočuli, alebo nechceli počuť. Hodno o tom pouvažovať.

Je rok 1987, mirovými krokmi sa bližíme k dvanásťemu prvému storočiu. Máme dnes vyspelú, vzdelenú mládež a tak sme si už myslí, že naši neprajníci pre-stanu vyčínať. Ale kdežet... Gminné družstvo roľnícka svojpomoc v Nižných Lapšoch zrealizovalo k našej spokojnosti starú požia-davku a vysvetlovalo dvojjazyčné ta-bule na obchode, v ktorom pre-dávajú pivo. Idem si teda vypít pivo do pivárne, na ktorej visí tabuľa s nápisom: Pijalnia piva — Výčap piva. Tabuľa je neveľ-ká ale výkusu urobená. Nápis má však pravopisné chyby, ale hlavná vec, že je. Avšak po skú-senostach z Nižných Lapšov, kde dvojjazyčné tabule rozobili a zni-čili, bolo treba pouvažovať o tom, ako tabule zabezpečiť. Lebo aj naša tabuľa bola tŕnom v oku niektorým národnostným ne-prajníkom. Tabuľa však visela dosť dlho, preto priponiem iný fakt spojený s výčapom.

Ked som koncom roka 1986 roznášal kalendáre Života, zašiel som aj do niektorých verejných pracovisk, aké sú v našej de-dine, teda do školy, obchodov a pod. Zašiel som aj do výčapu piva, v ktorom pracuje veľmi slušná, mladá kacvinská rodáčka. Ponúkol som jej jeden kalendár a zároveň navrhol, aby ho vy-vesila na stene priamo vo vý-

čape. Predavačka ochotne súhla-sila a slíbila, že ho istotne vy-vesí. Po čase, lebo nie som čas-tým hostom výčapu, tobôž nie som pivárom, zašiel som opäť do výčapu. Najviac som bol zveda-vý, čo sa stalo s mojim kalen-dárom. A hoci som oči vyrieštal ako som mohol, kalendár som ne-videl. Opýtal som sa predavačky, čo urobila s kalendárom. Hoci predavačka nemala vtedy naj-lepšiu náladu, povedala mi však otvorene, že tu na verejnom mieste nictieta pre slovenský kalendár a nemôže byť tu vy-vesený. Myslim si, že to nepo-trebuje žiadnen komentár.

To najhoršie však malo iba prísť, keď to naši krajania z miestnej skupiny najmenej oča-kávali. Totiž, keď som o niekoľ-ko dní po rozhovore s predavačkou išiel povedla výčapu, neveril som vlastným očiam. Tabuľa s dvojjazyčným nápisom bola na-tretá žltou farbou a nápis zmizol. Musíme tiež vedieť, že okrem ta-bule na výčape bola tabuľa aj na obchode — Potraviny a do-máce potreby. Tá však nevisela ani týždeň, potom zmizla. Na intervenciu krajanov, členov družstva, spravili novú tabuľu a opäť vyvesili. Za dva dni bola zníčená. Kompetentné úrady opäť nictieta pre podnikli. Teda ako vyzerá otázka realizácie národnostnej politiky v našom štáte? Či skutočne nictieta sily, ktorá by výtržníkov zistila a prikladne potresta-la? Veď dokedy sa tak nestane, máme právo sa domnievať, že takáto výtržnícka činnosť je nie-komu poruke. Ziadame preto, aby sa rozhodne a energicky zakro-čilo a navždy skoncovalo s touto záškodníckou činnosťou, ktorá na-koniec škodi nielen slovenskej národnostnej menšine, ale aj do-brému menu poľského štátu.

(Meno a adresa autora
v redakcii)

Od redakcie: Dúfame, že miest-na skupina KSSCaS v Kacvíne a predseda ÚV kr. Ján Molitoris, obyvatel Kacvína, energicky za-kročia proti týmto znepokojujicim príkladom na patričných orgá-noch. Netrpezlivu čakáme na ko-nečne vyriešenie týchto pobúru-júcich výčinov proti slovenským obyvatelom.

PREMRHANÉ BOHATSTVO

Chov ošípaných už roky závisí na tzv. „svinskem cyklu“. To znamená, že bývajú obdobia, kedy stádo rastie, pribúda bravčoviny na trhu a... po istom čase nastáva pokles. Musí takto byť?

Samozrejme nie, najmä preto, že to nie je „svinský cyklus“, ale krmovinový, čiže zemiakový. Prejavuje sa zvlášť na málovýrobných gazdovstvách. Po niekoľkých rokoch dobrého počasia a peknej úrody zemiakov prichádza, čo je prirodzené, horší rok a s ním aj zmenšený chov ošípaných. Nie je to však jediná príčina!

Naša výroba zemiakov je impozantná a mala by stačiť nielen pre osobnú spotrebú, ale aj pre spracovateľské účely a výkrm ošípaných. Prečo tak nie je? Veľké množstvo, zhnytých a prerastených, ide, žiaľ, do jám a na smetiská. Napríklad v r. 1986 bolo týchto premárnených zemiakov asi 8 mil. ton, čiže toľko, ako celá produkcia zemiakov v Holandsku.

Niekto tvrdia, že v našich podmienkach treba zemiaky v kŕmení ošípaných nahradzovať obilím. Lenže takáto teória sa nezhoduje s našou realitou. Totiž na zemiaky sme odkažaní. Bolo by dobre, keby všetci pochopili, že zemiak neznamená iba nutnosť, ale

predovšetkým národné bohatstvo. Samozrejme, pestovanie, skladovanie a kŕmenie obilia je jednoduchšie, ale za túto jednoduchosť musí rolník platiť oveľa menšou hodnotou živín dosiahnutou z hektára. Totiž z jedného hektára zemiakov získavame dvakrát viac ovsených jednotiek ako z hektára obilia, pričom vôbec nestráceme na množstve bielkovín. Hoci zemiaky ich obsahujú menej ako obilia, jednak väčšia masa vyrovňá tento rozdiel.

Je pravdu, že mnoho zemiakov premárniame. Ale tieto straty, to nie su iba zhnyté a premrznuté zemiaky. Tisice ton zemiakov sa premární v žalúdkoch ošípaných. Dochádza k tomu najmä v úrodných rokoch, kedy ošípané dostávajú sice veľa zemiakov, ale na druhej strane neúmerne málo bielkovinových krmív. A vtedy sú váhové prírastky oveľa menšie. Zemiaky sa namiesto šunky menia na zbytočný tuh alebo hnoj.

Samozrejme, nie je to vždy vinou výrobcov, častejšie prázdnych skladov. Chovatelia neustále behajú za Provitom bud koncentrátom KT. Aj ich kvalita je často veľmi nízka. Nuž čože, alebo chceme jest a dokonca vyvážať bravčovinu, a vtedy treba načriť aj na dno mešca a kúpiť bielkovinové krmívá, alebo sa musíme zmieriť s myšlienkom, že vyhadzujeme do blata naše národné bohatstvo a súčasne znamenité krmivo.

Program využitia domácich zdrojov bielkovinových krmív dával nádej, že ich nebude musieť dovážať. Zatiaľ je to len nádej, na jeho realizáciu treba ešte počkať. V pestovaní strukovín sa za agitáciu nerozvinula náležite výroba potrebných strojov a

zariadení pre zber a dosušovanie zrna. Od ich vypásania odradzuje vysoká cena. Oveľa väčšiu budúcnosť ako bielkovinové krmivo má repka olejná, najmä ak sa bude vysievať tzv. dvojnulové odrody, ktoré neobsahujú škodlivé látky. Keby tieto odrody rástli len na polovici repnej plochy, mali by sme 300–350 tis. ton šrotu — dobrého krmiva pre ošípané. Bolo by to už významné množstvo. Takýto výsledok môžeme dosiahnuť až o niekoľko rokov, a predsa už teraz sú nevyhnutné rytmické dodávky bielkovinových krmív, ktoré zabránia marnotratnosti zemiakov a obilia.

Obilníny totiž nezabezpečujú ošípaným dosťatočné množstvo kvalitných bielkovín. Keď sú skrmované v nedostatočnom množstve bud bez koncentrátu, dávajú priemerný prírastok 500 gr. denne.

Ked rolníci na jar otvorili kopce, a prebrali zemiaky, opäť tisice ton išli do blata. A predsa tieto zemiaky by mali kľudne ležať v sile, sparené a silážované. Žiaľ, zemiaky niet čím ani ako sparíť, niet ich ani kde silážovať. Vyhadzujeme ich teda do blata, hoci by sa za ne — po patričnom využití — dalo kúpiť každý rok 50 tisíc parákových súprav. Pritom o parenie a silážovanie zemiakov určených na kŕmenie by sa nemal starat rolník. On ich má len pestovať, kým o všetko ostatné by sa mali starat patričné služby, vytvorené v gminných družstvách, chovateľských zväzoch bud rolníckych krúžkov. Skutočne sa to vyplati. Stačí len náležite využiť všetky zemiaky a kŕmne obilie doplnené napr. Provitom, a vtedy budeme môcť odchovať 8 mil. bravov viacej.

AKO PRACUJÚ ROĽNÍCKE KRÚŽKY?

Prvý október sa všeobecne uznáva za sviatok roľníckeho krúžkového hnutia. Bude to už po druhý raz príležitosť pre slávnostné schôdze všetkých zložiek, stretnutia s členmi, priaznivcami, robotníkmi a mládežou. Na týchto stretnutiach malo by sa hovoriť nielen o dosiahnutých výsledkoch, ale aj o nových úlohach, aké čakajú toto hnutie v nasledujúcich rokoch.

Pripomeňme, že základnou povinnosťou všetkých zložiek krúžkového hnutia je plné využenie možnosti pre reprezentovanie a obranu spoločensko-profesionálnych záujmov rolníkov, pomoc pri zvyšovaní poľnohospodárskej výroby na gazdovstvách a starostlivosť o rozvoj činnosti krúžkových stredísk, najmä v oblasti služieb pre poľnohospodárstvo. Zároveň treba zdôrazniť mimoriadnu významnosť zakona o spoločensko-odborových organizáciách rolníkov. Dôležitá je znalosť tohto dokumentu a dodržiavanie jeho rozhodnutí, ktoré by mali byť základnou motívaciou v spoločenskej činnosti samosprávneho aktívna všetkých zložiek krúžkového hnutia.

Rolníci prikladajú veľký význam rôznych formám konzultácií. Ich mienky a návrhy smerujú k najvyšším orgánom svojich organizácií a tie ich zase predkladajú ústredným orgánom pri schvaľovaní rozhodnutí dôležitých pre vidiek a poľnohospodárstvo. Žiaľ, napriek konzultáciám, neprihliada sa k všetkým mienkam rolníkov...

Základnými zložkami hnutia sú roľnícke krúžky a ich gminné zväzy. Je teda ďalšia príležitosť, aby sme sa zamysleli, ako pôsobia vo svojom prostredí a akú majú autoritu medzi rolníkmi? Stali sa roľnícke krúžky skutočným organizátorom spoločenského a hospodárskeho života na vidiek? V akej miere dokázali splniť očakávania svojich členov, vyplývajúce z potrieb prostredia?

Výsledky krúžkov vidieckych gazdiničiek sú všeobecne známe. Musíme však vedieť, že aj ony čakajú na väčšiu pomoc zo strany

roľníckych krúžkov a ich družstiev. Krúžkové hnutie prikladá veľký význam práci s vidieckou mládežou. Okrem preverených fóriem, k akým patrí spolupráca so všetkými mládežníckymi organizáciami na vidiek, nevyhnutné je rozšírenie činnosti krúžkov roľníckej mládeže, ktoré pokračujú v tradíciách kolektívov mladých rolníkov. Preto im treba poskytovať rozsiahlu pomoc a zapájať mladých rolníkov do samosprávnych orgánov.

Dôležité úlohy sú pred gminnými zväzmi rolníkov, krúžkov a roľníckych organizácií. Reprezentujú totiž spoločensko-profesionálne záujmy súkromných rolníkov v gmine a koordinujú celú činnosť zložiek krúžkového hnutia v obciach. K otázkam, na ktoré má aktív gminných zväzov upriamti osobitnú pozornosť, patrí o.i.: meliorácia poľnohospodárskej pôdy, plynofikácia a telefonizácia vidieka, výstavba vodovodov, miestnych ciest, zdravotníckych stredísk, rozvoj roľníckej osvety, popularizácia pokroku vo výrobnej obsluhe rolníkov. Treba sa tiež zamyslieť, či dobré pracuje samospráva v družstve roľníckych krúžkov a ako plní svoje úlohy voči rolníkom? Aká je súčinnosť s roľníckymi zväzmi a odvetvovými združeniami? Pritom nesmie me zabúdať, že spoločne dohodnuté rozhodnutia umožnia ešte plnšie reprezentovať záujmy rolníkov — výrobcom.

Treba si uvedomovať, že krúžkové hnutie musí mať rozhodujúci hlas v takých otázkach ako hospodárenie pôdou, zásobovanie gazdovstiev základnými výrobnými prostriedkami, zaistenie priaznivých výrobných podmienok na súkromných gazdovstvách, organizácia výroby bud zlepšenie sociálno-existenciálnych podmienok vidieka. Teda treba spieť k plnému praktickému uplatneniu všetkých rozhodnutí schválených v posledných rokoch, týkajúcich sa o.i. ochrany poľnohospodárskej pôdy, dedičkého práva, predaja pôdy rolníkom. Nutné je tiež vytvorenie ekonomických podmienok pre racionálne využitie horských a podhorských pôd. Pre zaistenie rastu poľnohospodárskej výroby je nevyhnutná

aktívnejšia činnosť krúžkovej samosprávy vo vymáhaní zlepšenia zásobovania základnými prostriedkami poľnohospodárskej výroby. Samospráva sa musí zúčastňovať pri rozdelení deficitných výrobných prostriedkov pre vidiek a vyjadrovať svoje záväzné mienky. Treba tiež podniknúť ostré kroky v oblasti kontroly kvality výrobných prostriedkov dodávaných na vidiek. Pouvažujme, ako je v tejto oblasti vo vašej gmine?

Naše poľnohospodárstvo má povinnosť vyzviť krajinu. Lenže vidiek žije nielen výrobou, lebo má mnoho iných problémov, ktoré sa len zdanivo nespájajú s výrobou, lenže bez ich vyriešenia nemožno hovoriť o pokroku. Sú to o.i. sociálno-existenciálne podmienky, ktoré sú na vidiek ešte stále oveľa horšie ako v mestách. Aj v tejto oblasti treba byť dôsledným a dožadovať sa realizácie programov schválených v predošlých rokoch. Napr. na spoločnom 9. zasadnutí ÚV PZRS a HV ZES. K týmto otázkam patria o.i.: starostlivosť o vidiecke deti, organizácia vidieckej domácnosti, zlepšenie zdravotníckych podmienok vidieckeho obyvateľstva, bezpečnosť a hygiena práce na vidiek, výstavba ciest, vodovodov, plynofikácia...

Rovnako dôležitý je rozvoj služieb roľníckych krúžkov. Ide nielen o poľné, ale aj výrobné služby pre rolníkov, o zlepšenie pracovných a životných podmienok pracovníkov služieb, o to, aby strediská poskytujúce služby vo väčšej miere prihliadali k mienkam a požiadavkam rolníkov, pre ktorých boli predsa vytvorené.

V tomto komentári je hodne otázok. Pouvažujte o nich, ako tieto veci vyzerajú u vás v obci a gmine? Napište nám svoje pripomienky do redakcie. Najzaujímavejšie výpovede uverejníme.

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

PRÁZDNINY MAJSTROV ZJAZDOVIEK

I. Stenmark

M. Walliserová

Počas tohtoročných majstrovstiev sveta v zjazdovom lyžovaní slávili veľký úspech reprezentanti Švajčiarska. Možnože čitateľov bude zaujímať, ako trávia leto — zdalo by sa voľné obdobie — predstaviteľia zimných športov, prenejšie, švajčiarski lyžiarski majstri.

23-ročná Maria Walliserová, ktorá na posledných MS '87 v Crans-Montane vybojovala dve zlaté a jednu bronzovú medailu, vyrastala v malej horskej dedinke Mosnang pri Toggenburgu. Hned za domom bol vlek a tak nečudo, že skoro od malička mala lyže neprerastajne na nohách. Vyrastala nie len lyžiarsky, ale aj do krásy. Dnes majstertku lyží považujú za jednu z najpôvabnejších lyžiarok. Nie div, že sa okolo nej čoraz častejšie krútia ludia od filmu a televízie. Po úspechu v Crans-Montane sa Maria vydala sa Guido Anesiniho a rozhodla sa odiť z pretekárskeho lyžovania. Potom však zaváhala a už začína uvažovať o štarte na OH v Calgary v r. 1988. Leto trávila s rodičmi pri sušení sena, podvečer trénovala, jazdila

na bicykli denne 80 km, často surfovala. Rada číta, občas si dačo upletie a večer sadá za klavír a hrá. Šport je aj v lete v jej každodennom programe.

30-ročný Peter Müller sa na svetovej lyžiarskej scéne objavil pred 10 rokmi. Bol vtedy majstrom Švajčiarska v obrovskom slalome. Potom presedal na zjazd a v ňom je neprestajne vo sietovej špičke. Vyhrával mnoho pretekov, no veľké víťazstvo nemohol dosiahnuť. Sice v Sarajeve vybojoval striebornú olympijskú medailu, ale až na šampionáte v Crans-Montane '87 získal vytúžený titul majstra sveta. Hoci už má tridsiatku, rozhodol sa skúsiť štastie i na OH v Calgary. Letný odpočinok využíva Müller, rodák z Adliswillu, na svoju najväčšiu záľubu — rybolov, najmä muškárenie, kedy pochodi všetky okolité bystriny. Vyzná sa aj v hubárení, ktorému sa venuje aj počas tréninových táboration. Rád fotografuje, pochopiteľne prírodu. Navyše, aby si zlepšil kondičiu, chce cez leto štartovať na nejakých

motokrosoch, na dôvažok v konkurencii špecialistov.

Ďalší zo slávneho švajčiarskeho tímu, Pirmin Zurbriggen, ktorý na tohtoročných majstrovstvách sveta vybojoval dve zlaté a jednu bronzovú medailu, trávi letné prázdniny v rodnom Saas-Almagelle, kde vlastní jeho rodičia horský hotelik. Pirmin im usilovo pomáha pri prevádzke hotela. Roboty je dosť, turistov veľa, lebo kto by nechcel bývať v hoteli, kde sa pohybuje a často aj obsluhuje pri stole viacnásobný majster sveta? Pirmin však nezabúda ani na tréning. Plní individuálny tréningový plán, ktorý mu stanovili tréneri, lebo v olympijskej sezóne sa chce blysnúť v plnej forme. Keďže počas olympiády bude mať práve 25 rokov, malo by byť Calgary vyvrcholením jeho kariéry.

K jeho záľubám patria aj ďalšie športy, ktoré sú preňho doplnkom lyžiarskej prípravy. Podvečer hráva golf nedaleko rodčovského hotela, často si zajde na tenis, alebo si zahrá s ďalšími členmi lyžiarskeho klubu Saas-Fee "Allalin" futbal. A keď má voľno, chodí ešte na horolezecké túry. Myslí však už na OH v Calgary, kde by chcel byť ešte úspešnejší a získať aspoň trikrát zlato. Kto vie, či sa mu to nepodarí, je predsa mimořadne všeobecný, čo je dnes, v období lyžiarskej špecializácie, nevšedným javom.

Prázdniny plynú, lyžiarskym hviezdam možno ešte rýchlejšie ako iným. Sú totiž kratšie a intenzívnejšie. Každý sa ich snaží využiť podľa svojich predstav a čo najosožnejšie. Ingemar Stenmark, ktorý má už tridsiatku za sebou, sa stal zapáleným a výborným surflistom. Juhoslovian Bojan Križaj taktiež pestuje tento šport, no popri windsurfingu skúša štastie aj za volantom automobilu a zúčastňuje sa na rely. Ide mu to celkom obstojne.

Mnohí zjazdári, najmä z alpských krajín, pochádzajú najčastejšie z rolníckych rodín a väčšina sa počas prázdnin podieľa na polnohospodárskych práciach, čo je aj znamenitou kondičnou prípravou. A potom čoskoro opäť na lyže...

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

rovany razantnými údermi na bicie nástroje. A jednako... Koncom min. roku sa totiž nečakane objavila skvelá nahrávka heavy metalu The Final Countdown mladého švédskeho kvinteta Europe, ktorá odsunula do úzadia hity Madonny, Modern Talking a ďalších.

Skupinu tvoria: John Leven — basová gitara, Kee Marcello — sólová gitara, Mic Michaeli — keyboards a syntezátory, Ian Haugland — bicie nástroje a Joey Tempest — spev. Pochopili, že k popularite a uznaniu verejnosti a kritikov nie je potrebná vý-

Hudba typu heavy metal si získala sice veľkú popularitu, no má nepochybne menej vyznavačov ako napr. rock bud iné druhy populárnej hudby. Nie každému sa totiž páči ohromujúci zvuk gitár výdatne podpo-

strednosť, hororové masky a utopistický make-up. Stačí obyčajný odev typický pre dnešnú mládež a predovšetkým zaujímavé hudobné nápady, originalita a kvalitná pesničková tvorba. Práve tým sa riadili pri komponovaní a nahrávaní spomínaného singlu. Takto vznikla skvelá, premyslená symbóza tažkého rocku s klasickou melódiou, ktorá vyústila do zaujímavého projektu — do hymn. Bohatá orchesterálna úprava so znamenitým spevom dáva o skupine dojem zvládnutia veľkej umelkej hodnoty.

Skupina Europe vznikla v roku 1980, keď J. Tempest, J. Leven a J. Norum odišli zo skupiny Band Force, kde dovedeli pôsobiť. Už rok po osamostatnení (1981) svojim debutovým albumom výrazne prenikli do predaja švédskej rockovej scény. Ďalšia LP-platňa Wings Of Tommorow (1983), z ktorej pochádza niekoľko hitov (napr. Rock The Night alebo On The Loose) ako 4 zlaté single, otvorili skupine bránu pre mnohé koncerty v Škandinávii a turné po Japonsku.

Po návrate, vzhľadom na silnú konkurenčiu známych skupín a uvedomujúc si obťažnosť prieniku heavy metalu a popmusic na svetové pódia, vsadili na originalitu a netradičnú hudobnú nápaditosť. Snaha vytvoriť pesničky novej generácie sa im plne vydarila, o čom svedčí prvý singel The Final Countdown, ako aj nová, rovnomená LP-platňa.

Mnohí hudobní teoretici predpovedajú skupine Europe veľkú budúenosť, pravda, za predpokladu, že neupustia od doterajšieho programu, nápaditosť a originality. Verme, že sa im to podarí a že ich ďalšia produkcia bude ešte zaujímavejšia. (jš)

JAN ALDA

PRVNĚ DO ŠKOLY

Maminka v sedm ráno volá:
„Sášenko, vstávej, už je škola.
Nyní tě bude zase těsit
knížka a tužka, pero, sešit.“

„Vždyť já už nespím od svítání
a nemohu se dočkat ani.“
A zvesela hned vyskočila
od slunce hnědá, svěží, čilá.

EVA KOVÁČOVÁ

LASTOVIČKY

Na dróty si posadali,
všetky naraz štebotali:
— Už je čas!

Dnes sa brány otvorili,
V ŠKOLE ZVONCE
ZAZVONILI
prvý raz.

Zožltli už stromy, kríky,
odletíme do Afriky,
volá nás!

JÁN SMREK MAL'OVANÁ ABECEDA

A

Adam v škole nesedel,
abecedu nevedel,
prišli k nemu lišky,
čítajú mu z knížky.

B

Blačia ovce za rána,
bača peče barana,

babke tečú slinky
na kus baraninky.

M

Mraučí mača pod múrom,
mačka miauká s kocúrom
a v komore myší
maškrta si z misy.

Hudba: IGOR BÁZLIK
Text: HANA MÁZIKOVÁ

DO ŠKOLY

Veselo

O-hlá-si-li lasto-vič-ky no-vi-nôčku
Brána ško-ly milým hlasom do u-li-ce

zrâ-na, že sa malým pr-vá-či-kom
vo-lá, už je všet-ko pripra-ve-né,

o-tvo-ri-la brá-na,
za-čí-na sa ško-la, la lala la la la

la la la la la la, že sa ma-lym
pr-vá-či-kom, o-tvo-ri-la brá-na.
pri-pra-ve-né, za-čí-na sa ško-la.

OLDŘICH SYROVÁTKA

JAK
RUCE NECHTĚLY
PRACOVAT

Jednoho dne, nikdo neví, jak se to stalo, začaly ruce vzdorovat. „Nebudeme nic dělat,“ rozhodly se zčista jasna. „Lopotíme se, namáháme, nevíme často prací kudy kam, a co z toho máme? Nic, stokrát nic! Pracujeme vlastně pro žaludek. Ten nic nedělá, jenom pořád jí, a my abychom se o budíkem staraly. Má chuť na housku? Prosím. Ruce mu ji podají, i máslem namažou. Má chuť na jablíčko? Chtěj nechťej, ruce mu je ještě pěkně oloupají. A tak to jde stále, den za dnem. A nikde ani trochu vděku. A proto dost! Neděláme!“

Když nohy uslyšely ta vzdorovitá slova, daly rukám za pravdu.

„Je to tak,“ souhlasily. „Vždyť žaludek si hoví, odpočívá, lenoší, a nohy, vy se uběhejte! Pro housku, pro jablíčko, pro chléb, pro mléko a máslo, pro maso, a nevíme už pro co všechno ještě. Už nás dávno všechno bolí, když si ani chvíliku nemůžeme odpočinout. Ruce mají pravdu, a my nohy přestaneme běhat pro jídlo a ani se nehneme!“

Tak ruce přestaly pracovat, na nic nešáhly, nic nepodalily. Nezdely ani peříčko, natož housku, jablko, chléb nebo maso. A nohy se ani nepohnuly, pro nic nešly, odpočívaly.

„Ať jen žaludek zkusi běhat sám,“ říkaly nohy, „ať ví, co to znamená stát celý den na nohou a nemít ani chvíliku klidu.“

Ale běda, přeběda! Ruce vydržely bez práce jeden den, druhý i třetí, lenošily, a nohy, to se ví, s nimi. A čtvrtý den bylo zle.

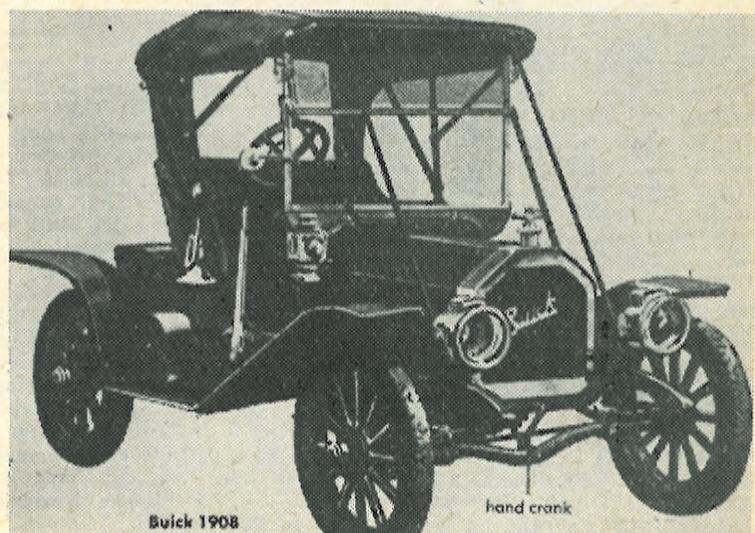
Protože žaludek nedostal jídlo, vytrávili a celé tělo zeslábnlo. A s ním zesláby i ruce a nohy a to už věděly, že se přepočítaly.

Brzo přestaly ruce i nohy vzdorovat. Ruce se pustily do práce a nohy se zvolna rozeběhly. Běžely pro housku, pro jablka, pro chléb, pro mléko a pro máslo a ruce po-daly všechno jídlo žaludku. Ten se brzy uzdravil a s ním i ruce a nohy, celé tělo zesílilo.

A tak zase bylo dobré, všechno bylo v pořádku. Inu, jako vždy, když se ruce dají pořádně do práce.

Z DEJÍN AUTOMOBILLOVEJ DOPRAVY

V prvých rokoch 20. storočia vzniklo v USA vyše 2000 podnikov vyrábajúcich niekoľko až niekoľkosto áut ročne. Na snímke: elegantný model z roku 1908, ktorého projekt vypracovali v podniku Davida Dunbara Buicka.

KÝM DIETĂ DOSPEJE

AKO CHRÁNIŤ DIETĂ PRED INFEKCIAMI

Otrava potravinami najviac postihuje novorodencov a dojčiatá, pretože cez sliznicu trávacieho ústrojenstva môžu v tomto veku prenikať baktérie tuberkulózy. Postupne, ako dieťa dospieva, nenarušená sliznica sa stáva odolnejšia a prestáva baktérie prepúštať. Ponaučenie z toho vyplýva jednoducho: malé deti by nemali piť surové mlieko.

Nebezpečnú úlohu pri prenášaní baktérií zohrávajú mucky a špinavé ruky. Mucky sa najradšej zdržiavajú na odpadkoch a iných nečistotách. Sadajú na chrcle, hnis, špinavé prádlo. Vynášajú odtiaľ bacily, potom sadajú na pripravené k požitию jedlo a infikujú ho. Infekcia môže tiež prenášať iný hmyz: mravce, šváby, hlodavce (myši, potkany), vtáky, ako aj znečistené výkalmi vaječné škrupiny.

Bacily prenášame tiež špinavými rukami. „Spinavé“ sú obvyčajne pre nás ruky, na ktorých je špina viditeľná, avšak existuje špina holým okom nepostrehnuteľná, a predsa veľmi nebezpečná. Nie všetci si radi umývajú ruky. Dokonca ľudia, ktorí dbajú o čistotu svojho odevu a tela nie vždy pamätajú na hygienické pravidlá a chytajú potraviny špinavými rukami.

Pripomeňme, že väčšina mikroorganizmov, ktoré zapričinujú otáru, vyvíja sa v jedle tak, že nemení jeho výzor, výňu ani chuť. Aj ten najchutnejší základok, lákavo vyzierajúca údenina, môže byť zdrojom infekcie. Potraviny nám nezaškodia len vtedy, keď budeme dodržiavať podmienky, pri ktorých sa mikroorganizmy nemôžu vyvíjať. Táto jednoduchá činnosť, ako preváranie mlieka, umývanie zeleniny a ovocia, ktoré mienime konzumovať surové, zásobovanie sa mäsom len z istých zdrojov, chránia nás a naše deti pred trpkým prekvapením. Počas prípravy jedla treba úzkostlivo dodržiavať

čistotu. Pripomeňme tiež, že každý z nás — a nemusí o tom ani vedieť — môže byť bacilónosícom, preto každý by mal dodržiavať také opatrenia, akoby nám skutočne bol. Aj tým spôsobom chránime dieťa pred nádzorou.

Jedlo treba konzumovať hned po jeho príprave, a keď je to nutné, prechovávať ho alebo na chladnom mieste, alebo v krajinom pripade, zohriate. Pitie mlieka od kravky nakazenej tuberkulózou (perličkou), môže vyvoláť infekciu aj u človeka. Pamäťajme však, že najčastejšie u nás infekciu tuberkulózy prenášanú potravinami vyvoláva nie perlička, ale mlieko zdarej kravky nakazené baktériami ludi — zamestnancov kravínov a ľudí predávajúcich nekontrolované mlieko.

U detí, ktoré vyrástli z dojčenského veku, dôležitým prostriedkom pri prechádzaní chorobám je odborná starostlivosť o ústnu dutinu; už v druhom roku života privykkáme dieťa na ranné a večerné umývanie zubov a na samostatné pláchanie hrdla. Po každom jedle malo by si dieťa vypláchnuť ústa čistou vodou izbovej teploty. Často by si malo umývať ruky, povinne pred jedlom. Bojujme so zlozvykom cmúľania prstov a obhrýzania nechôt. Zabráňme psom a mačkám obližovať ruky alebo líca dieťaťa.

TAKÝ JE ŽIVOT

● Zvykne sa nariekať na pondelok, zaiste preto, že po dňoch odpočinku si treba opäť zvyknať na pracovné povinnosti. Dávni astrológovia nemali takéto problémy. Pondelok bol pre nich dňom súčim, rovnako ako iné dni, na hľadanie do hviezd a budúcnosti. Nanajvýš, kvôli výstrane pred zlými silami a pre dodanie si čarovnej moci, zakladali si toho dňa signet, podriadený moci Mesiaca: s číslom 369 a so selenitovým alebo perlrovým očkom. Bez obáv mohli teda prísť k vešteniu z pondelňajších

čarovných rastlín: rias, chalúh a iných vodných rastlín. Veď voda bola prírodným živlom Mesiacu. Nezabúdali ani na úlohu, ktorú v pondelkovej mágii zohrávala rebarbora, režucha a petržlen. Hodno o nich pamätat aj dnes — obsahujú veľa vitamínov.

● Opäťovné manželstvo, to je vraj víťazstvo optimizmu nad skúsenosťami, písala svojho časťu Panorama. Ak budeme merat týmto meradlom ukáže sa, že optimistov je oveľa viac medzi mužmi. Rozvedení muži sa trojnásobne častejšie ženia, ako ženy v takej istej situácii. Aspoň pre mužov to ani nie je optimizmus, ale jednoducho pohodlnosť. Ale tažko uhádnuť, čo je v duši rozvedeného...

● Obrovský rozvoj priemyslu na Tchaj-wane má za následok veľkú degradáciu prírodného prostredia, o.i. z 21 hlavných riek na tomto ostrove 19 sa zmenilo na stoky a v rieke Tanshui na desiatkach kilometrov vymrel organický život.

1000 predaných perál z chovných staníc. V slaných vodách vzniknú klasické okrúhlé perly. Ak je ustrica rušená, vyrobí nepravidelnú barokovú perlu. Druh a miesto vzniku perly určuje jej farebný tón — od bieleho, ružového až po sivý, zelený a čierny. Hodnota perly sa určuje veľkosťou, formou, farbou, leskom a čistotou. Perly nemajú rady krém a púdre (otupia sa) ani voňavku, slanú vodu a silné slnko. Pri častom nosení by sa mali aspoň raz ročne dať vyčistiť v zlatníckej prevádzkárni.

RADÍME

BYLINY V NAŠEJ KUCHYNI

Byliny nielen liečia, ale tiež pridávajú jedlu na chuti a často krát rozhodujú o jeho kvalite. Sme presvedčení, že niekoľko údajov o nich, zíde sa našim čitateľkám a čitateľom. Vybrali sme pári najlepších a ľahko prístupných. Dúfame, že využijete ponúknuté predpisy, vystrihnete si ich a pripojite k svojim najväčnejším kuchárskym receptom.

SATUREJKA (čázber) — pridáva sa k hovädzej, bravčovej a baranej pečienke, k teliacine, dusenej hydine, k mäsovým, rybám a vaječným šalátom.

ESTRAGÓN — ochucuje hľavovú, fazuľovú a hrívovú polievku, pečienku z baraniny a z diviny, pečienku naloženú do soli (pečovanú) a marinovanú a iné marinované a nakladané potraviny.

MUŠKÁTOVÝ ORECH — dochucuje vývary, paštety, jemné polievky (np. špargľovú), králičiu a zajačiu pečienku, biele (np. syrové) omáčky, nákyp.

RASCA — jedna z najstarších bylin, zvyšuje chuť k jedlu, výborná ochutina bielych a žltých syrov, kvasenej kapusty, pečienky, zvlášť bravčového rebiera. Pridáva sa tiež k polievkam a omáčkam.

KOPOR ZÁHRADNÝ — zelený sa pridáva k polievkam (najmä chlodiak), omáčkam, šalátom, tiež k varenému mäsu a k rybám. Ovocie kôpnu pridávame k marinádam a ku kyslej kapuste.

VIEŠ, ŽE...

FORMA

Ako si zachovať zdravie a obratnosť do neskorého veku — uvažujú všetci. Pre jedných prostriedkom na dosiahnutie cieľa je šport, telocvik, behanie. Iní zasa sa odvolávajú na dve historické osobnosti: Churchilla a Adenaueara, ktorí sa dožili neskorej staroby a vyhýbali sa fyzickej námahe. Tých druhých je stále viacej v Spojených štatoch a v Anglicku. Tvrdia, že zdravie a dobrá nálada je hlavne následkom krátkeho odpočinku po obede, ktorý od nepamäti odporúčajú lekári.

ČO-TO O PERLÁCH

Pravé perly vznikajú v perlorode, keď sa do mušle náhodou dostane cudzí predmet. Pri perlách z chovu sa cudzie predmety dávajú do ustrice na chovných staniciach vedome. Dnes je 990 z

tivny plankton, avšak jeho význam pre život je nezanedbateľný.

TIGRIE REZERVÁCIE. V XIX. storočí sa často niesli chýry o útočiacich na ľudu. Dokonca, v r. 1877 britské úrady v Indii zaznamenali 819 obetí takýchto predpadnutí, hlavne indických roľníkov. Dnes je však známe, že potvrdených prípadov padnútia tigrami na ľudu bolo oveľa menej. V súčasnosti je problémom indických orgánov záchranie tohto druhu zvierat — vyznačili pre tigre 11 veľkých rezervácií. Jednou z najväčších je Renthambhor — a pretože územie bolo poľovníckym revírom maharadžu Džajpúru — zachovali sa tam veľké oblasti tropických lesov. Tigre tu teda majú pomerne bohatý zdroj obžívky: stáda vodných jeleňov-sambar, byvolov a drobnejšej zveriny.

KOCKOVANÁ SUKŇA. V poslednom čase bolo možné na varšavských uliciach stretnúť Škótu oblečeného do tradičného kiltu, čiže kockovanej sukne. Nevšedná podivnaná, zato sympatická. Kockovanú sukňu nosia Škoti verní tradícii. Treba na ňu 7 m najkvalitnejšej vlny farbenej prirodzenými farbívami. Tradičnou vzorkou je kocka, avšak jej tvar, farba látky, počet nití v jednotlivých prvkoch vzorky sú rôzne. Jednotlivé rodinné klany nosili kedy kľity s rovnakou vzorkou. Bol to ich poznávací znak. Škótsky klan bol dôležitou inštitúciou. Šéf klanu vydržiaval vlastnú armádu, bol vodcom, súdcom, ochrancom. Viedol vojny, uzavíral prímeria. Duke of Atholl je v súčasnosti posledným šéfom klanu, ktorý vlastní súkromné vojsko. Chýrne boli, trvajúce niekedy storočia, medzi klanové spory. Dodnes si vraj

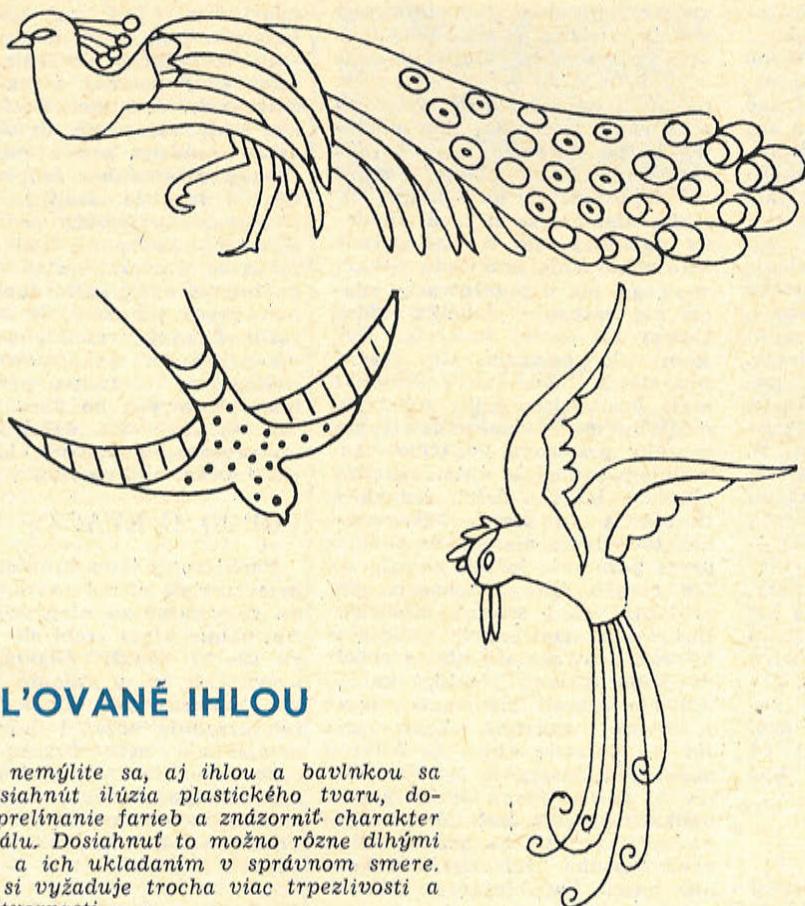
potomkovia niektorých klanov nepodávajú ruku, hoci sa narodili, vychovali a stretli daleko od Škótska.

CEZ MESIAC NA MARS? Americký týždenník Aviato Week and Space Technology uviedol, že Spojené štaty uvažujú o zriadení vesmírnej stanice na Mesiaci. Podľa najskromnejších prognóz uskutočnenie tohto projektu potrvá minimálne 20 rokov a poohlídky okolo 80 mld. dolárov. Vedenie NASA zamýšľa využívať Mesiac ako bázu v ďalšom bádaní vesmírneho priestoru. Riaditeľ NASA priamo povedal, že „najlepšia cesta na Mars vede cez Mesiac“. Podľa orientačných projektov využitia zemskej družice, mali by sa americkí kozmonauti opäť objaviť na Mesiaci ešte pred rokom 2000.

ZO ŠÍREHO SVETA

PLANÉTA ZEM? Bývame na planéte Zem alebo na planéte Voda? Táto otázka nie je vôbec nezmyselná, keď uvážime, že iba oceány a moria zaberajú 72 percent vonkajšieho povrchu našej zeme. Nachádza sa v nich okolo 1.300 miliónov kubických kilometrov vody. Pridajme k tomu vodu rieiek, jazier, stredozemných morí, vodu obsiahnutú v ľadovcoch a večných snehoch — je to približne 40 mln. kubických km na viac.

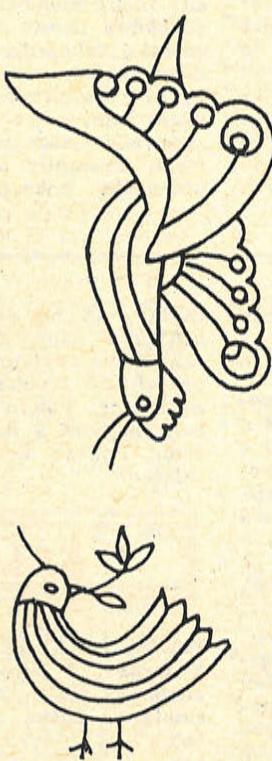
Pripomeňme tiež, že život vznikol vo vode. Ešte dnes 85 percent živých organizmov žije práve vo vode. Je to sice hlavne primi-

MAL'OVANÉ IHLOU

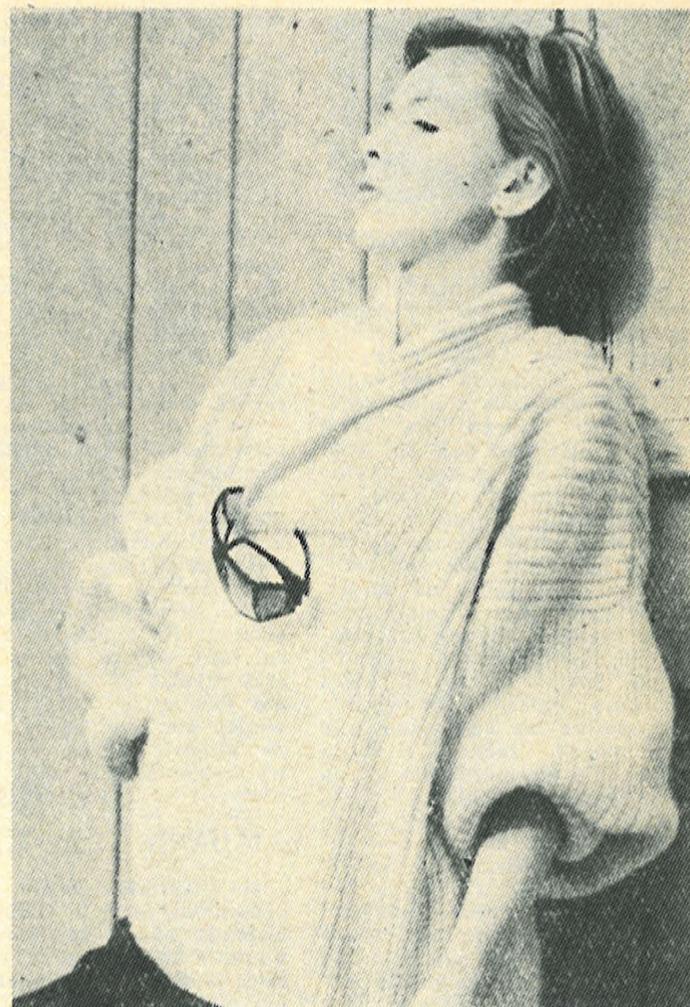
Nie, nemýlite sa, aj ihlou a bavlnkou sa dá dosiahnuť ilúzia plastického tvaru, docieliť prelinanie farieb a znázorniť charakter materiálu. Dosiahnuť to možno rôzne dlhými stehmi a ich ukladaním v správnom smere. Práca si vyžaduje trocha viac trpežlivosti a obrazotvornosti.

Motívčeky si môžete vyšiť napr. na vrecko blúzky, na jemné bavlnené tričko, vtáčikom môžete označiť taštičku na krk, v ktorej vaše dieťa nosí kľúče, alebo nimi ozdobíte vankúše. Stvárnené ako malé obrázky budú sa pekne vynímať na podklade zrenej farby.

Snímky: MÓDA, DORKA

Mladým mužom ponukáme elegantné kárované vlnené sako. Sako má dva rady gombičiek. K tomu sa hodia nohavice z vlnenej látky so vzorom jedličky.

Dievčatám a mladým, štíhlym ženám navrhujeme na jeseň veľmi praktické a módne vzory svetrov, ktoré môžete upliest same. Biely sveter má jednoduchý vzor a široký limcový golier. Druhý je upletený podľa plastického vzoru a má neveľký výstrih. Obidva svetre majú obnižené ramená.

LEKARZ
WĘTERYNARII

TRZEBIENIE OGIERÓW

Ogiery, uzane za niezdolne do krycia, powinny być wytrzebione. Ponieważ nie jest to zabieg prosty, należy konia przygotować odpowiednio do tego zabiegu, oraz właściwie z nim postępować po zabiegu. Na dzień przed trzebieniem daje się ogierowi wieczorem połowę zwykłego zadawanej karmy, a rano, w dniu kastracji, jedynie wodę do picia. Koń doprowadzony do kastracji nie może być zmęczony. Podczas oczekiwania na zabieg, należy umieścić go w mierzącym cieniu, aby nie przegrzewał się. Po trzebieniu prowadzi się go powoli do stajni, która uprzednio należy odpowiednio przygotować tak aby stanowisko było widne, suche i z obfitą ściółką. Po wprowadzeniu go do stajni, przywiązuje się go krótko, aby nie mógł położyć się. Tego samego dnia po upływie 5–6 godzin od wytrzebienia dajemy koniowi tylko pić, a dopiero następnego dnia rano zadajemy lekko strawną paszę nie wywołującą wzdecia lub zaparcia, jak na przykład zielonka, świeża trawa z dodatkiem siana oraz picie z otrąb pszenicznych, działające lekko przyczyszczająco i regulujące pracę jelit. Od 2–3 dni konia wyprowadza się codziennie na spacery najlepiej dwa razy po

jednej godzinie rano i wieczorem. Należy unikać upałów i kurzu a puścić go na pastwisko. Codziennie też należy oglądać ranę pokastracyjną, nie dotykać jej. Nie należy też obmywać ani plukać rany, aby jej nie zakazić. Stosowane w niektórych okolicach przemywanie rany serwatką, a jeszcze gorzej moczem, powoduje zakażenie i groźne dla życia konia powiklania. Normalnie po kastracji już następnego dnia występuje obrzek moszny, który znika po przeprowadzeniu konia. Natomiast duży obrzek, krwawienie, brak apetytu i gorączka wskazują na powiklanie. W takich przypadkach trzeba niezwłocznie wezwać lekarza. W późniejszym okresie gojenia się rany pokastracyjnej czasami wzmagają się bolesność i obrzek moszny zamiast zmniejszać się – zwiększa się. Jest to oznaką nieprawidłowego gojenia się rany. W takich wypadkach wzywa się lekarza. Po zupełnym zagojeniu się rany dobrze jest co pewien czas oglądać okolicę moszny, czy nie tworzą się guzy, które powinien obejrzeć lekarz. Na ogólnym po upływie dwóch tygodni od wytrzebienia, koń może już być używany do lekkiej pracy.

ZJADANIE ŁOŻYSA

U wszystkich samic zwierząt domowych, istnieje skłonność do zjadania łóżyska lub błon płodowych. O ile chodzi o zwierzęta mięsożerne lub wszystkożerne, to nic w tym dziwnego. Ale jeśli zwierzęta roślinnożerne też zjadają po porodzie swoje łóżysko, to powstaje sprawa, czy łóżysko to nie wpłynie ujemnie na zdrowie matki. Przewód pokarmowy tych

zwierząt nie jest przystosowany ani nastawiony na trawienie tkanek zwierzęcych. Doświadczenie uczy jednak, że przypadki zachowania u zwierząt roślinnożernych z powodu zjadzenia błon płodowych po porodzie, są bardzo rzadkie. U krów, klaczy i owiec nie dopuszcza się do zjadania łóżyska dlatego, że u nich niekiedy pojawiają się w następstwie tego zaburzenia przewodu pokarmowego, np. u przezwaczycy zdarza się zatkanie żołądka, które kończy się nawet śmiecią. Sukom nie pozwala się zjadac wszystkich błon, gdyż osobniki małe posiadające kilka młodych, mogłyby na pewno nabawić się choroby przewodu pokarmowego. Swiniom zupełnie nie szkodzą zjadzone łóżyska jeżeli jednak i tu stawia się pewne ograniczenie, to jedynie dlatego, że świnie przez pożeranie łóżysk zostają w ten sposób jakby zachęcone do zjadania też i swoich młodych. U krów w następstwie zjadzenia łóżyska zauważa się utratę chęci do jadła, objawy lekkiej koliki, wzdęcia, ustanie odżuwiania, utratę mleka i zaparcie. Zazwyczaj już po upływie kilku do kilku dni następuje wyzdrowienie i w niektórych tylko przypadkach sprawa jest tak poważna, że krowę trzeba poddać operacji żołądka lub uboju z konieczności. Zapobieganie polega na догlądaniu porodu i z chwilą gdy błony płodowe opuszczą drogi rodne usuwa się je natychmiast i zakupuje. Leczenie natomiast będzie potrzebne w pewnych tylko przypadkach, mianowicie tam, gdzie istotnie w następstwie zjadzenia błon płodowych wystąpiły objawy choroby przewodu pokarmowego. Nato-

miast tam, gdzie po zjadzeniu objawów takich nie ma, nie stosuje się żadnego leczenia, zwłaszcza przy pomocy środków zadowanych doustnie. Postępowanie takie uzasadnia się tym, że zjadzione błony krowa może doskonale stracić bez żadnej szkody dla zdrowia. Jeśli jednak w obawie o przyszłość podaje się zaraz po zjadzeniu środki lecznicze, to wówczas na skutek podrażnienia dojść może dopiero do poważnych zaburzeń. U zwierząt roślinnożernych wszelkie zaburzenia przewodu pokarmowego w następstwie zjadzenia przez nie błon płodowych po porodzie, leczy się głodówką, dalej środkami przyczyszczającymi jak sól glauberska, olej rycynowy.

PORÓD U KLACZY

Poród tutaj trwa krótko. Jeżeli przeciaga się ponad godzinę, można go uważać za nieprawidłowy. Normalnie kaczki żerują się w ciągu 30–60 minut. Zdarzają się przypadki, że w szparze sromowej pokazuje się głowka płodu lub przednie nozki i dalej płód przejść nie może. Czasem znów mimo odejścia wód płodowych nie następuje przejście płodu z macicy do pochwy. Są to wypadki nieprawidłowego, utrudnionego porodu.

PORÓD UTRUDNIONY

Przyczyny nieprawidłowego porodu mogą być następujące: zbyt wąskie drogi rodne, za słabe lub za silne bóle porodowe, niedostateczne rozwarcie lub suchość dróg rodnych, zbyt duże rozmiary płodu, nieprawidłowe ułożenie płodu. Przy takim niepra-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

DRŽKOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 600 g držiek, 100 g koreňovej zeleniny, 1 cibuľa, mleté čierne koreniny, majorán, 2–3 strúčiky cesnaku, zelená petržľová alebo zelerová vŕňať, sol', mletá sladká paprika, 50 g masti a 80 g hladkej múky na záprážku.

Držky asi dvakrát vyperieme v studenej vode, potom vyžmýkame v soli, nečistotu oškrabeme nožom a znova opláknem v studenej vode. Potom ich dáme do studenej, málo osolenej vody a varíme 10 až 15 minút. Prvú vodu zlejeme a držky prezrieme, či sú úplne čisté. Zalejeme ich čerstvou vodou, osolime, pridáme pokrájanú koreňovú zeleninu, cibulku a varíme najmenej 2 hodiny, až kým nie sú držky mäkké. Potom polievku precedime, držky vyberieme a pokrájame na rezance. Z masti a múky pripravíme záprážku, pridáme do polievky a ešte 10 minút povarieme. Nakoniec do polievky vložíme pokrájané držky, podľa chuti ju okorenime mletým čiernym korením, majoránom, mletou sladkou a pálivou paprikou, posekanou zelenou petržľovou alebo zelerovou vŕňaťou a cesnakom rozotretým so soľou. Do polievky môžeme pridať aj

kúsky pokrájaného údeného mäsa, ktoré sme varili spolu s držkami.

OMELETA S HUBAMI. Rozpočet: 8 vajec, 8 lyžic mlieka, 40 g masla, 400 g čerstvých hub, 30 g masla na dusenie, 3 lyžice postrúhaného syra (emental, eidam, gouda), rajčiaky, kyslá uhorka a pod. na ozdobenie.

Huby očistíme, pokrájame na plátky a udusíme na masle. Na panvici dáme maslo, rovnomerne naň rozotrieme udusené huby, zalejeme ich vajcami rozhabar-kovanými s mliekom a so soľou a z jednej strany upečieme. Omeletu vyklopíme na misu alebo tanier, posypeme postrúhaným syrom a zdobíme rajčiakom alebo kyslou uhorkou.

JUGOSLÁVSKA MUSAKA. Rozpočet: 600 g predného skopového masa, 700 g vařených loupáných brambor, 1–2 cibule, 2 vejce, 80 g oleja, 1 dl mlieka, 250 g papriky a rajčat, 2–3 stružky česneku, mletý pepř, sůl.

Vykostené maso nakrájame na drobné kousky; jemně sekanou cibuli zpěníme na oleji, přidáme maso, osolíme, opepríme, mírně podlijeme a přiklopěme poklikou dusíme. Během dusení podle potřeby mírně podléváme horkou vodou. Před skončením tepelné úpravy vložíme proli-sovaný česnek. Do vymaštěného pekáčku urovnáme polovičku brambor nakrájených na

plátky, na ně dáme maso, na krájenou papriku a rajčata, a zakryjeme zbylými brambory. V předeřhaté troubě asi 10 minut zapékáme. Potom zalijeme vejci rozšlehanými s mlékem a dopečeme. Podává se se zeleninovým salátem.

SALÁT

DÁNSKÝ SALÁT. Rozpočet: 300 g mrkví, 2 lyžice oleje, 2 lyžice citronové šťávy, 2 lyžice krémové smetany, lžička cukru, špetka soli, 1–2 hlávky salátu, 100 g sýra, 1 vejce, 2 rajčata, zelená petrželka.

Očištěnou mrkev nastrouháme na nudličky a smícháme s olejem, citronovou šťávou, smetanou, cukrem a solí. Ochucenou strouhanou mrkev rozložíme na listy salátu, posypeme nahrubo na nudličky nastrouhaným tvrdým sýrem, obložíme díly rajčat a natvrdo vařeného vejce a ozdobíme drobně usekanou zelenou petrželkou.

OSLÁVENCOM

KÁVOVÁ TORTA. 200 g práškového cukru, 5 vajec, 300 g hrubej múky, pol balíčka prášku do

pečiva, maslo a hruba múka na vymästenie a vysypanie formy, orešky a ozdobenie.

Kávová plnka: 100 g masla, 100 g práškového cukru, potleňaná vanilka, 4 žltky, 4 lyžice silnej čiernej kávy.

Cukor so žltkami vymiešame do peny, pridáme múku spolu s práškom do pečiva a na koniec žltku primiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh. Cesto dáme do tortovej formy vymästenej maslom a vysypanej múkou a v mierne vyhriatej rúre pomaly upečieme. Vychladnutú tortu prekrojíme, naplníme plnkou, spojíme, polejeme kávovou polevou a ozdobíme zvyšnou plnkou a oreškami.

Kávová plnka: Maslo vymiešame do peny, pridáme cukor zmiešany s potlečenou vanilkou, žltky a po lyžičkach silnej čiernej kávy.

Kávová poleva: V mise vymiešame 250 g práškového cukru a 4 až 5 lyžic tuhéj horúcej čiernej kávy do zhustnutia. Polevu hned použijeme a nožom namočeným do horúcej vody zarovnáme.

MLADÝM GAZDINÁM

PILAF. Rozpočet: 500 g baranieho alebo jahňacieho mäsa bez kostí, 50 g masti, 1 cibuľa, mletá červená paprika, na hrot noža

widłowym porodzie nie należy nikogo dopuszczać do rodzacej kłacz, lecz jak najprędzej wezwać lekarza. Kłacz jest zwierzęciem najbardziej wrażliwym na wszelkiego rodzaju „domowe zabiegi” (wkładanie ręki do pochwy i używanie nadmiernej siły przy wyciąganiu płodu), które zwykle powodują zakażenie i śmierć zwierzęcia. Wezwany lekarz udzieli właściwej pomocy porodowej i zastosuje konieczne środki w celu zabezpieczenia kłaczy przed zakażeniem. Szybka pomoc lekarska może uratować nie tylko kłacz, ale i żrebię. Do chwili przybycia lekarza kłacz należy przeprowadzić do cieplego, widnego, suchego i przestronnego pomieszczenia, a stanowisko powinno być oficjalnie wyslane świętą świątką. Zapobieganie wypadkom utrudnionych porodów polega przede wszystkim na właściwym żywieniu, użytkowaniu i pielęgnowaniu kłaczy żrębnych.

NADMIERNY POPEŁ U KLACZY

Przyczyna tego schorzenia jest najczęściej choroba jajników, jajowodów oraz macicy i pochwy. Kłacze z nadmiernym popadem są nerwowe i stale „grzeją się”. W pracy chora kłacz jest trudna do prowadzenia i narowista, a czasem wcale nie daje się używać. Niektóre zdarza się przeciwnie: kłacze z nadmiernym popadem płciowym są otępiale i senne. Chorą sztukę doprowadza się do lekarza, a w czasie leczenia karmi się samymi zielonkami lub sianem — bez pasz treściowych.

HENRYK MĄCZKA

postrúhaného zázvoru (imbir) a potlčenej rasce, soľ, mleté čierne korenie, 200 g ryže, zelená pečená vňať, syr na posypanie.

Baranie alebo Jahňacie mäso z pliecka trocha naklepeme, pokrájame na malé kúsky a osolíme. Na rozpálenej masti oprážime do zlata cibuľu pokrájanú nadrobnou, mletú červenú papriku, zázvor, rascu a mleté čierne korenie, pridáme pokrájané mäso, trocha podlejeme polievkou z kostí alebo masoxu a pomaly udušime do polomäcka. Potom pridáme premýtu sparenú ryžu, zľahka vidličkou zamiešame, podľa chuti dosolíme, prilejeme opäť polievku a na miernom ohni dodusíme.

Podávame posypané postrúhaným tvrdým syrom a posekanou zelenou pečenou vňaťou.

ČÍSLA

napr. 5; číslo je vždy tretinou predchádzajúceho zväčšené o 3

MAS POSTREH?

B7-F5, E2-C6, C4-E9, F7-B8

RENTY I EMERYTURY OD 1 WRZEŚNIA BR.

We wrześniu br., nastąpiła kolejna podwyżka emerytur i rent. Ponieważ zasady podwyżki nie dla wszystkich są jasne, podajemy kilka wyjaśnień.

Rozwiążanie przyjęte w ustawie z 29 stycznia 1987 r. o podwyższeniu rent i emerytur w 1987 r. i 1988 r. (Dz. U. nr 3) skróciło operację wyrównywania dysproporcji w poziomie wypłat, zmniejszając liczbę rat podwyżki z czterech do trzech.

Kwota podwyżki obliczana będzie od podstawy wymiaru ustalonej na 28 lutego 1987 r. (czyli podstawy przed tegoroczną waloryzacją). Podwyżki są oczywiście zróżnicowane i wynoszą: 36 proc. podstawy wymiaru, nie więcej niż 9 tys. zł, dla świadczeń przyznanych do 31 grudnia 1981 r. osobom, które do 31 grudnia 1986 r. nie osiągnęły 75 lat lub nie zostały zaliczone do I grupy inwalidów; 30 proc. podstawy (nie więcej niż 7500 zł) osobom, którym świadczenia przyznano też do 31 grudnia 1981 r., ale które do 31 grudnia 1986 r. ukończyły 75 lat, lub zostały zaliczone do I grupy inwalidów. Podstawę wymiaru świadczeń przyznanych w 1982 r. osobom, które do końca 1986 r. nie ukończyły 75 lat, lub nie zostały zaliczone do I grupy inwalidów zwiększy się o 25 proc., nie więcej niż o 6500 zł, a podstawę wymiaru emerytur i rent z 1982 r. osob, które do 31 grudnia ub. roku ukończyły 75 lat lub zostały zaliczone do I grupy inwalidów podwyższy się o 15 proc. (nie więcej niż o 4 tys. zł).

O 6 proc. (maksymalnie o 1500 zł) podwyższone zostaną podstawy wymiaru świadczeń przyznanych w roku 1983 osobom, które do 31 grudnia 1986 r. nie ukończyły 75 lat, lub nie zostały zaliczone do I grupy inwalidów.

Tak obliczona kwota podwyżki podzielona zostanie na dwie części i wypłacona w dwóch ratach. Od 1 września 1987 r. do podstawy wymiaru (ostatniej przed marcowej waloryzacją) doliczona będzie połowa podwyżki. Druga połowa doliczona będzie od 1 września 1988 r. do podstawy wymiaru według stanu z dnia 31 sierpnia 1988 r., czyli po uwzględnieniu przyszłorocznnej waloryzacji (która jak zwykle następuje od 1 marca). Osoby, które chcą się zabawić w rachmistrzów, muszą więc najpierw obliczyć kwotę, o jaką zostanie zwiększoną podstawa wymiaru emerytury czy renty (ustalona na 28 lutego 1987 r.). Aby wyliczyć nową rentę czy emeryturę, należy więc do podstawy (już zwaloryzowanej) dodać połowę kwoty podwyżki i

sumę pomnożyć przez współczynnik waloryzacyjny.

Art. 2 ustawy mówi: „Kwotę zwiększenia oblicza się od podstawy wymiaru ustalonej na dzień 28 lutego 1987 r. (...) Podwyżkę podstawy wymiaru świadczenia realizuje się w następujący sposób: 1) podstawę wymiaru świadczenia ustaloną na dzień 31 sierpnia 1987 r. zwiększa się o połowę kwoty podwyżki od 1 września 1987 r. (...)" Po pomnożeniu przez współczynnika waloryzacyjnego otrzymuje się wysokość renty czy emerytury. Współczynnik nie zmienia się po podwyżce.

Przykładowy rachunek wygląda tak: przyjmujemy, że podstawa wymiaru renty inwalidzkiej I grupy przyznanej w 1987 r. wynosiła przed tegoroczną waloryzacją 17.900 zł. Podwyższona ona zostanie o 30 proc. czyli o 5370 zł. Po waloryzacji z marca tego roku podstawa wymiaru wynosiła 21.551 zł. 1 września 1987 r. podwyższona ona zostanie o połowę podwyżki, czyli o 2685 zł. i będzie wynosiła 24.236 zł. Zauważmy, że współczynnik waloryzacyjny stanowi 80 proc. Renta od 1 września wynosi więc będzie 19.389 zł, a wraz z dodatkiem pielegnacyjnym 21.489 zł.

Od 1 września przeszłego roku podstawa wymiaru renty (podstawa z dnia 31 sierpnia 1988 r.) zwiększa się o drugą połowę podwyżki obliczonej w tym roku. Podkreślamy i przypominamy, że podwyższa się podstawę wymiaru świadczeń i że podwyżka samego świadczenia jest pochodną tej pierwszej operacji.

ności co najmniej trzech świadków.

Treść testamentu wyrażona w tej formie może być następnie potwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo inną osobą spisze oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem oczywiście miejsca i daty złożenia tego oświadczenia, a także miejsca i daty sporządzenia pisma o którym to podpiszą spadkodawca i dwaj lub wszyscy świadkowie.

W przypadku natomiast, gdy treść testamentu nie została w powyższy sposób potwierdzona pisemnie, można ją w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku (tj. z chwilą śmierci spadkodawcy) potwierdzić przed sądem przez zgodne zeznania świadków. Przy czym, jeżeli przesłuchanie jednego ze świadków nie jest możliwe lub wiąże się z trudnymi do przezwyciężenia przeszkodami, sąd może poprzeć na zgodnych zeznaniach tylko dwóch świadków. Testament ustny zawsze jednak traci moc z upływem sześciu miesięcy od ustanienia okoliczności, które uzasadniają niezachowanie formy testamentu zwykłego, chyba że spadkodawca zmarł przed upływem tego terminu.

Przypomnijmy jeszcze, że przy sporządzaniu testamentu, nie mogą być świadkami m.in. osoby nie posiadające pełnej zdolności do czynności prawnych, osoby niewidome, głuche, lub nieme, osoby nie umiejące czytać i piisać, osoby skazane uprzednio za fałszywe zeznania. Przy sporządzaniu testamentu nie może być również świadkiem osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być świadkami także: małżonek takiej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia.

TESTAMENT NIE TYLKO NA PIŚMIE

Pisaliśmy już o zasadach sporządzania testamentów tzw. zwykłych. Należą do nich m.in. testamenty sporządzane w formie aktu notarialnego, jak również te najbardziej proste, sporządzane przez spadkodawcę własnoręcznie na wykazanej karcie papieru, napisane w całości pismem ręcznym, podpisane i opatrzone datą.

Pan M. z Lapsz Wyżnych zapytuje nas jednak czy możliwe jest również honorowanie testamentu-oświadczenie ustnego w obecności świadków, nie potwierdzonego żadnym pismem. Czy z prawnego punktu widzenia taki testament może być w ogóle skuteczny, ważny?

Oczywiście tak, chociaż nasze ustawodawstwo cywilne i dla takich form testamentowych przewiduje pewne reguły, które muszą być spełnione, aby miały moc prawną. I tak w myśl art. 952 kodeksu cywilnego jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy lub jeśli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, to spadkobierca może oświadczenie swoja ostatnią wolę ustnie, jednakże przy jednozesnej obec-

Z KSIĄŻKĄ ZA GRANICĘ

Jakie formalności należy dopełnić chcąc wywieźć z Polski encyklopedie, słowniki i książki?

Wszelkie encyklopedie i słowniki wydane w Polsce po 9 maja 1945 roku można wywieźć po opłaceniu cła w wysokości 100 proc. ich aktualnej wartości. Natomiast książki, albumy, katalogi, cenniki, nuty — są wolne od cła wywozowego, pod warunkiem, że wywozimy poszczególne tytuły w pojedynczych egzemplarzach. Podobnie — bez cła można wywieźć wydane po 1945 roku wydawnictwa periodyczne: w pojedynczych egzemplarzach każdego numeru, bez względu na to czy są luzem, skompletowane czy też oprawione.

Wydawnictwa sprzed 1945 roku będądzie mogli wywieźć za granicę po uzyskaniu odpowiedniego zaświadczenie z Biblioteki Narodowej, Warszawa ul. Hankiewicza 1. Wówczas Urząd Celny wyda decyzję o wywozie i wymieści cła w wysokości 100 proc. aktualnej (tzn. antykwarycznej) wartości danego wydawnictwa.

HVĚZDY O NÁS

VÁHY
24.IX.-23.X.

Bude to měsíc klidu a spokojnosti. Budeš mít dojem, že to nejdůležitější máš za sebou; jen v peněžních otázkách můžeš mít určité potíže, způsobené tím, že se budou objevovat stále nové potřeby. Nedovol, aby tě to vedlo z rovnováhy. Prohlédni si domácí rozpočet ještě jednou s tužkou v ruce a pokus se vyrovnat bilanci.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Cítíš se trochu unavený, ale nepodlhéj deprese. Dobре, že chceš držet krok s probíhajícími změnami; především však musíš pochopit jejich smysl a význam, jinak z toho nic nevyjde. Jednej promyšleně a neukvapeně a uvidíš, že důvody k nervozitě nejsou zdaleka tak vážné, jak se ti na začátku zdálo.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Přišel čas, abys konečně dospěl k volbě a rozhodnutí, k němuž se už dávno chystáš. Pak si budeš moci dovolit trochu lenosti. Můžeš být spokojen s tím, cos v poslední době udělal. Ostatně i tvoje okoli ceni vysoko výsledky tvé práce.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Příliš často myslíš o svých osobních problémech a plípláš se ve vlastní duši. A přitom nevždy docházíš ke správným závěrům. Budeš mít teď trochu více času, abys se vyrovnal sám se sebou. V materiální situaci pravděpodobně dojde k dlouho očekávanému zlepšení, ale neznamená to, že můžeš přestat vůbec počítat.

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Úloha pasivního pozorovatele ti naprostě neodpovídá. Tvoje činorodá povaha ti nedovolí stát stranou. Nakonec však najdeš to správné místo i pro sebe, ale nejprve musíš překonat rádu překážek ve věcech, které jsi pokládal už za vyřízené. Bude tě to stát trochu námahy, ale výsledky se ti opravdu vyplatí.

RYBY
19.II.-20.III.

To, co ti dělá starosti, existuje pouze ve tvé fantazii. Ve skutečnosti je situace zcela jiná, ale ty bohužel nevidíš, že ve tvém okoli se začínají rýsovat určité změny, které mohou být pro tebe velmi prospěšné. Ovšem je tu jedna podmínka: musíš se do nich aktivně zapojit.

BERAN
21.III.-20.IV.

Neustále hledáš štěstí někde daleko a nevidíš, že je tak blízko tebe, na dosah ruky. Nedovedeš bohužel reálně, prakticky posoudit své plány, tužby a ambice; velká škoda, protože tím ztrácíš možnost satisfakce a radosti z drobných úspěchů a malých všedních příjemností.

RAK
22.VI.-22.VII.

Těžko se divit, že chceš hrát hlavní úlohu v realizaci plánů, jejichž spoluautorem jsi byl, ale pochybnosti budí tvoje metody a způsoby. Určitě nemáš jako jediný patent na rozum; experimenty bývají draze zaplatené, snaž se jim vyhnout. Může ti v tom pomocí dobrá rada a zkušenosti tvoích spolupracovníků, jen jich musíš chtít využít.

BÝK
21.IV.-20.V.

Začátek nebyl nejlepší, ale to ještě není důvod k naprostému pesimismu. Každý může udělat chybou, to ještě není nic strašného. Jen se k tomu musíš přiznat a snažit se napravit, cos pokazil. Tvoji spolupracovníci to jistě pochopí, přece ani oni nejsou neomylní a také se jim stávalo, že udělali chybu.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Všimáš si malíčkostí a unikají ti věci opravdu důležité. Přeháníš drobná nedorozumění s okolím a zbytečně si ničíš nervy. Máš sklon k moralizování a poučování jiných, ale to se může obrátit proti tobě. Vyslechni i druhou stranu a uvědom si, že i jiní mohou mít pravdu!

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Nepokoušej se prodloužit to, co zůstane pouhou episodou. Tvoje snahy jsou předem odsouzeny k neúspěchu; jedině můžeš sobě i druhé osobě zkazit vzpomínky na příjemně strávené chvíle. Teď se ti to zdá příliš těžké, ale v návalu práce a nových úkolů brzy zapomeneš na to, co tě trápí. Rozhlédni se kolem sebe — není nablízku nějaká milá osoba, který by ti v tom pomohla?

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Ani ty nejlépe promyšlené a připravené plány se nemají začít v nevhodné chvíli; a především finanční plány, které vyžadují značnou prozírávost. Neopispíchej s rozhodnutím, vyslechni přátelskou radu osoby, která se v tom vyzná. Nesnaž se urychlit vývoj události, tvým plánům by to určitě neproslo.

NÁŠ TEST Peniaze v tvojom manželstve

Na test odpovedajú obaja manželia. Za každú súhlasnú a jednotnú odpoveď dostávate 10 bodov. Za odpovede trochu rozdielne, ktoré však sú si veľmi blízke — 5 bodov. Za odpovede odlišné — 0 bodov.

1. Kto v tvojej rodine rozhodoval o finančných otázkach?
  - a) otec
  - b) matka
  - c) otec a matka spolu
  - d) iní
2. Či matka v období tvojho detstva pracovala mimo domu?
  - a) áno
  - b) nie
  - c) obdobne áno
3. Mali tvoji rodičia:
  - a) spoločný fond na všetky výdavky?
  - b) osobitné finančie, ale na určité výdavky bol spoločný fond?
  - c) ešte ináč rozdelené peniaze?
4. Ako by si opísal svoj vzťah k peniazom:
  - a) vždy mi chýbajú.
  - b) obyčajne mi vystačia, ale len do výplaty.
  - c) vydávam šetrne a myslím, čo ešte treba kúpiť.
5. Cítis sa dobre, keď vydávaš peniaze na:
  - a) seba (oblečenie, cesty, maličkosti, zábavu).
  - b) priateľov (darčeky, zábavu).
  - c) iných členov rodiny.
  - d) iné otázky (napr. na dobročinné účely).
6. Keby si dostal neočakávane 10 000 zl, vtedy:
  - a) vydal by som všetko na bežné potreby.

- b) zaplatil by som moje účty a dlžoby.
- c) trochu by som vydal, ostatok ušetril.
7. Ako hodnotíš svoje schopnosti riešiť finančné problémy?
  - a) vynikajúce
  - b) dobré
  - c) priemierné
  - d) zlé.
8. Čo robíš, keď prežíváš smútok, nepokoj, nervozitu?
  - a) idem nakupovať a hľadám to, čo mi urobí radosť.
  - b) pestujem šport bud' idem na prechádzku.
  - c) zhováram sa o tom s niekym blízkym bud' priateľom.
  - d) pijem alkohol, jem, beriem ukludňujúce lieky.
  - e) Ľahiem si späť.
9. Ako majú manželia riešiť finančné otázky?
  - a) majú mať spoločnú pokladnicu, ale jeden z nich hradí výdavky.
  - b) majú mať spoločnú pokladnicu a spoločne rozhodovať o výdavkoch.
  - c) majú mať peniaze zvlášť, ale na spoločné výdavky nich je osobitná, spoločná pokladnica.
10. Môže podľa teba manželka pracovať vo svojej profesií mimo domu, keď veľmi chce?
  - a) bezpodmienečne áno
  - b) nie
  - c) áno, ale pod podmienkou, že deti už nepotrebuju jej opateru bud' z finančných dôvodov rodiny.

VYHODNOTENIE

80—100 bodov: Znamenite dokážeš riešiť vlastné finančné otázky. Každý z vás môže byť skvelým finančným poradcом pre iných manželov.

60—80 bodov: Vaše neveľké schopnosti v riešení finančných problémov môžu byť zdrojom ľažkostí v osobnom živote. Musíte na to obrátiť svoju pozornosť.

40—60 bodov: Peniaze neprinášajú šťastie. Ale niekedy aj láska bledne, aj šťastie opúšta, keď medzi partnermi rastú finančné bariéry. Pouvažujte o tom, čo vás skutočne rozdeľuje?

40 a menej bodov: Už dosť výdavkov bez toho, aby ste sa predtým neporadili niekoho, kto to vie robiť lepšie ako vy. Už ste si všimli vašu psychoekonomickú krízu? Je načas pohládat dobrému poradcu alebo požiadat o pomoc psychologa.

— Každú sobotu musíme ísť do krémárej.
— Prečo?
— Aby sa svokra celý ďalší týždeň so mnou nerozprávala.

* * *

— Jožinko, ako ti chutí môj gulášik?

— No celkom je dobrý, ale mohla si do tej soli dať viac vody, zemiakov a mäsa!

* * *

Zidu sa v sobotu pri vode traja rybári:

— Prečo si prišiel na ryby s nákladným autom? To si trúfaš na taký úlovok?

— A čo som mal robiť, keď si volgu zobrajal riaditeľ?!

— Som desať rokov vydatá, ale s manželom sme sa ešte ani raz nepohádali.

— Tak to je správne. Ani môj manžel sa mi neopováži protiereť!

* * *

— Milan, ty máš sklerózu?

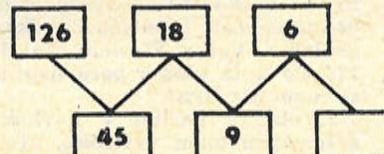
— Mám.

— A neboli to?

— Neboli, ale veľmi sa na behám...

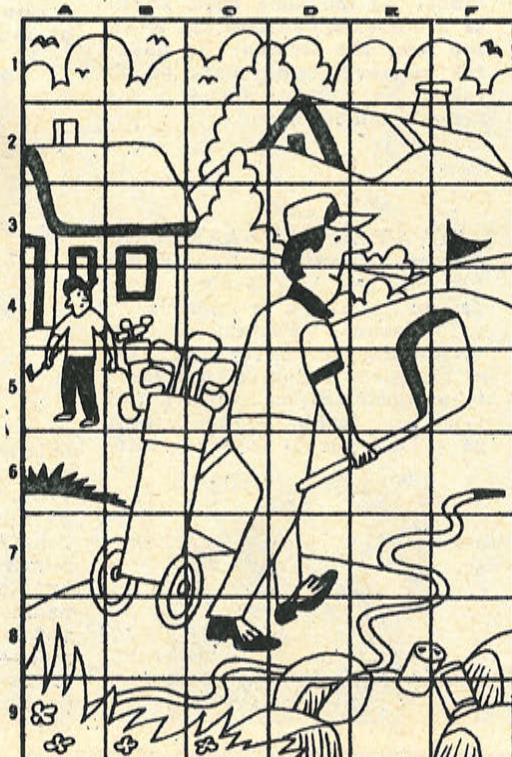

DOKÁŽEŠ TO?

CÍSLA

Tieto čísla vznikli podľa určitého systému. Vašou úlohou je nájsť a do posledného polička napísat číslo, ktoré tomuto systému vyhovuje.

MÁS POSTŘEH?

Obrazek je rozdelen na 54 čtverců. Úkol spočívá ve vyhledání čtyř dvojic čtverců, v nichž je — třebas pootočená — zcela stejná kresba. Uloha to není snadná, vyžaduje hodně pozornosti a trochu trpělivosti.

(Odpověď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

CYPRIÁN — vážne, trochu kontroverzné, mierne tmavé meno.

Najčastejšie je tmavý blondín, tmavovlasý a len zriedkavo brunet. Typ astenický, štíhly, vysoký bud' priemerne vysoký. Pochádza z dvoj- alebo trojdetnej rodiny, ale býva aj jedináčik. Často je najstarší medzi súrodencami. Matka ho od detstva veľmi rozmaznáva, čo spôsobuje, že neskôr chorlave na srdce, nervy bud' hrdlo. Matka výrazne nad ním dominuje, preto sa v ňom vyvíjajú aj kladné, až záporné povahové črtky. Otec stráca pomerne skoro (rozvod, smrť). Schopný, inteligentný, pracovitý, pilne sa učí, ale nie je bifľovač. Býva z neho humanista, matematik, fyzik, chemik, historik, ekonóm, inžinier a technik s vedeckými sklonmi. Všeobecne kladný typ, ale niekedy namyslený, vrtošívý s menlivou povahou. Rád viaže berie do života ako sám dáva.

Vysoko sa cení, ale rád si namysľa. Vie šikovne využívať zamilovanú ženu, lebo je presvedčený, že jej robí veľkú láskavosť, keď sa dáva milovať a zbožňovať. Žení sa najčastejšie s nevelmi peknou ženou, len aby mu bola povolená a mohol nad ňou vládnúť. Manželka hodne trpí, lebo jej svokra znepríjemňuje život. Pokorne to znáša, ale nakoniec sa vzbúri a rozchádza sa s manželom, hoci ho miluje. Cyprián má v živote veľa šťastia, zastáva vysokú funkciu, má vilu, auto atď. Obľubuje vážne, vedecké knihy a publicistiku, hudbu, divadlo a film.

TADMIR

SNÁR

se vám o:

Kolej jízdním — brzká svatba.

Kole od vozu — blahobyt; točicím se — rychle dojdeš k cíli; zlámaném — poruchy v obchode.

Koupeli ve vaně — budeš oproštěn od nemoci, překonáš starost; v pokoji — nevěra; ve volné přírodě — přivedeš si hezkou, bohatou nevěstu (nebo ženicha); v řece — síla a vytrvalost; v kalné vodě — starost, nebezpečí ohně; ve studené vodě — lehké potíže tělesné; v teplé vodě — blahý život a požitek; v šatech — budeš děditi.

Kouří — zdánlivé štěstí; přímo z komína stoupajícím — domácí mír a štěstí; v místnosti — útlak od špatných lidí; roztahujícím se — nějaká zdánlivě těžká věc se dá snadno provést; černém — hádky a překážky.

Kozu pasoucím se — nalezněš přítele; rohatém — chtějí se s tebou vypořádat; trkajícím — hádka.

Kravách — budeš mít mnoho štěstí; tučných — bohatá žen; dojenných — blahobyt; pasoucích se — příjemný život; hubených — bida; mléčných — tvoje zdraví podlehá změnám.

Křeči — nevolnost.

Křečkovi — dosáhneš blahobyt.

Křemenu — máš co činit s umírněnými lidmi.

Křtu — přijdeš do dobrých poměrů.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelnny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćiková, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lýdia Mšálová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-1. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 344.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3.08.1987, podpisano do druku 08.10.1987.

STÁVA SA ■ STALO SE...

FILMOVÉ „ZÁZRAČNÉ DÉTI“ se maliokdy stávají dobrými herci. Malé hvězdy si většinou vybírají zcela jiné povolání. Například Shirley Temple se stala diplomatkou. K výjimkám — dětem, které zůstaly v dospělosti věrné filmu — patří Roddy McDowell, Angličan žijící v USA. Debutoval v roce 1943 jako partner jedenáctileté Liz Taylorové v populárním filmu „Lassie se vraci“, jehož hlavním hrdinou byl vedle dětí pes rasy collie. Roddy hrál ve filmu jako dítě, jako dospívající chlapec i jako dospělý muž. A hraje dodnes. Není velkou hvězdou, ale oblíbeným hercem angažovaným do různých rolí, od úlohy v Shakespearově Mackbetovi až po šimpanze ve filmu „Planeta opic“. Nedávno — v roce 1985 — dostal cenu „American Cinema Award“.

Roddy McDowell je ve filmovém světě velmi oblíbený a jeho přátelství s Liz Taylorovou, navázáne před 43 lety, trvá dodnes.

Na snímcích: Roddy ve filmu „Lassie“ a dnes.

„LADOVÝ ANJEL“ — ako často nazývajú tohto vynikajúceho a nadmieru pohľadného herca. Týka sa to nielen štýlu jeho hry, ale aj povahy. Prednedávnom sme mali možnosť vidieť v TV cyklus filmov s ním. Alain Delon. Vždy pôsobil dojmom človeka odmeraného, veľmi ctižiadostivého, a dokonca, podľa mienky niektorých, bezohľadného. V každom prípade, nielen talent, ale aj ambicie, snaha dvíhať sa za každú cenu hore, dovolili mládencovi, ktorý začínal dospely

život ako dobrovoľník v „špinavé vojne“ vo Vietname, stať sa svetoznámym hercom.

Delonovi však herecké úspechy nastačili. Rozhodol sa vyskúšať si svoje sily ako podnikateľ. A tak sa ním stal! Nejde mu vrah pritom o finančný zisk. „Musím neustále hľadať čosi nové, niečo, čo mi dáva vzrušujúci pocit prekonávania prekážok, víťazenia“ — povedal Delon v jednom z rozhovorov.

Už v roku 1969 sa stal filmovým producentom a založil firmu Adel productions. Odvtedy zarába na svojich filmoch dvojnásobne — ako producent a ako tvorca hlavných úloh. Zároveň je majiteľom firmy, ktorá predáva exkluzívnu mužskú konfekciu — kravaty, smokingsy, džemany, župany-kimoná (podľa Delonových návrhov), ako aj cestovné kufre, parfémy, slnečné okuliare. Všetko prvotriedne, veľmi drahé a označené iniciálami AD. Neexistuje v Európe, Amerike, či dokonca v Japonsku elegantný obchodný dom, v ktorom by sa nedali kúpiť výrobky Delonovej firmy. On sám dbá o reklamu, osobne podpisuje každý kontrakt. Jeho obchodu sa darí výborne — ročný obrat predstavuje okolo 180 miliónov dolárov. Delon bol tiež istý čas majiteľom helikoptérovej linky spájajúcej parížske letiská, organizoval boxerské zápasy, ktoré mu slušne vynášali, vlastnil dostihovú stajňu. Ako podnikateľ je tiež odmeraný, ambiciozny a bezohľadný. Keď jeho nesprátný syn Anthony v snahe napodobniť otca predviedol vlastnú kolekciu kožených bünd a ozdobil ich svojimi (takými istými ako otcové) iniciálami — Delon mu pohrozil procesom za plagiátorstvo. Na snímke: Delon-biznismen za svojím pracovným stolom.

JOHN TRAVOLTA v roce 1977 ako mladý tanečník a zpěvák byl prohlášen za vycházející hvězdu

du. Jeho film „Horečka sobotní noci“ prekonal všechny rekordy návštěvnosti. Tisice děvčat na celém světě omlévaly při pohledu na hezkého bruneta s modrýma očima. Každá z nich by byla chtěla potkat takového Johna Travoltu v diskotékách!

Další Travoltuv film pod titulem „Grease“ měl rovněž úspěch, ale kritika už ohrnovala nos. Například týdeník Time napsal: „Travolta zpívá, jako by kloktal.“ Travolta natočil ještě několik filmů, ale nebyly zdařilé. Hvězda začala hasnout...

Dnes se už maliokdy mluví a píše o Johnu Travoltovi. Jeho obdivovatelky dospěly a nové pokolení má nové idoly. Bývalá hvězda disco musela prodat svůj ranč s dvacetipokojovou vilou, v

niž je sedm kŕbů, promítací síň a krytý bazén. Cena je prý mírná: 3,9 miliónu dolarů. V poslední době však Travolta má naději na nový úspěch, díky němuž by znova získal někdejší postavení. Dostal roli v nové verzi proslulého filmu „Zorba“. „Budu v ní skvělý,“ řekl prý Travolta, který velmi vysoko cení své herectví schopnosti. Na snímku: John Travolta.

NAJVĀČSOU LEKÁRSKOU SENZÁCIOU v r. 1982 bola transplantácia umelého srdca človekovi s chorým srdcom. Konštruktérom tohto srdca bol mladý 35-ročný vedec dr. Robert Jarvik — ktoré meno sa stalo od tej chvíle známe na celom svete. Naposledy sa však hovorí nie o vedeckých úspechoch dr. Jarvika — ale o jeho zásnubach. „Génius si berie génia“ — oznamovali titulky takmer celej svetovej tlače.

Jarvikovou vyvolenou je vrah najinteligentnejšia žena na svete. Volá sa Marilyn Mach vos Savantová, vystudovala filozofiu a je autorkou vyše tucta knížiek. Jej inteligentný kvocient, tzv. IQ, má hodnotu 230 bodov. Podľa tejto klasifikácie, človek, ktorý má menej ako 70 bodov, je málo inteligentný, ak má 90–100 bodov, je priemerne inteligentný. Viac ako 140 bodov znamená nadpriemernú inteligenciu, skoro genialitu. Veľký Einstein mal IQ 173. Čo je to však v porovnaní so sleinou Marilyn!

Jarvik sa dočítal v novinách o fenomenálnom výsledku, ktorý dosiahla slečna Mach vos Savantová, a zatúžil poznáť ju. Vyhladal jej telefónne číslo, stretli sa a obidvaja konštatovali, že sú pre seba ako sťorení. Na dôvodek sú rovesníkmi, majú po 40 rokov. Na snímke: Jarvik s genialnou sleinou.

PÓVABNÁ OCHRANKYŇA. 26-ročná obyvateľka New Yorku Lis Sliwová je pôvabná, má krásnu postavu a je mimoriadne vyšportovaná. Pestuje karate, vlastní dokonca čierne pásy, ktoré znamená výborne ovládanie tohto športu. Slečna Sliwová (jej priezvisko mohlo by poukazovať na polský pôvod) úspešne zužit-

kováva rovnako svoj šarm ako aj športovú zručnosť.

Je totiž členkou Guardian Angels, ktorá sa zrodila zo spoločnej iniciatívy skupiny telesne zdatných, vyšportovaných mladých ľudí. Rozhodli sa hliadkovať na trasách a staniciach metra v snahe zaistíť cestujúcim bezpečnosť. Newyorské metro je povážované, hlavne v čase slabej nočnej premávky, za veľmi nebezpečné. Lúpeže, prepady osameľých žien a podobné zločiny sú tam na dennom poriadku. Slečna Sliwová, jedna z mala žien pracujúcich v Guardian Angels, obetavo plní svoje nočné služby. Jej denné zamestnanie je nemenej namáhavé, aj keď snáď bezpečnejšie: je fotomodelkou. Jej fotografie uverenjujú v americkom Vogue, ako aj vo francúzskej Elle. Na snímke: slečna Sliwová.

NAJMLADŠÍM PARAŠUTISTOM na svete je päťročný Ján Pedersen z Dánska. Neďaleko Kodane chlapček zoskočil z 2500 metrovej výšky — najprv sám, potom spolu s otcom, ktorý — samozrejme — je taktiež parašutistom. Obidva zoskoky boli veľmi vydané. Malý Janko je očarený a nemieni sa uspokojiť s týmto jediným zoskokom. „Veľmi sa mi páči takto padať z neba na zem“ — povedal najmladší parašutista novinárom.

PODEA GUINNESSOVEJ KNÍHY REKORDOV najtučnejším človekom na svete je Albert T. Jackson, čierny Američan bývajúci v meste Tampa na Floride. Váži 405 kg. Ľahko si možno predstaviť, koľko námahy ho stojí zadováženie primeraných šiat. Ešte viac problémov má s dopravou: letecká spoločnosť požaduje od neho tri letenkы — totož toľko sedadiel obsadí v lietadle. Veľmi nepohodlné sa mu cestuje v železničnom kupé, jazdí teda najčastejšie autom, ktorého vnútro je prispôsobené jeho rozmerom.

Táto zarážajúca obezita mala by mu spôsobovať rozličné zdravotné potíže. Zatiaľ, k údivu lekárov, Jackson je zdravý ako rybička. Jeho srdce funguje bez výhrad, tlak je normálny. Len po dlhšej chôdzii ho boľia nohy. Ženatý a otec detí Jackson, má mimoriadne dobrosrdečnú povahu. Netrápi ho vlastný výzor ani nadmerné kilogramy — hoci dôvod k vážnym starostiam by mal mať — napriek odtučňovacej diéte na váhe mu nič neubúda, naopak, stále príberá... Na snímke: veselý tučniak z Floridy.

